

UCHWAŁA NR XXV/200/2020
RADY POWIATU NAKIELSKIEGO

z dnia 16 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2021-2026”.

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2020 r. poz. 920 t.j.) oraz art. 16b, 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2020 r. poz. 1876 t.j.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2021-2026” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Nakielskiego oraz Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

Przewodniczący Rady

Zbigniew Sabaciński

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020.1876 t.j.) do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie stosownie do obowiązujących przepisów oraz po konsultacjach w tym z właściwymi terytorialnie gminami opracowało projekt „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2021-2026”. Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Nakielskiego jest budowa powiatowego zintegrowanego systemu pomocy społecznej, który ma służyć wspieraniu i integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach określonych kierunków poszczególnych działań, w zależności od już posiadanych przez samorząd zasobów i środków oraz pozyskanych zewnętrznych środków finansowych.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Zbigniew Sabaciński
Zbigniew Sabaciński

Załącznik do
uchwały Nr **XXV/200/2020**
Rady Powiatu Nakielskiego
z dnia **16 grudnia 2020 r.**
w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych
w Powiecie Nakielskim na lata 2021-2026”

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE NAKIELSKIM
NA LATA 2021 – 2026**

SPIS TREŚCI:

1. WSTĘP	4
2. PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII	5
2.1 Uwarunkowania prawno – systemowe	6
3. SPOŁECZNO – GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA STRATEGII	7
3.1 Charakterystyka powiatu	7
3.2 Sytuacja demograficzna i jej prognoza	7
3.3 Podmioty gospodarcze (gospodarka, rolnictwo, przemysł)	8
3.4 Poziom życia ludności	9
3.5 Rodziny	10
3.6 Zasoby i warunki mieszkaniowe	12
3.7 Rynek pracy	13
3.8 Edukacja	17
3.9 Ochrona zdrowia	22
3.10 Kultura, sport i rekreacja	24
3.11 Organizacje pozarządowe	27
3.12 Charakterystyka systemu pomocy społecznej	28
3.13 Bezpieczeństwo publiczne	33
3.14 Infrastruktura, transport i komunikacja	35
3.15 Ochrona środowiska	40
4. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ WRAZ Z WNIOSKAMI KOŃCOWYMI	45
4.1 Ubóstwo	51
4.2 Bezrobocie	55
4.3 Niepełnosprawność	59
4.4 Długotrwała lub ciężka choroba	67
4.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	68
4.6 Ochrona macierzyństwa lub wielodzietności	72
4.7 Alkoholizm lub narkomania	75
4.8 Bezdomność	76
4.9 Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	79
4.10 Przemoc w rodzinie	81
4.11 Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	83
4.12 Sieroctwo	86

4.13 Ochrona ofiar handlu ludźmi	88
4.14 Klęska żywiołowa lub ekologiczna	89
5. ANALIZA SWOT	90
6. MISJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁANIA	93
7. MONITORING I EWALUACJA	105
8. PODSUMOWANIE	105

1. Wstęp

Jednym z narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jest to długofalowy program działań, służący rozwiązywaniu problemów społecznych oraz określaniu kierunków działań na rzecz poprawy sytuacji mieszkańców. Działania w obszarze polityki społecznej powinny być realizowane w ramach zintegrowanego systemu przy współudziale administracji samorządowej oraz organizacji i instytucji różnych sektorów życia społecznego.

Obowiązek jej opracowania i realizacji na szczeblu powiatowym wynika z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004r. *o pomocy społecznej*. Zgodnie z art. 19 pkt 1 do zadań własnych powiatu należy „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Ponadto art. 16b ust. 2 w/w ustawy wskazuje elementy składowe strategii, tj.

- diagnozę sytuacji społecznej,
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim jest wieloletnim, strategicznym dokumentem dziedzinowym stanowiącym materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu pomocy społecznej.

Strategia ma charakter otwarty, co oznacza, że zawarte w niej zapisy mogą podlegać modyfikacjom w zależności od zmiany sytuacji społecznej czy pojawiających się nowych potrzeb w zakresie szeroko rozumianej pomocy społecznej.

30 marca 2016r. Rada Powiatu Nakielskiego przyjęła uchwałę nr XVII/138/2016 w sprawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2016 – 2020. W związku z kończącym się okresem realizacji obowiązującej Strategii przystąpiono do opracowania nowego dokumentu. Po konsultacjach z instytucjami funkcjonującymi na terenie powiatu, zebraniu niezbędnych danych i informacji powołany w Powiatowym Centrum Pomocy rodzinie w Nakle nad Notecią zespół opracował Strategię rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021-2026.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w Strategii były materiały i analizy statystyczne głównie za lata 2018 i 2019, z poszczególnych Wydziałów Starostwa Powiatowego w Nakle nad Notecią, Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie Powiatu Nakielskiego,

Powiatowego Urzędu Pracy, placówek oświatowych oraz bazy danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl).

2. Procedura tworzenia strategii

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu nakielskiego składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno - analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno - programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące powiatu oraz diagnozę problemów społecznych w powiecie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w powiecie, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Diagnoza problemów społecznych została przeprowadzona głównie z uwzględnieniem danych za lata 2021 – 2026. Analizy problemów społecznych dokonano w następujących obszarach:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- ochrona macierzyństwa lub wielodzietności,
- uzależnienia,
- bezdomność,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- przemoc w rodzinie,
- zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe,
- sieroctwo,
- ochrona ofiar handlu ludźmi,
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej powiatu na najbliższe lata. Są one ujęte w formie założonej do realizacji misji, celów strategicznych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, wskaźniki, źródła finansowania i czas realizacji.

2.1 Uwarunkowania prawno – systemowe

Strategia rozwiązywania problemów społecznych z uwagi na wieloaspektowy charakter rozpatrywanych zagadnień odnosi się do dokumentów strategicznych regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim.

Bezpośredni obowiązek opracowania i realizacji strategii na szczeblu powiatowym wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, na mocy którego do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami¹. Ponadto przy konstruowaniu przedmiotowego dokumentu opierano się na aktach prawnych dających przesłanki do różnorodnych działań w sferze polityki społecznej tj.:

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. 2020 poz. 920),
- ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. 2020 poz. 1876),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. 2020 poz. 426),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2020 poz. 821),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. 2020 poz. 1409),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2020 poz. 1057),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2020 poz. 218),
- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz.U. 2019 poz. 2277),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. 2019 poz. 852).

Ponadto zagadnienia rozpatrywane w strategii mogą wymagać szerszego kontekstu prawnego, stąd konieczne będzie odwołanie się do innych ustaw i aktów wykonawczych m. in. z zakresu oświaty i edukacji publicznej czy ochrony zdrowia.

Przy opracowywaniu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2021 – 2026” odniesiono się do dokumentów strategicznych z zakresu polityki społecznej wprowadzonych na poziomie europejskim, wojewódzkim i powiatowym.

¹ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U.2020r. poz. 1876 t.j.)

3. Społeczno – gospodarcze uwarunkowania strategii

3.1 Charakterystyka powiatu

Powiat nakielski utworzony w ramach reformy administracyjnej w 1999 roku położony jest w zachodniej części województwa kujawsko - pomorskiego. Graniczy z pięcioma powiatami: sępoleńskim, bydgoskim, żnińskim, wągrowieckim oraz pilskim. Jego powierzchnia wynosi 1 120 km², co stanowi około 6,23% całej powierzchni województwa, wynoszącej 17 972 km². Na terenie powiatu znajdują się 4 gminy miejsko-wiejskie (Nakło nad Notecią, Kcynia, Mrocza, Szubin) oraz gmina wiejska (Sadki). Siedzibą starosty i władz administracyjnych powiatu jest Starostwo Powiatowe w Nakle nad Notecią.

3.2 Sytuacja demograficzna i jej prognoza

Powiat nakielski zamieszkuje 86 590 osób, w tym 43 661 kobiety (50,42%) i 42 929 mężczyzn (49,58%), co stanowi 4,17% ogółu ludności w województwie kujawsko – pomorskim. Gęstość zaludnienia wynosi 77 osób/km². Wskaźnik urbanizacji dla wskazanego obszaru stanowi 44,7% i jest to średni stopień urbanizacji. Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego w 2018 roku największą ludność zamieszkiwało gminę Nakło nad Notecią – 31 847 osób (około 36,78% ludności powiatu) następnie gminę Szubin 24 756 mieszkańców (28,59% ludności powiatu). Na trzecim miejscu znalazła się gmina Kcynia, którą zamieszkiwało 13 452 osób (15,54% mieszkańców powiatu), na czwartym gmina Mrocza z liczbą 9 262 osób (10,70% mieszkańców powiatu). Najmniej obywateli zamieszkiwało gminę Sadki, ponieważ tylko 7 273 osoby (8,40% ogólnej liczby ludności powiatu)².

Przyrost naturalny na terenie powiatu nakielskiego spada na co wskazują dane statystyczne. W 2010 roku wskaźnik wynosił 354 osoby a w 2018 roku tylko 3 osoby.

Tabela 1. Przyrost naturalny na terenie powiatu nakielskiego w latach 2015 – 2018.

rok	wyszczególnienie	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
2015	powiat nakielski	847	758	89
	gm. Kcynia	135	125	10
	gm. Mrocza	102	98	4
	gm. Nakło nad Notecią	297	282	15
	gm. Szubin	238	197	41
	gm. Sadki	75	56	19
2016	powiat nakielski	854	741	113
	gm. Kcynia	132	127	5

²Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019r.”, <https://bydgoszcz.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>, (dostęp: 27.10.2020r.)

	gm. Mrocza	89	78	11
	gm. Nakło nad Notecią	298	277	21
	gm. Szubin	254	204	50
	gm. Sadki	81	55	26
2017	powiat nakielski	863	781	82
	gm. Kcynia	146	105	41
	gm. Mrocza	82	85	- 3
	gm. Nakło nad Notecią	297	311	- 14
	gm. Szubin	256	202	54
	gm. Sadki	82	78	4
2018	powiat nakielski	872	869	3
	gm. Kcynia	140	126	14
	gm. Mrocza	103	103	0
	gm. Nakło nad Notecią	306	327	- 21
	gm. Szubin	258	238	20
	gm. Sadki	65	75	- 10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

3.3 Podmioty gospodarcze (gospodarka, rolnictwo, przemysł)

Powiat Nakielski jest regionem rolniczo - przemysłowym, gdzie większość ludności znajduje zatrudnienie w rolnictwie.

W 2015 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) w powiecie nakielskim wynosiła 6 265 w tym 5 987 podmioty w sektorze prywatnym i 263 w sektorze publicznym. Natomiast w 2018 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej wynosiła 6 496 w tym 6 240 podmioty w sektorze prywatnym i 230 w sektorze publicznym. Na przestrzeni omawianych lat ilość podmiotów wzrosła o 231. Przy czym wzrost dotyczył sektora prywatnego, bo w sektorze publicznym odnotowano spadek o 33 podmioty.

Struktura branżowa podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Powiatu Nakielskiego przedstawia się następująco:

Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na terenie powiatu nakielskiego w latach 2015 – 2018.

wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018
Ogółem		6 265	6 231	6 311	6 496
w tym:	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	207	201	199	220
	przemysł	719	697	714	722
	budownictwo	911	902	931	1 034
	handel; naprawa pojazdów samochodowych	1 618	1 588	1 564	1 546
	transport i gospodarka magazynowa	354	361	366	382
	zakwaterowanie i gastronomia	144	144	146	153
	informacja i komunikacja	119	120	134	130
	obsługa rynku nieruchomości	354	365	376	382
	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	336	359	364	377

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Z analizy danych klasyfikacji podmiotów gospodarczych według wielkości zatrudnienia za 2018 rok, można zauważyć, że w powiecie najwięcej zarejestrowanych jest mikroprzedsiębiorstw (0 - 9 pracowników). Kolejną grupą są małe przedsiębiorstwa (10 – 49 pracowników), następnie średnie. We wskazanym okresie na terenie powiatu było zlokalizowanych 7 podmiotów gospodarczych, sklasyfikowanych jako duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników³.

3.4 Poziom życia ludności

Rozpatrywanie zagadnienia poziomu życia ludności wymaga usystematyzowania jego terminologii oraz zakresu. Kwestia jakości życia i poziomu życia ludności od wielu lat znajduje się w obrębie zainteresowań statystyki społecznej. Te dwie kategorie należy traktować oddzielnie, chociaż często w języku potocznym są one ze sobą utożsamiane. Erik Allardt (fiński socjolog) przyjął, że na dobrobyt społeczny składają się trzy sfery potrzeb ludzkich: posiadanie (*to have*), uczucie (*to love*) oraz istnienie (*to be*). Przyjął on, że poziom życia wiąże się z potrzebami materialnymi i określany jest przez pierwszy czynnik potrzeb ludzkich (*to have*), natomiast jakość życia to potrzeby pozamaterialne i jako takie charakteryzowane są poprzez pozostałe dwie sfery potrzeb ludzkich (*to love* oraz *to be*)⁴.

³ Powiat nakielski w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/powiat_nakielski, (dostęp: 09.11.2020r.)

⁴ por. M. Dąbrowska, *Badanie poziomu życia – metodologia konstrukcji wybranych wskaźników*, Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie, 2011, nr 1(17), s. 67-82.

Rozpatrując wskazane zagadnienie w odniesieniu do potrzeb materialnych zasadne jest omówienie wysokości średniego wynagrodzenia mieszkańców powiatu nakielskiego.

Tabela 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko – pomorskim i powiecie nakielskim w latach 2015 – 2018.

rok	wyszczególnienie	ogółem
2015	województwo kujawsko - pomorskie	3 540,00
	powiat nakielski	3 183,00
2016	województwo kujawsko - pomorskie	3 673,00
	powiat nakielski	3 321,00
2017	województwo kujawsko - pomorskie	3 886,00
	powiat nakielski	3 469,00
2018	województwo kujawsko - pomorskie	4 139,00
	powiat nakielski	3 706,00

Źródło: „Powiat nakielski w liczbach” https://www.polskawliczbach.pl/powiat_nakielski#przecietne-miesieczne-wynagrodzenie-brutto (dostęp: 04.11.2020r.).

Podczas badań przeprowadzonych przez psychologa Adriana G. White'a w celu zbadania poziomu satysfakcji respondentów z życia okazało się, że poziom odczuwanego szczęścia jest mocno skorelowany ze stanem zdrowia, zamożnością i dostępem do podstawowego wykształcenia⁵. Wskazane zagadnienia są zaprezentowane w dalszej części niniejszego opracowania.

3.5 Rodziny

Rodzina rozpatrywana jako najważniejsza, podstawowa grupa społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo⁶ przyjmuje postać wspólnoty, w której członkowie są połączeni więzami pokrewieństwa, małżeństwa, a niekiedy adopcji.

Pośród szeregu kryteriów najczęściej wyróżnia się rodzinę:

a. ze względu na kompletność członków rodziny:

- pełną:
 - naturalną (dzieci mają swoich naturalnych rodziców),
 - zrekonstruowaną (utworzoną z powtórnego związku małżeńskiego),
 - przysposobioną (małżeństwo adoptuje na stałe dziecko),
 - zastępczą (sprawuje prawną opiekę nad dzieckiem, przyznawaną przez sąd),

⁵ Wskaźnik zadowolenia z życia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Wska%C5%BAnik_zadowolenia_z_%C5%BCycia (dostęp: 04.11.2020r.)

⁶ Z. Tyszka, Rodzina w świecie współczesnym – jej znaczenie dla jednostki i społeczeństwa, [w:] Pedagogika Społeczna, pod red. T. Pilch, I. Lepalczyk, Warszawa 1995, s. 137.

- kontraktową (podejmującą czasowo pieczę nad dzieckiem).
- niepełną:
 - sierocą (brak rodziców na skutek ich śmierci),
 - rozbitą (brak jednego z małżonków na skutek rozwodu),
 - półsierocą (brak jednego z małżonków na skutek śmierci).

Na terenie powiatu nakielskiego liczba zawartych związków małżeńskich w 2018 roku na 1000 osób wyniosła 4,7, a w latach poprzednich 5,0 (2016r.) i 5,3 (2015r.). Na podstawie wskazanych trzech lat zauważyć można tendencję spadkową w kwestii formalizowania związków. Natomiast nie widać przełożenia w ilości zawieranych małżeństw, a liczbą rozwodów. W tych zjawiskach widać nieznaczny spadek rozwodów w 2018r.

Tabela 4. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w powiecie nakielskim w latach 2015 – 2018.

rok	małżeństwa		rozwody	
	woj. kujawsko - pomorskie	powiat nakielski	woj. kujawsko - pomorskie	powiat nakielski
2015	5,0	5,3	2,0	1,8
2016	5,0	5,0	1,8	1,8
2017	4,9	4,9	1,9	1,8
2018	5,0	4,7	1,6	1,4

Źródło: „Powiat nakielski w liczbach” https://www.polskawliczbach.pl/powiat_nakielski (dostęp: 04.11.2020r.).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w artykule 72 ust. 2 wskazuje, że dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych⁷. Realizacja polityki państwa w zakresie pomocy społecznej stanowi jedno z wielu zadań powiatu nakielskiego. Jednostką organizacyjną na szczeblu powiatowym zajmującą się problematyką pomocy społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej do zadań własnych powiatu należy m.in. organizowanie opieki w rodzinach zastępczych oraz zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców⁸.

Tabela 5. Rodzinna piecza zastępcza na terenie powiatu nakielskiego

rok	Rodziny zastępcze spokrewnione		Rodziny zastępcze niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe		Rodzinne domy dziecka	
	liczba rodzin zastępczych	dzieci	liczba rodzin zastępczych	dzieci	liczba rodzin zastępczych	dzieci	liczba rodzin zastępczych	dzieci
2015	45	60	22	27	9	28	3	15
2016	41	56	24	31	10	28	5	30
2017	37	53	21	26	12	33	5	36
2018	35	51	19	22	12	33	7	38

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (t. j. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

⁸ ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2020r. poz. 1876 t. j.)

2019	39	58	19	23	12	33	6	47
------	----	----	----	----	----	----	---	----

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Tabela 6. Instytucjonalna piecza zastępcza na terenie powiatu nakielskiego.

rok	wyszczególnienie	Placówki opiekuńczo-wychowawcze		
		ogółem	z liczby ogółem	
			socjalizacyjne	rodzinne
2015	placówki	3	1	2
	miejsca	32	16	16
	wychowankowie	28	14	14
2016	placówki	1	1	0
	miejsca	14	14	0
	wychowankowie	13	13	0
2017	placówki	1	1	0
	miejsca	14	14	0
	wychowankowie	13	13	0
2018	placówki	1	1	0
	miejsca	14	14	0
	wychowankowie	15	15	0
2019	placówki	1	1	0
	miejsca	14	14	0
	wychowankowie	14	14	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

3.6 Zasoby i warunki mieszkaniowe

Zagadnienia dotyczące zasobu mieszkaniowego gminy reguluje ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego⁹. Gminy zapewniają lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokajają potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach na zasadach i w przypadkach przewidzianych w ustawie. Poprzez mieszkaniowy zasób gminy należy rozumieć lokale stanowiące własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy (z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego), a także lokale pozostające w posiadaniu samoistnym tych podmiotów. Rada gminy uchwała wieloletnie programy gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy oraz zasady wynajmowania lokali wchodzących w ich skład.

⁹ ustawa z 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2014r. poz. 150 ze zm.)

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w gminach powiatu nakielskiego

wyszczególnienie	rok	liczba mieszkań	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	Przeciętna		
				liczba izb w mieszkaniu	liczba osób na 1 mieszkanie	Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania
gm. Kcynia	2015	3921	290691	3,83	3,45	74,1
	2016	3938	292436	4,01	3,66	74,3
	2017	3956	294501	3,84	3,41	74,4
	2018	3970	296136	3,85	3,39	74,6
gm. Mrocza	2015	2519	192984	4,00	3,70	76,6
	2016	2539	195646	4,01	3,66	77,1
	2017	2570	198278	4,01	3,62	77,2
	2018	2598	200946	4,02	3,57	77,3
gm. Nakło nad Notecią	2015	10411	697938	3,71	3,10	67,0
	2016	10473	704651	3,72	3,07	67,3
	2017	10561	714021	3,73	3,04	67,6
	2018	10702	724367	3,72	2,98	67,7
gm. Sadki	2015	1830	147644	4,19	4,00	80,7
	2016	1837	148372	4,20	3,98	80,8
	2017	1852	150320	4,20	3,93	81,2
	2018	1870	152190	4,21	3,89	81,4
gm. Szubin	2015	7002	557689	4,03	3,49	79,6
	2016	7151	572446	4,03	3,43	80,1
	2017	7263	585101	4,05	3,39	80,6
	2018	7367	596066	4,06	3,36	80,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Z uzyskanych danych wynika, że największą ilością mieszkań dysponuje gmina Nakło nad Notecią, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi średnio 67,4 m². Ponadto we wszystkich gminach panuje tendencja wzrostowa w liczbie mieszkań.

3.7 Rynek pracy

Sytuacja rynku pracy w powiecie nakielskim jest zdeterminowana różnymi czynnikami zarówno gospodarczymi w skali kraju, jak i swoistością regionu. Powiat nakielski jest rejonem rolniczo-przemysłowym, co ma decydujący wpływ na zatrudnienie. Rynek powiatu nakielskiego zdominowany jest przez mikro i małe przedsiębiorstwa. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią na dzień 31 grudnia 2019r. stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nakielskim kształtowała się na poziomie 10,1%, co daje wartość wyższą o 2,5% w stosunku do województwa kujawsko-pomorskiego i 5% w odniesieniu do całego kraju.

Tabela 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nakielskim na tle województwa kujawsko – pomorskiego i Polski w latach 2015 – 2019 (wartość procentowa).

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
powiat nakielski	17,7	15,9	13,2	11,8	10,1
województwo kujawsko – pomorskie	13,3	12,1	10,0	8,8	7,6
Polska	9,8	8,3	6,6	5,8	5,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią (<https://naklo.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia>, dostęp: 06.11.2020r.)

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nakle nad Notecią według stanu na 31.12.19r. wynosi 2 949 z czego:

- 1 955 osób stanowiły kobiety tj. 66,3%,
- 994 osoby stanowili mężczyźni 33,1%.

Analizując poniższe dane zaobserwować można, że jest to najniższy wskaźnik od 5 lat.

Tabela 9. Średnia liczba osób bezrobotnych w powiecie nakielskim w latach 2015 – 2019.

miesiąc	2015		2016		2017		2018		2019	
	ogółem	kobiet	ogółem	kobiet	ogółem	kobiet	ogółem	kobiet	ogółem	kobiet
styczeń	6168	3341	5188	2828	4672	2629	3874	2353	3538	2231
luty	6181	3299	5393	2945	4586	2564	3864	2312	3481	2192
marzec	6059	3258	5408	2965	4450	2534	3800	2310	3326	2117
kwiecień	5706	3159	5011	2791	4097	2374	3584	2233	3151	2050
maj	5280	2982	4889	2736	3970	2349	3449	2202	3073	2023
czerwiec	4947	2880	4651	2655	3808	2318	3272	2145	2993	2000
lipiec	4784	2836	4477	2627	3754	2335	3189	2124	2903	1970
sierpień	4714	2805	4428	2629	3747	2376	3176	2125	2930	2022
wrzesień	4670	2746	4405	2612	3656	2307	3175	2126	2864	1975
październik	4681	2738	4227	2531	3512	2238	3081	2087	2802	1919
listopad	4742	2734	4202	2507	3531	2226	3087	2072	2831	1917
grudzień	4872	2760	4406	2543	3677	2283	3290	2149	2949	1955

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią (<https://naklo.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/statystyki-graficzne#/statistics/04100/1>, dostęp: 06.11.2020r.).

Uprawnionych do pobierania zasiłku dla bezrobotnych były 642 osoby tj. 21,77% ogółu bezrobotnych (w tym 413 kobiet). Ponadto liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na obszarze wiejskim wynosiła 1 715 osób (1 151 kobiet, 564 mężczyzn) z czego prawo do zasiłku miało tylko 368 osób (237 kobiet, 131 mężczyzn).

Rozpatrując strukturę wiekową osób bezrobotnych w powiecie nakielskim w roku 2019 wśród zarejestrowanych odnotowano:

- do 25 roku życia - 410 osób (13,9% ogółu bezrobotnych),
- do 30 roku życia - 878 osób (29,77% ogółu bezrobotnych),
- powyżej 50 roku życia – 717 osób (24,31% ogółu bezrobotnych).

Pośród ogółu osób bezrobotnych w 2019 roku zarejestrowanych było 145 osób z niepełnosprawnością.

We wskazanym okresie do Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią w ramach wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej zgłoszono średnio 583 miejsca, w tym najwięcej w miesiącu lutym (1 048) i lipcu (960).

Tabela 10. Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej w powiecie nakielskim w latach 2015 - 2019.

	2015		2016		2017		2018		2019	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
styczeń	2	109	2	221	7	324	10	788	1	802
luty	0	254	9	296	16	247	3	260	15	1048
marzec	15	417	12	534	4	552	8	1098	2	352
kwiecień	9	546	3	332	6	184	6	220	4	742
maj	9	289	6	294	8	362	8	796	10	501
czerwiec	43	539	5	439	5	319	2	504	2	418
lipiec	1	310	9	282	8	308	13	424	3	960
sierpień	37	336	15	209	11	349	7	341	1	735
wrzesień	8	428	6	456	11	570	4	502	14	344
październik	4	288	10	405	10	302	3	594	2	447
listopad	3	275	8	317	3	229	4	587	2	315
grudzień	13	220	2	113	1	171	1	157	0	335

I - ogółem dla osób z niepełnosprawnością II - ogółem wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Nakle nad Notecią (<https://naklo.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analzy/statystyki-graficzne#/statistics/04100/5>, dostęp: 06.11.2020r.).

Na mocy zapisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w całej Polsce prowadzone jest badanie pod nazwą „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych”. Badanie jest realizowane przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej¹⁰.

Barometr zawodów to jednoroczna prognoza sytuacji w zawodach. Barometr dzieli zawody na trzy grupy: deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe.

¹⁰ Barometr zawodów 2019 - Raport podsumowujący badanie w Polsce, https://barometrzwawodow.pl/userfiles/Barometr/2019/raport_ogolnopolski_pl.pdf (dostęp: 06.11.2020r.)

Zawody deficytowe to takie, w których liczba wolnych miejsc pracy jest większa niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej pracodawcom znaleźć kandydatów do pracy).

Zawody zrównoważone to te, w których liczba wolnych miejsc pracy jest zbliżona do liczby osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców.

Zawody nadwyżkowe, w których liczba wolnych miejsc jest mniejsza niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej osobom poszukującym pracy znaleźć zatrudnienie).

Najbardziej aktualną prognozę sytuacji w zawodach dotyczącą powiatu nakielskiego ujęto w „Monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nakielskim za II półrocze 2019 roku”¹¹, z którego wyodrębniono zawody maksymalnie deficytowe i maksymalnie nadwyżkowe.

Tabela 11. Monitoring zawodów maksymalnie deficytowych, zrównoważonych i maksymalnie nadwyżkowych w powiecie nakielskim w 2019 roku.

Sekcja	Zaklasyfikowanie	Grupa elementarna
DEFICYT	zawód maksymalnie deficytowy	Pracownicy wykonujący dorywcze prace proste
		Operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok
		Asystenci nauczycieli
		Funkcjonariusze służby więziennej
		Właściciele sklepów
		Kierownicy do spraw finansowych
		Specjaliści do spraw rynku nieruchomości
		Tynkarze i pokrewni
		Kierownicy do spraw obsługi biznesu i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani
		Odczytujący liczniki i wybierający monety z automatów
		Zaopatrzeniowcy
		Lektorzy języków obcych
		Mistrzowie produkcji w przemyśle przetwórczym
		Strażnicy w zakładach dla nieletnich
		Kontrolerzy (sterowniczy) procesów przemysłowych gdzie indziej niesklasyfikowani
		Sortowacze odpadów
RÓWNOWAGA	zawód zrównoważony	Recepcjoniści (z wyłączeniem hotelowych)
NADWYŻKA	zawód maksymalnie nadwyżkowy	Krawcy, kuśnierze, kapelusznicy i pokrewni
		Monterzy sprzętu elektronicznego

¹¹ Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nakielskim – informacja sygnałowa za II półrocze 2019 roku, <https://naklo.praca.gov.pl/monitoring-zawodow-deficytowych-i-nadwyzkowych>, (dostęp: 06.11.2020r.)

		Konsultanci i inni pracownicy biur podróży
		Pracownicy domowej opieki osobistej
		Średni personel ochrony środowiska, medycyny pracy i bhp
		Robotnicy wykonujący proste prace polowe

Źródło: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie nakielskim – informacja sygnalna za II półrocze 2019 roku* (<https://naklo.praca.gov.pl/monitoring-zawodow-deficytowych-i-nadwyzkowych>, dostęp: 06.11.2020r.)

3.8 Edukacja

Na przełomie ostatnich kilkunastu lat w Polsce dokonywały się znaczące przemiany we wszystkich obszarach życia społecznego. Zarówno przemiany gospodarcze, polityczne jak i społeczne miały wpływ na sferę szeroko rozumianej edukacji. Edukacja rozumiana jako świadome, zorganizowane działanie ludzkie, którego celem jest wywołanie zamierzonych zmian w osobowości człowieka¹², bądź ogół procesów i oddziaływań, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży – stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych¹³ stanowi bardzo ważny aspekt rozwoju państwa i jest objęta szczególną troską na poszczególnych szczeblach administracyjnych. System oświaty w Polsce obejmuje publiczne i niepubliczne żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, policealne, artystyczne oraz inne szkoły specjalne i placówki oświatowo-wychowawcze oraz opiekuńcze.

Na terenie powiatu nakielskiego funkcjonują jednostki kształcące na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, które są prowadzone przez poszczególne gminy jak i powiat.

Tabela 12. Dane dotyczące żłobków i klubów dziecięcych na terenie powiatu nakielskiego z podziałem na gminy.

wyszczególnienie	Żłobki i kluby dziecięce			Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych (w ciągu roku) (^a w tym oddziały żłobkowe)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Kcynia	-	-	1	-	-	6
Mrocza	-	-	-	-	-	-
Nakło nad Notecią	1	2	2	12	32	36
Sadki	-	-	-	-	-	-
Szubin	2 ^a	2 ^a	2	86 ^a	80 ^a	105

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019r.”, <https://bydgoszcz.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>, (dostęp: 06.11.2020r.).

¹² W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1989, s. 66

¹³ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001, s. 87–88

Tabela 13. Dane dotyczące jednostek organizacyjnych systemu oświaty na terenie powiatu nakielskiego z podziałem na gminy.

gmina	wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Kcynia	Placówki wychowania przedszkolnego	9	9	10
	• w tym przedszkola	1	1	2
	Miejsca w przedszkolach	125	150	275
	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	364	367	382
	• w tym w przedszkolach	121	147	169
	Szkoły podstawowe	9	9	10
	Uczniowie szkół podstawowych	858	978	1117
	Gimnazja	6	3	3
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	481	317	163
Mrocza	Placówki wychowania przedszkolnego	5	5	5
	• w tym przedszkola	2	2	2
	Miejsca w przedszkolach	155	155	155
	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	253	269	281
	• w tym w przedszkolach	142	140	134
	Szkoły podstawowe	3	3	3
	Uczniowie szkół podstawowych	624	710	808
	Gimnazja	1	-	-
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	310	214	111
Nakło nad Notecią	Placówki wychowania przedszkolnego	17	18	17
	• w tym przedszkola	11	11	11
	Miejsca w przedszkolach	926	945	995
	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	1118	1138	1127
	• w tym w przedszkolach	879	910	955
	Szkoły podstawowe	11	10	10
	Uczniowie szkół podstawowych	2105	2456	2777
	Gimnazja	8	2	2
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	1015	673	329
Sadki	Placówki wychowania przedszkolnego	4	4	4
	• w tym przedszkola	1	1	1
	Miejsca w przedszkolach	130	130	130
	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	225	226	225
	• w tym w przedszkolach	122	119	117
	Szkoły podstawowe	3	4	4
	Uczniowie szkół podstawowych	424	476	546
	Gimnazja	3	2	2
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	234	161	93
Szubin	Placówki wychowania przedszkolnego	17	13	13
	• w tym przedszkola	5	6	6
	Miejsca w przedszkolach	591	671	649
	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	913	938	979
	• w tym w przedszkolach	550	575	590
	Szkoły podstawowe	9	9	9
	Uczniowie szkół podstawowych	1538	1788	2036
	Gimnazja	6	1	2
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	666	415	219

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019r.”, <https://bydgoszcz.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>, (dostęp: 06.11.2020r.).

Dane dotyczące liczby uczniów i stanu szkół prowadzonych przez powiat nakielski w roku szkolnym 2017/2018 zostały przedstawione poniżej:

Tabela 14. Liczba uczniów i stan szkół prowadzonych przez powiat nakielski w roku szkolnym 2017/2018.

Liczba uczniów szkół prowadzonych przez powiat nakielski w roku szkolnym 2017/2018						
Lp	nazwa szkoły/adres	rok nauki	typ szkoły	profil/zawód	liczba uczniów	
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Krzywoustego w Nakle nad Notecią	I	liceum ogólnokształcące	politechniczny	29	
				medyczny	35	
				prawniczy	31	
				podstawowy z jęz. ang.	31	
		II	liceum ogólnokształcące	politechniczny	33	
				prawniczy	32	
				medyczny	26	
				podstawowy z jęz. ang.	29	
		III	liceum ogólnokształcące	politechniczny	32	
				medyczny	29	
				podstawowy z jęz. ang.	30	
				prawniczy	26	
RAZEM					363	
2.	I Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Wyspiańskiego w Szubinie	I	liceum ogólnokształcące	ogólny	37	
		II	liceum ogólnokształcące	ogólny	29	
		III	liceum ogólnokształcące	ogólny	34	
RAZEM					100	
3.	Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Wincentego Witosa w Samostrzelu	I	technikum	technik weterynarii	9	
				technik architektury krajobrazu	0	
				technik rolnik	11	
		II	technikum	branżowa szkoła I stopnia	wielozawodowa	24
				gimnazjum	3 oddziały	70
				technik weterynarii	13	
				technik architektury krajobrazu	4	
III	gimnazjum	technik rolnik	13			
		zsz	wielozawodowa	25		
RAZEM					45	

			technikum	technik weterynarii technik architektury krajobrazu technik rolnik	13 5 6		
			zsz	wielozawodowa	23		
		IV	technikum	technikum weterynarii technikum architektury krajobrazu technik rolnik	7 5 9		
		RAZEM				282	
4.	Zespół Szkół Żeglugi Śródlądowej im. kmdr. Bolesława Romanowskiego w Nakle nad Notecią	I	technikum	technik żeglugi śródlądowej	27		
				technik pojazdów samochodowych	14		
				technik eksploatacji portów i terminali	21		
		II	branżowa szkoła I stopnia	ślusarz elektromechanik pojazdów samochodowych mechanik pojazdów samochodowych	8 4 9		
				technikum	technik żeglugi śródlądowej	20	
					technik pojazdów samochodowych	9	
		technik eksploatacji portów i terminali	29				
		III	zasadnicza szkoła zawodowa	ślusarz elektromechanik pojazdów samochodowych	8 19		
				technikum	technik żeglugi śródlądowej	21	
					technik eksploatacji portów i terminali	30	
		technik pojazdów samochodowych	21				
		IV	technikum	ślusarz elektromechanik pojazdów samochodowych	16 18		
				technik żeglugi śródlądowej	27		
				technik pojazdów samochodowych	12		
						technik eksploatacji portów i terminali	34
		RAZEM				347	
5.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stanisława Staszica w Nakle nad Notecią	I	technikum	technik ekonomista	20		
				technik logistyk	36		
				technik informatyk (2 oddziały)	46		
				technik obsługi turystycznej	19		
				technik organizacji reklamy	16		
		II	technikum	technik ekonomista	20		
				technik handlowiec	9		
				technik informatyk	32		

		III	technikum	technik obsługi turystycznej	24	
				technik logistyk	28	
				technik organizacji reklamy	9	
				technik ekonomista	20	
				technik handlowiec	19	
				technik informatyk	27	
				technik obsługi turystycznej	10	
		IV	technikum	technik logistyk	31	
				technik organizacji reklamy	20	
				technik ekonomista	26	
				technik handlowiec	7	
				technik informatyk	24	
				technik obsługi turystycznej	21	
				technik logistyk (2 oddziały)	39	
RAZEM				503		
6.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Władysława Łokietka w Lubaszczu	I	branżowa szkoła I stopnia	wielozawodowa (3 oddziały)	54	
			II	zsz	wielozawodowa (2 oddziały)	37
		liceum ogólnokształcące dla dorosłych		ogólny	25	
		III		zsz	wielozawodowa (2 oddziały)	46
			liceum ogólnokształcące dla dorosłych	ogólny	14	
		RAZEM				176
		7.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. prof. E. Chroboczka w Szubinie	I	branżowa szkoła I stopnia	wielozawodowa
technikum	technik logistyk (z edukacją wojskową)				20	
II	zsz			wielozawodowa (2 oddziały)	41	
	technikum			technik logistyk (z edukacją wojskową)	21	
III	zsz			wielozawodowa (2 oddziały)	39	
	technikum			technik logistyk	25	
IV	technikum			technik logistyk (z edukacją wojskową)	24	
V- VI	liceum ogólnokształcące dla dorosłych			ogólny	23	
RAZEM				225		
8.	Zespół Szkół Specjalnych w Karnowie			szkoła podstawowa		45
		gimnazjum		30		

		szkoła przysposabiająca do pracy	8	
		branżowa szkoła I stopnia/zsz	25	
		RAZEM		108
9.	Zespół Szkół Specjalnych im. Janusza Korczaka w Kcyni	szkoła podstawowa	17	
		gimnazjum	12	
		branżowa szkoła I stopnia/zsz	wielozawodowa	16
		szkoła przysposabiająca do pracy	9	
		RAZEM		54
10.	Zespół Szkół Specjalnych w Szubinie	szkoła podstawowa	33	
		gimnazjum	18	
		Przysposabiająca do pracy	11	
		RAZEM		62
11.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Ireny Sendlerowej w Samostrzelu	gimnazjum	32	
		liceum ogólnokształcące	10	
		branżowa szkoła I stopnia/zsz	22	
		RAZEM		64

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nakle nad Notecią, Wydział Edukacji „Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych powiatu nakielskiego za rok szkolny 2017/2018” (<https://pow-nakielski.rbip.mojregion.info/informacja-o-stanie-realizacji-zadan-oswiatowych-powiatu-nakielskiego-za-rok-szkolny-20172018/>, dostęp: 04.11.2020r.)

Ponadto podmiotem prowadzonym przez powiat nakielski jest Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nakle nad Notecią z filią w Szubinie. Oferta jednostki obejmuje pomoc w zakresie diagnozy, doradztwa, profilaktyki, terapii adresowanej do dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli z terenu powiatu nakielskiego¹⁴.

Poza tym gmina Kcynia, na mocy porozumienia z powiatem nakielskim, jest organem prowadzącym dla Zespołu Szkół Technicznych w Kcyni¹⁵.

3.9 Ochrona zdrowia

Zgodnie z artykułem 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997. każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Ponadto są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym,

¹⁴ Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nakle nad Notecią, <http://ppppnaklo.pl> (dostęp: 04.11.2020r.)

¹⁵ Zespół Szkół Technicznych w Kcyni, <http://zstkcynia.pl/> (dostęp: 06.11.2020r.)

osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku oraz do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska, jak również popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży¹⁶.

Opieka zdrowotna w powiecie nakielskim zapewniana jest na dwóch poziomach: podstawowym i specjalistycznym (szpital). Nowy Szpital w Nakle i Szubinie należy do „Grupy Nowy Szpital Holding S.A.” prowadzącej jedną z największych w Polsce sieci szpitali świadczących usługi medyczne w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego.

Tabela 15. Wyszczególnienie oddziałów, pracowni i poradni w Nowym Szpitalu w Nakle i Szubinie.

Lp	Wyszczególnienie	Nakło nad Notecią	Szubin
1	oddziały	<ul style="list-style-type: none"> • oddział chirurgii ogólnej • oddział chorób wewnętrznych • oddział ortopedii i traumatologii ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • oddział chirurgii ogólnej • oddział pediatrii • oddział neonatologiczny • oddział położniczo - ginekologiczny • oddział chorób wewnętrznych
2	pracownie	<ul style="list-style-type: none"> • pracownia RTG • pracownia USG • pracownia audiometryczna • pracownia gastrokopii, kolonoskopii • pracownia kardiologiczna • pracownia spirometrii 	<ul style="list-style-type: none"> • pracownia USG • pracownia spirometrii • pracownia gastrokopii, kolonoskopii • pracownia kardiologiczna • pracownia RTG
3	poradnie	<ul style="list-style-type: none"> • poradnia chirurgii ogólnej • poradnia chirurgii onkologicznej • poradnia chirurgii urazowo - ortopedycznej • poradnia gastroenterologiczna • poradnia ginekologiczno-położnicza • poradnia kardiologiczna • poradnia medycyny pracy • poradnia nefrologiczna • poradnia neurologiczna • poradnia okulistyczna • poradnia otolaryngologiczna • poradnia leczenia uzależnień od alkoholu • poradnia zdrowia psychicznego • poradnia reumatologiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • poradnia chirurgii ogólnej • poradnia chirurgii urazowo-ortopedycznej • poradnia chorób płuc • poradnia dermatologiczna • poradnia diabetologiczna • poradnia ginekologiczno-położnicza Kcynia • poradnia ginekologiczno-położnicza Szubin • poradnia ginekologiczno-położnicza Łabiszyn • poradnia okulistyczna • poradnia laryngologiczna • poradnia urologiczna • poradnia zdrowia psychicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Nowego Szpitala w Nakle i Szubinie (www.nowyszpital.pl, dostęp: 02.11.2020r.)

¹⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (t. j. Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

Nowy Szpital w Nakle i Szubinie świadczy także nocną i świąteczną opiekę zdrowotną, opiekę długoterminową w ramach Zakładu Opiekuńczo - Leczniczego (ZOL), specjalistyczną pomoc rehabilitacyjną w pracowni rehabilitacji, nieodpłatne zajęcia w ramach Szkoły Rodzenia.

Tabela 16. Łóżka w szpitalach ogólnych, apteki ogólnodostępne i punkty apteczne na terenie powiatu nakielskiego.

Rok	Łóżka w szpitalach ogólnych	Apteki	Punkty apteczne
2015	183	20	2
2016	185	20	2
2017	180	21	2
2018	180	21	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 17. Ambulatoryjna opieka zdrowotna na terenie powiatu nakielskiego.

Rok	Przychodnie	Praktyki lekarskie	Porady udzielone			
			w tys.	na 1 mieszkańca	lekarskie	stomatologiczne
					w tys.	
2015	27	20	558,4	6,4	523,2	35,2
2016	27	18	564,4	6,5	531,7	32,7
2017	29	17	574,5	6,6	542,8	31,7
2018	29	15	570,7	6,6	543,7	27,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

3.10 Kultura, sport i rekreacja

O atrakcyjności terenu powiatu w szczególnym stopniu decydują walory krajobrazowe i pamiątki historii. Można uznać, iż w tym wymiarze zaletą powiatu stała się również nie do końca rozwinięta infrastruktura gospodarczo – przemysłowa. Dzięki temu swoją naturalność zachowały lasy i wody. Daje to dużą możliwość dla społeczności lokalnej oraz władz samorządowych w zakresie rozwoju infrastruktury, szczególnie turystycznej opartej o naturalne środowisko. Zabytki architektury od stuleci wplecione w pejzaż Krajny i Pałuk mogą nadal służyć jako przykład budownictwa regionalnego.

Powiat Nakielski usytuowany jest na terenie dwóch malowniczych krain historycznych Krajny oraz Pałuk. O atrakcyjności regionu decydują jego zasoby i walory przyrodnicze oraz krajobrazowe, a także przenikające się wzorce i wartości kulturowe. Na obszarze powiatu panuje klimat sprzyjający turystyce i rekreacji, a także przedsiębiorczości gospodarczej i rozwoju rolnictwa. W powiecie znajdują się liczne zespoły pałacowo – parkowe, zabytki sakralne, malownicze parki podworskie, doliny rzeczne zamieszkałe przez różne gatunki ptactwa oraz wiele odmian drzew i roślin.

Dolina Noteci to obszar o powierzchni 50532 ha, na którym można korzystać z oferty turystyki aktywnej (szlaków wodnych, pieszych i rowerowych).

Gmina Sadki posiada dużą wartość kulturową, jako zespół ukształtowany na zasadach ciągłości kulturowej, w oparciu o zachowany średniowieczny układ lokacyjny, wypełniony obiektami zabytkowymi i zespołami z różnych okresów historycznych. Zasoby kulturowe podnoszą atrakcyjność gminy, są także istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza w kontekście położenia na terenach o wysokich walorach krajobrazu przyrodniczego i kulturowego. Stan zabytków gminy Sadki (stan na 12.2017r.) według danych wojewódzkiego konserwatora zabytków to 70 zabytków ruchomych, 130 zabytków nieruchomych oraz 447 zabytków archeologicznych, przy czym niektóre stanowiska mogą już nie istnieć. Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Sadkach funkcjonują zespoły folklorystyczne, organizowane są zajęcia kulturalne, rekreacyjne. W strukturze Gminnego Ośrodka Kultury weszło Centrum Kształcenia w Dębowie będące placówką o charakterze oświatowym i kulturalno-rozrywkowym. Propagowaniem kultury zajmuje się także Gminna Biblioteka Publiczna w Sadkach z filią w Dębowie i Radziczu. Świetlice wiejskie znajdują się w Łodzi, Śmielinie, Bninie, Jadwizynie, Mrozowie, Liszkówku, Dębowie, Radziczu, Kraczkach, Dębionku, Samostrzelu¹⁷.

Walory krajobrazowe Gminy Szubin pozwoliły na wyróżnienie w jej granicach tzw. „Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Żędowskich” obejmującego ciąg jezior położonych w części rzeki Gąsawki. Na terenie Nadleśnictwa Szubin znajduje się 49 pomników przyrody. Wśród instytucji propagujących kulturę oraz tradycję należy wymienić Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna, Rejonową Bibliotekę Publiczną, Szubiński Dom Kultury oraz liczne świetlice wiejskie. Baza sportowo rekreacyjna obejmuje: halę widowiskowo – sportową w Szubinie, skatepark w Szubinie stadion miejski w Szubinie, boiska „Orlik”, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne, siłownie zewnętrzne. Na terenie gminy znajdują się także liczne zespoły zabytkowe oraz schrony sprzed II wojny światowej. Kąpielisko w Wąsoszu to jedno z najczystszych akwenów w rejonie. A ścieżki edukacyjne, rowerowe i trasy kajakowe zachęcają do czynnego spędzania wolnego czasu¹⁸.

Miasto i gmina Kcynia są atrakcyjne turystycznie głównie ze względu na zabytki sakralne. Ponadto występują liczne dworki otoczone pięknymi parkami oraz zespoły pałacowe. Na terenie gminy Kcynia

¹⁷ <https://www.sadki.pl> (dostęp: 04.11.2020r.)

¹⁸ <http://szubin.pl> (dostęp 04.11.2020r.)

znajdują się m. in. domy o konstrukcji szachulcowo - drewnianej oraz glinianej, młyn wodny, pomniki przyrody, schrony obronne konstrukcji żelbetonowej z okresu II wojny światowej, miejsca pamięci. W jednym z dworców mieści się Gminne Centrum Kultury i Biblioteki im. Klary Prillowej w Kcynii mające na celu bardziej efektywne zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w sferze kulturalnej oraz działalności kulturalnej. Gminne Centrum Kultury i Biblioteki prowadzi szereg kół zainteresowań, w tym Zespół Regionalny „Pałuki”. Ponadto przy Ochotniczej Straży Pożarnej działa Orkiestra Dęta. Na terenie gminy znajduje się sale gimnastyczne przy placówkach oświatowych, boiska sportowe, kompleks sportowo - rehabilitacyjny w Kcynii oraz 2 stadiony. Ponadto na terenie Gminy Kcynia działają kluby sportowe¹⁹.

Gmina Mroczka posiada duże walory turystyczne wynikające z korzystnego usytuowania w mezoregionie Pojezierza Krajeńskiego. Obszar gminy przecinają dwie rzeczki Rokitka i Orla. Na terenie gminy jest 21 jezior, w tym rezerwat przyrody Jezioro Wieleckie chroniący rzadkie gatunki ptaków. Potwierdzeniem walorów przyrodniczych oraz wartości historycznych i kulturowych było włączenie północnej części gminy do Krajeńskiego Parku Krajobrazowego. Na rzecz kultury działa Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Mroczy. W strukturze Miejsko – Gminnego Ośrodka Kultury i Rekreacji w Mroczy znajduje się Ośrodek Przygotowań Olimpijskich, Sala Widowiskowa, Wiejski Dom Kultury w Witosławiu, Ośrodek Hotelowo – Rekreacyjny ze stadionem miejskim, Hala Widowiskowa oraz 12 świetlic wiejskich. Świetlice wiejskie jako centra kultury są miejscem organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz miejscem spotkań i zebrań starszych mieszkańców wsi²⁰.

Gmina Nakło nad Notecią leży na ziemi nadnoteckiej, zwanej Krajną. Zabytki architektury w Nakle stanowią domy z przełomu XVIII i XIX w. oraz spichlerze, gdzie w jednym z nich mieści się Muzeum Ziemi Krajeńskiej. Na terenie gminy pośród miejsc atrakcyjnych turystycznie wymienić można zespoły dworsko – parkowe oraz pałace. Na terenie gminy znajdują się rezerваты, które wchodzą w skład obszaru „Natura 2000” oraz liczne pomniki przyrody. W okolicach Nakła nad Notecią z uwagi na niezwykle walory krajobrazowe, przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe powstała ścieżka dydaktyczna na trasie Występ – Potulice – Chobielin Młyn. Położenie miasta nad traktem wodnym sprzyja rozwojowi turystyki i sportów wodnych. Dodatkowo w Nakle nad Notecią znajduje się Przystań Wodna Powiat Nakielski na rzece Noteć. Na terenie gminy wyróżnić można Muzeum Ziemi Krajeńskiej, w którym można m. in. obejrzeć zabytki związane z historią Nakła i kulturą ludową Krajny. Instytucja aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym i społecznym Nakła. Ponadto w Paterku funkcjonuje Muzeum Komunikacji. Pośród instytucji promujących kulturę na terenie Nakła wymienić należy Nakielski Ośrodek Kultury im. Zygmunta Kornaszewskiego. Ponadto jednostka zajmuje się administrowaniem i pomocą merytoryczną przy funkcjonowaniu świetlic wiejskich na terenie gminy

¹⁹ <http://www.kcynia.pl> (dostęp: 05.11.2020r.)

²⁰ <http://www.mgokir.pl> (dostęp: 05.11.2020r.)

Nakło nad Notecią. Biblioteki publiczne miasta i gminy Nakło nad Notecią pracują w sieci, którą tworzy Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna wraz z wypożyczalnią książek w Nakle oraz filie biblioteczne. W Nakle funkcjonuje lokalna stacja radiowa Radio Nakło, która porusza m. in. problemy lokalnej społeczności. Gmina Nakło nad Notecią jest bogata w obiekty sportowe tj. basen miejski, sale sportowe przy szkołach prowadzonych przez wskazany organ, w tym do tenisa ziemnego. W Nakle nad Notecią znajdują się dwa kompleksy boisk, które zostały wybudowane w ramach programu rządowo-samorządowego "Moje Boisko - Orlik 2012". W skład każdego z nich wchodzi boisko do gry w piłkę nożną ze sztuczną murawą, boisko wielofunkcyjne do gry w piłkę ręczną, siatkówkę, koszykówkę i tenisa ziemnego z tartanu oraz budynek zaplecza sanitarno-szatniowego. W Gminie Nakło nad Notecią działają kluby sportowe reprezentujące różne dyscypliny sportowe²¹.

3.11 Organizacje pozarządowe

Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia (przy czym niektórych przepisów ustawy nie stosuje się do partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych oraz fundacji utworzonych przez partie polityczne, europejskich fundacji politycznych)²². NGO prowadzą działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, działalności charytatywnej, podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, rozwoju świadomości narodowej i kulturowej oraz ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony i promocji zdrowia, ekologii, ochrony dziedzictwa przyrodniczego oraz turystyki i krajoznawstwa. Starosta Nakielski prowadzi ewidencję organizacji nieprowadzących działalności gospodarczej (stowarzyszenia zwykłe, uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe działające w formie stowarzyszeń) i ewidencję stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS – prowadzących działalność gospodarczą: (KRS, Stowarzyszenia kultury fizycznej i związków sportowych, OSP)²³.

Na terenie powiatu nakielskiego są 272 NGO, w tym: Stowarzyszenia rejestrowe KRS – 138, Stowarzyszenia zwykłe – 27, Uczniowskie Kluby Sportowe – 48, Kluby sportowe rejestrowe w KRS – 7, Kluby sportowe działające w formie stowarzyszeń, których statuty nie przewidują prowadzenia

²¹ <http://www.naklo.pl/> (dostęp: 08.11.2020r.)

²² ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2020r. poz. 1057 t. j.)

²³ <https://pow-nakielski.rbip.mojregion.info/ewidencje/> (dostęp: 05.11.2020r.)

działalności gospodarczej – 4, Ochotnicze Straże Pożarne – 48. W 2019 roku ostateczna kwota udzielonego wsparcia finansowego w ramach Programu Współpracy Powiatu Nakielskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego wyniosła: na dotacje – 258 614,05 zł (planowana kwota – 270 000,00 zł), na pożyczki – 13 437,41 zł (planowana kwota – 100 000,00 zł)²⁴.

3.12 Charakterystyka systemu pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi²⁵.

Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należą:

- regionalne ośrodki polityki społecznej,
- powiatowe centra pomocy rodzinie,
- ośrodki pomocy społecznej,
- centrum usług społecznych - w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818),
- domy pomocy społecznej,
- placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego),
- ośrodki wsparcia,
- ośrodki interwencji kryzysowej.

Na terenie powiatu nakielskiego znajdują się następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią,
- Dom Pomocy Społecznej dla Przewlekłe Somatycznie Chorych w Nakle nad Notecią,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Paterku,
- Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego w Szubinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią,

²⁴ Sprawozdanie z realizacji Programu Współpracy Powiatu Nakielskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za rok 2019, http://powiat-nakielski.pl/uploads/files/sprawozdanie-z-realizacji-programu_wsp%C3%B3lpracy%20za%20rok%202019.pdf (dostęp: 08.11.2020r.)

²⁵ art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2020r. poz. 1876 t.j.)

- Punkt Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią,
- Centrum Akceptacji i Aktywności Społecznej w Paterku przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szubinie
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mroczy
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sadkach.

Dodatkowo (poza jednostkami organizacyjnymi) na terenie powiatu znajdują się:

- Warsztat Terapii Zajęciowej „Pod Dębem” w Paterku,
- Warsztat Terapii Zajęciowej „Pelikan” w Szubinie,
- Warsztat Terapii Zajęciowej „Nasz Dom” w Mroczy,
- 10 rodzin zastępczych zawodowych, w tym 2 pełniące funkcje pogotowia rodzinnego,
- 6 rodzinnych domów dziecka.

Wybrane jednostki wchodzące w skład zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia o zasięgu powiatowym zostały zaprezentowane poniżej na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej” zestawianej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Tabela 18. Informacje dotyczące Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią w 2019 roku.

Nazwa placówki		
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią		
Formy pomocy i świadczeń w 2019 roku		
Rodzinny zastępcze/rodzinne domy dziecka		
rodziny zastępcze / rodzinne rodziny domy dziecka	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych
Spokrewnione	39	58
Niezawodowe	19	23
Zawodowe	10	26
zawodowe pełniące funkcję pogotowia	2	7
rodzinne domy dziecka	6	47

Ogółem	76	161
Usamodzielnienia		
Pełnoletniemu wychowankowi po opuszczeniu pieczy zastępczej i spełnieniu wcześniejszych wymogów formalnych, wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przysługuje pomoc: na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie.		
Forma pomocy	piecza instytucjonalna	piecza rodzinna
Pomoc na kontynuowanie nauki	9	21
Pomoc na zagospodarowanie	1	2
Pomoc na usamodzielnienie	4	4
Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się		
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie		49
Wartość dofinansowania w złotych		169 877
Turnusy rehabilitacyjne		
Liczba osób, które uzyskały pomoc		89
Wartość dofinansowania w złotych		160 084
Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny		
Liczba osób, które uzyskały pomoc		382
Wartość dofinansowania w złotych		486 123
Program „AKTYWNY SAMORZĄD”		
Liczba świadczeń		68
Wartość dofinansowania w złotych		177 186,60
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki		
Liczba dofinansowanych imprez		9
Liczba niepełnosprawnych uczestników		123
Wartość dofinansowania ogółem w złotych		17 740

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią

Tabela 19. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie powiatu nakielskiego – dom pomoc społecznej.

Nazwa placówki	rok	Liczba placówek	Liczba miejsc w placówce	Liczba osób korzystających	Kadra placówki (liczba osób zatrudnionych na 31 grudnia danego roku)	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówki

Dom Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią	2016	1	74	86	62	3 084 428
	2017	1	74	91	67	3 253 078
	2018	1	74	87	69	3 580 373
	2019	1	74	84	65	3 976 265

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Domu Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią.

Tabela 20. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie powiatu nakielskiego – ośrodki wsparcia.

Nazwa placówki	rok	Liczba placówek	Liczba miejsc w placówce	Liczba osób korzystających	Kadra placówki (liczba osób zatrudnionych na 31 grudnia danego roku)	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówki
Środowiskowy Dom Samopomocy w Paterku	2016	1	22	22	7	372 546
	2017	1	22	25	6	369 951
	2018	1	22	23	6	443 930
	2019	1	22	23	6	515 348

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Środowiskowego Domu Samopomocy w Nakle nad Notecią.

Tabela 21. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie powiatu nakielskiego – jednostki specjalistycznego poradnictwa.

Nazwa placówki	rok	Liczba osób korzystających	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówki
Punkt interwencji Kryzysowej przy PCPR w Nakle nad Notecią	2016	1 992	113 000
	2017	1 960	118 000
	2018	1 835	93 900
	2019	1 871	96 219

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Tabela 22. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie powiatu nakielskiego – placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego.

Nazwa placówki	rok	Liczba placówek	Liczba miejsc w placówce	Liczba osób korzystających	Kadra placówki (liczba osób zatrudnionych na 31 grudnia danego roku)	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego w Szubinie	2016	1	14	14	7	650 339
	2017	1	14	14	7	513 369
	2018	1	14	14	9	550 785
	2019	1	14	14	9	628 918

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Tabela 23. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia na terenie powiatu nakielskiego – warsztaty terapii zajęciowej.

Nazwa placówki	rok	Liczba placówek	Liczba uczestników zajęć	Kadra placówki (liczba osób zatrudnionych na 31 grudnia danego roku)	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w zł)
Warsztaty Terapii Zajęciowej (Mrocza, Paterek, Szubin)	2016	3	85	31	1 510 898
	2017	3	85	30	1 511 285
	2018	3	85	32	1 534 067
	2019	3	95	32	1 800 478

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Warsztatów Terapii Zajęciowej w Mroczy, Paterku i Szubinie.

W roku 2019 na obszarze powiatu nakielskiego funkcjonowały trzy punkty nieodpłatnej pomocy prawnej. Jeden punkt powierzony do prowadzenia organizacji pozarządowej pod nazwą „Fundacja Civitas” zlokalizowany został w miejscowościach Mrocza i Kcynia. Drugi punkt nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego zlokalizowany został w Szubinie i Sadkach. Trzeci punkt mieścił się w Nakle nad Notecią w budynku Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W punkcie w Szubinie i Sadkach świadczone było nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

Tabela 24. Nieodpłatna Pomoc Prawna w Powiecie Nakielskim w 2017r., 2018r. i 2019r.

Punkt w Powiecie Nakielskim	Liczba udzielonych porad		
	2017r.	2018r.	2019r.
Nakło nad Notecią (budynek Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, ul. Dąbrowskiego 46)	520	434	590
Szubin (budynek internatu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. E. Chroboczka, ul. Kochanowskiego 1) Sadki (budynek Urzędu Gminy, ul. Strażacka 11)	268	280	273
Mrocza (budynek Urzędu Miasta i Gminy, ul. Pi.1 Maja 20) Kcynia (budynek Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ul. Libelta 28)	447	346	307
Razem	1235	1060	1170

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią

3.13 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne oznacza ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych²⁶. Celem podsystemu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest zapobieganie i ściganie sprawców zamachów na życie, zdrowie i mienie polskich obywateli i innych osób przebywających na terytorium RP oraz na interesy państwa. Jest on tworzony przez organy władzy publicznej, służby, straże i inspekcje wyspecjalizowane w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jest to zarazem sektor, w którym występuje – obok podsystemu ratownictwa medycznego – częściowa prywatyzacja zadań wcześniej realizowanych wyłącznie przez państwo. Zadania organów władzy publicznej w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego są określone w odpowiednich ustawach, w tym m.in. o służbach specjalnych, Policji, Straży Granicznej, Służbie Celnej i Biurze Ochrony Rządu²⁷.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu nakielskiego realizowane są przez organy, służby, straże i inspekcje powiatowe, regionalne lub rejonowe tj.:

1. Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią,
2. Sąd Rejonowy w Szubinie,
3. Prokuratura Rejonowa w Nakle nad Notecią,
4. Prokuratura Rejonowa w Szubinie,
5. Komenda Powiatowa Policji w Nakle nad Notecią z jednostkami podległymi:
 - a. Komisariat Policji w Kcyni,
 - b. Komisariat Policji w Mroczy,
 - c. Komisariat Policji w Szubinie,
 - d. Posterunek Policji w Sadkach,
6. Zakład Karny w Potulicach,
7. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Nakle nad Notecią (zadania związane z ochroną przeciwpożarową realizowane są przez: 2 jednostki Ratowniczo – Gaśnicze, 16 jednostek OSP włączonych do systemu KSRG, 23 jednostki OSP, które działają poza system KSRG),
8. Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Nakle nad Notecią,
9. Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Nakle nad Notecią,
10. Inspekcja Weterynaryjna Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Nakle nad Notecią,
11. Powiatowy Rzecznik Konsumentów w Nakle nad Notecią,

²⁶ Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/bezpiecze%C5%84stwo%20publiczne.html> (dostęp: 02.11.2020r.)

²⁷ Bezpieczeństwo i porządek publiczny, <https://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwo-narodowe/system-bezpieczenstwa-n/bezpieczenstwo-publiczn/5977,Potencjal-ochronny.html> (dostęp: 09.11.2020r.)

12. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Nakle nad Notecią.

Wybrane zagadnienia dotyczące przestępczości i jej wykrywalności oraz akcji służących poprawie bezpieczeństwa zostały przedstawione poniżej.

Tabela 25. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na terenie powiatu nakielskiego.

rok	ogółem	w tym przestępstwa			z liczby ogółem przestępstwa		
		o charakterze kryminalnym	o charakterze gospodarczym	drogowe	przeciwko życiu i zdrowiu	przeciwko mieniu	
						razem	w tym kradzież samochodu
2015	1572	1078	183	217	33	697	16
2016	1447	866	255	201	40	626	6
2017	1312	859	160	195	31	523	4
2018	1749	1119	396	169	24	544	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 26. Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję na terenie powiatu nakielskiego.

rok	ogółem	w tym przestępstw		
		o charakterze kryminalnym	o charakterze gospodarczym	drogowych
		w %		
2015	72,9	65,5	72,7	99,5
2016	77,3	68,5	81,6	100,0
2017	75,7	67,8	77,8	99,5
2018	82,9	78,4	87,7	98,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 27. Zarejestrowana działalność Państwowej Straży Pożarnej na terenie powiatu nakielskiego.

rok	pożary	miejscowe zagrożenie	wyjazdy do fałszywych alarmów	ratownicy biorący udział w akcjach ratowniczych		wypadki z ludźmi	
				pożary	miejscowe zagrożenia	ofiary śmiertelne	ranni i poparzeni

2015	410	1065	37	3840	6420	8	201
2016	262	1257	50	10619		15	217
2017	278	2274	76	5096		15	195
2018	355	910	43	9267		16	166

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

3.14 Infrastruktura, transport i komunikacja

Infrastruktura to podstawowe urządzenia i systemy, które służą państwu, miastu lub innym obszarom, w tym usługi i urządzenia niezbędne do poprawnego funkcjonowania. Infrastruktura składa się z publicznych i prywatnych usprawnień fizycznych, takich jak drogi, koleje, mosty, tunele, zaopatrzenie w wodę, kanały ściekowe, sieci elektryczne i telekomunikacja (w tym łączność z Internetem i prędkości łączy szerokopasmowych)²⁸.

Na możliwości rozwojowe danego obszaru ma wpływ m.in. dostępność i stan sieci komunikacyjnych. Województwo kujawsko - pomorskie posiada dobre, strategiczne położenie w sąsiedztwie województw mazowieckiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego, pomorskiego i łódzkiego, gdzie krzyżują się najważniejsze szlaki transportowe. Powiat nakielski ma korzystne położenie w sieci komunikacyjnej województwa i kraju. Sieć komunikacyjną powiatu nakielskiego tworzą drogi krajowe (nr 5 i 10), wojewódzkie (nr 241, 243, 246, 247), powiatowe oraz gminne. Ponadto przez powiat nakielski przebiega trasa europejska E261 (Świecie - Bydgoszcz - Poznań – Wrocław).

Tabela 28. Drogi publiczne w powiecie nakielskim.

rok	drogi powiatowe				drogi gminne			
	o nawierzchni twardej			gruntowe	o nawierzchni twardej			gruntowe
	ogółem	na 100 km ²	w tym z ogółem o nawierzchni ulepszonej		ogółem	na 100 km ²	w tym z ogółem o nawierzchni ulepszonej	
2015	344,8	30,8	338,1	56,8	325,5	29,1	232,9	536,3
2016	344,8	30,8	338,2	56,8	358,5	32,0	240,1	507,8
2017	344,8	30,8	338,2	56,8	367,9	32,8	248,1	509,9
2018	344,8	30,8	338,2	56,8	370,8	33,1	255,7	506,8

²⁸ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Infrastruktura> (dostęp: 08.11.2020r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 29. Wykaz dróg krajowych GDDKiA- I=Oddział w Bydgoszczy

RDK	Droga	sieć podstawowa (długość)	II jezdnie (długość)	Ogółem
Nakło	10	38,815		
	25	66,826	0,304	
	56	20,453		
	80	0,676		
Razem		126,770	0,304	127,074

Źródło: opracowanie własne na podstawie, https://www.gddkia.gov.pl/frontend/web/userfiles/articles/s/siec-drog_5956/Wykaz%20dr%C3%B3g%20BYD.pdf (dostęp: 08.11.2020r.).

Tabela 30. Zestawienie obiektów mostowych w powiecie nakielskim z podziałem na gminy.

Gmina	szt.	mb	m2
Nakło	5	104,4	870,0
Mrocza	4	30,00	234,0
Sadki	7	46,90	361,0
Kcynia	3	52,92	398,0
Szubin	2	25,90	213,0
Razem	21	260,12	2076,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie, <https://zdpnaklo.rbp.mojregion.info/ewidencja-objektow-mostowych> (dostęp: 08.11.2020r.).

Transport osobowy na obszarze powiatu obsługiwany jest głównie przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatne firmy przewozowe. Ponadto na terenie powiatu wyróżnić można liczne szlaki rowerowe, ścieżki pieszo - rowerowe. Przez gminę Mrocza przebiega międzynarodowa ścieżka rowerowa z Francji do Rosji – Euroroute R1. Obecnie trwa budowa ścieżki rowerowej przy drodze powiatowej nr 1926C Nakło-Bydgoszcz.

Dopełnieniem sieci drogowej powiatu są zelektryfikowane linie kolejowe krajowe Szczecin - Piła - Bydgoszcz oraz regionalne.

Gmina Nakło nad Notecią leży na ziemi nadnoteckiej, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych, przy połączeniu Kanału Bydgoskiego z Notecią, jest to część międzynarodowej drogi wodnej E-70 łączącej Antwerpię z Kaliningradem.

Dostępność komunikacyjną powiatu nakielskiego podnosi także bliskość krajowego portu lotniczego w Bydgoszczy, oddalonego od centrum powiatu o około 30 km oraz lotniska międzynarodowego Poznań – Ławica, leżącego w odległości około 120 km od Nakła.

Lokale użytkowe na terenie powiatu nakielskiego wyposażone są głównie w media tj. przyłącze wodno-kanalizacyjne, gazowe oraz energie elektryczną. Gmina zapewnia utrzymanie porządku i czystości poprzez m.in. objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi, nadzorowanie gospodarowania odpadami komunalnymi, zapewnienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych.²⁹ Dane dotyczące wskazanych przyłączy wskazano poniżej w ujęciu tabelarycznym.

Tabela 31. Wodociągi i kanalizacja.

rok	wyszczególnienie	sieć rozdzielcza w km		przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.		zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych		ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną w dm ³
		wodociągowa	kanalizacyjna (łącznie z kolektorami)	wodociągowe	kanalizacyjne	w dm ³	na 1 mieszkańca w m ³	
2015	POWIAT NAKIELSKI	898,8	251,5	13285	4998	2760,7	31,8	1703,4
	gm. Kcynia	220,3	40,8	2412	713	518,5	38,4	146,2
	gm. Mrocza	104,8	84,8	1438	933	284,3	30,5	167,3
	gm. Nakło nad Notecią	190,7	82,1	3867	1766	970,6	30,0	1019,4
	gm. Szubin	284,8	32,0	4335	1163	769,5	31,6	297,4
	gm. Sadki	98,2	11,8	1233	423	217,8	29,9	73,1
2016	POWIAT NAKIELSKI	912,5	254,3	13482	5186	2818,6	32,5	1699,1
	gm. Kcynia	223,3	40,8	2429	738	578,2	42,9	144,9
	gm. Mrocza	104,8	85,5	1461	1000	327,9	35,3	171,5
	gm. Nakło nad Notecią	193,1	83,3	3907	1804	950,3	29,5	1004,4
	gm. Szubin	289,2	32,3	4438	1206	738,9	30,2	299,2

²⁹art. 3 Ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2020r. poz. 1439 t.j.)

	gm. Sadki	102,1	12,4	1247	438	223,3	30,6	79,1
2017	POWIAT NAKIELSKI	923,2	256,9	13740	5348	2734,5	31,5	1575,1
	gm. Kcynia	223,3	40,8	2439	760	500,4	37,1	163,5
	gm. Mrocza	110,6	85,5	1498	1030	317,0	34,2	174,7
	gm. Nakło nad Notecią	195,6	85,9	3995	1878	936,8	29,2	848,1
	gm. Szubin	291,3	32,3	4543	1234	772,5	31,4	310,6
	gm. Sadki	102,4	12,4	1265	446	207,8	28,5	78,2
2018	POWIAT NAKIELSKI	935,4	258,9	13545	5112	2873,8	33,2	1803,8
	gm. Kcynia	222,6	40,8	2450	769	504,2	37,6	163,5
	gm. Mrocza	110,9	85,5	1515	1024	377,3	40,7	181,4
	gm. Nakło nad Notecią	198,3	87,8	3665	1624	999,4	31,3	1065,2
	gm. Szubin	300,3	32,4	4636	1244	774,6	31,3	313,2
	gm. Sadki	103,3	12,4	1279	451	218,3	30,1	80,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko-Pomorskie – Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 32. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych.

wyszczególnienie	rok	sieć gazowa w km	połączenia prowadzące do budynków w szt.	odbiorcy gazu z sieci	zużycie gazu z sieci	
					(rok 2015 i 2016 - w tys. m ³)	(rok 2015 i 2016 - na 1 mieszkańca w m ³)
					(rok 2017 i 2018 - w GWh)	(rok 2017 i 2018 - na 1 mieszkańca w kWh)
POWIAT NAKIELSKI	2015	183,1	2640	6960	3542,3	40,8
	2016	174,6	2676	7219	3877,5	44,7
	2017	176,0	2708	7202	41,9	483,1
	2018	182,3	2800	7253	44,6	514,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko-Pomorskie – Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 33. Odbiorcy oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.

wyszczególnienie	rok	odbiorcy energii elektrycznej	zużycie energii elektrycznej		
			w GWh	na 1 mieszkańca	na 1 odbiorcę
				w kWh	
POWIAT NAKIELSKI	2015	25808	57,5	662,3	2228,6
	2016	26106	58,4	673,0	2237,4
	2017	26669	59,2	683,1	2220,9
	2018	27480	62,9	725,5	2287,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 34. Odpady komunalne zmieszane, nieczystości ciekłe i składowiska.

wyszczególnienie	rok	zebrane odpady komunalne zmieszane			nieczystości ciekłe wywiezione		Czynne składowiska kontrolowane (stan na ostatni dzień roku)	
		ogółem	w tym z gospodarstw domowych		ogółem	w tym z gospodarstw domowych	liczba	powierzchnia w ha
		w tys. t	na 1 mieszkańca w kg	w dam ³				
POWIAT NAKIELSKI	2015	19,0	15,7	181,1	110,9	94,9	1	3,0
	2016	20,6	17,2	198,7	109,0	95,0	1	3,0
	2017	21,4	17,9	206,3	110,1	93,7	1	3,0
	2018	22,0	18,2	210,0	160,2		1	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 35. Mieszkania w zasobach mieszkaniowych wyposażone w instalacje.

wyszczególnienie	rok	ogółem	Wyposażenie w		
			wodociągi	centralne ogrzewanie	gaz z sieci
POWIAT NAKIELSKI	2015	25683	25219	19735	7707
	2016	25938	25474	19991	7762
	2017	26202	25739	20259	7799

	2018	26507	26044	20564	7882
--	------	-------	-------	-------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko-Pomorskie – Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Usługi telekomunikacyjne zapewniają dostęp do informacji, która stanowi podstawę rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

W 2019 roku wartość rynku telekomunikacyjnego wzrosła o 0,4 mld zł w stosunku do roku 2018. O 4 pp. wzrosła penetracja usługami internetu stacjonarnego w przeliczeniu na gospodarstwa domowe i wyniosła 54,8%. 75% gospodarstw domowych w Polsce ma dostęp do internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 Mb/s. Jednocześnie udział łączy stacjonarnych o szybkości co najmniej 100 Mb/s wyniósł w 2019 r. 50,4% w ogólnej liczbie łączy internetowych. Z roku na rok wzrasta długość linii światłowodowych w Polsce. W 2019 roku odnotowano 1,5% przyrost długości sieci w porównaniu do 2018 r. W 2019 roku zwiększyło się nasycenie rynku telekomunikacyjnego usługami wiązanymi. Pomimo, że liczba użytkowników w porównaniu z 2018 r. nieznacznie zmalała, to jednocześnie wartość rynku tych usług osiągnęła poziom 9,53 mld zł, czyli o około 12 proc. więcej niż rok wcześniej. W ostatnich kilku latach następował systematyczny spadek liczby użytkowników telefonii komórkowej, jednakże na koniec 2019 r. łączna liczba aktywnych kart SIM wyniosła 52,2 mln, czyli 1,16 proc. więcej niż w 2018 r. Wzrosła również penetracja tymi usługami, która wyniosła niemal 136 proc. Z roku na rok maleje natomiast wartość rynku oraz liczba użytkowników telefonii stacjonarnej. Maleją także koszty korzystania z tej usługi, a ceny tych usług w Polsce są jednymi z najniższych wśród państw Unii Europejskiej³⁰.

Pomimo rosnących z roku na rok udziałów połączeń światłowodowych, technologia mobilna stanowi jeden z ważniejszych rodzajów źródeł dostępu do internetu dla użytkowników w Polsce. Według Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2019 r. łączna liczba użytkowników internetu mobilnego w Polsce wyniosła ponad 8,4 mln osób, a prawie 1/3 wszystkich przychodów z usług internetowych względem technologii generowały przychody z modemów 2G/3G/4G³¹.

Na terenie powiatu występują centrale telefonii stacjonarnej, stacje bazowe telefonii komórkowych oraz przebiegają linie światłowodowe.

3.15 Ochrona środowiska

Środowisko naturalne rozumiane jest jako ogół elementów ożywionych i nieożywionych przyrody, które pozostają w interakcji ze sobą wzajemnie, jak i z człowiekiem. Środowisko naturalne obejmuje wody podziemne i powierzchniowe, powietrze, grunty, gleby i skały³².

³⁰<https://www.uke.gov.pl/akt/raport-o-stanie-rynku-telekomunikacyjnego-w-2019-r-,345.html> (dostęp: 08.11.2020r.)

³¹<https://www.uke.gov.pl/akt/analiza-cen-internetu-mobilnego,350.html> (dostęp: 08.11.2020r.)

³²Leksykon ekologii i ochrony środowiska, www.ekologia.pl (dostęp: 04.11.2020r.)

Zgodnie z art. 3 ust. 13 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* ochrona środowiska to podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej, ochrona ta polega w szczególności na:

- a) racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- b) przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- c) przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego³³.

Powiat Nakielski leży w Pradolinie Toruńsko – Eberswaldzkiej na terenie dwóch malowniczych krain historycznych Krajny oraz Pałuk. O atrakcyjności regionu decydują jego zasoby i walory przyrodnicze oraz krajobrazowe.

Tabela 36. Ochrona przyrody i krajobrazu w powiecie nakielskim

rok	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona					pomniki przyrody
	ogółem		w tym			
	w ha	w % powierzchni ogólnej	rezerwaty przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	
			w ha			
2015	8396,0	7,5	368,1	4736,1	3050,4	276
2016	8395,4	7,5	367,5	4736,1	3050,4	276
2017	8399,8	7,5	369,7	4736,1	3050,4	271
2018	9362,5	8,4	369,7	5183,0	3566,2	270

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Powierzchnia gruntów na terenie powiatu nakielskiego wynosi ogółem 112 008 ha. Grunty pod wodami zajmują powierzchnię 1 077 ha, w tym grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi – 772 ha, grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi – 305 ha. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem to 27 232 ha, w tym lasy – 26 399 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione – 833 ha. Użytki ekologiczne zajmują powierzchnię 181 ha. Powierzchnia zmeliorowana użytków rolnych na terenie powiatu wynosi łącznie 30 335,67 ha, w tym grunty orne – 19 565,53 ha, użytki zielone – 10

³³ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.j. 2020r. Poz. 1219 ze zm.)

770,14 ha. Zdrenowane użytki rolne stanowią 17 481, 44 ha, użytki rolne zmeliorowane to 1 670,00 km³⁴.

Tabela 37. Ścieki przemysłowe i komunalne oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków

rok	ogółem	Oczyszczane				nieoczyszczone w dam ³	ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem
		razem	mechanicznie	chemicznie i biologicznie	z podwyższonym usuwaniami biogenów		
	w dam ³		w % ścieków oczyszczanych				
2015	1670	1670	x	40,0	60,0	-	59,5
2016	1704	1704	x	39,6	60,4	-	59,6
2017	1740	1740	-	39,9	60,1	-	61,0
2018	1818	1818	x	38,6	61,4	-	59,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 38. Oczyszczalnie ścieków na terenie powiatu nakielskiego.

rok	Przemysłowe						Komunalne					
	ogółem		w tym				ogółem		w tym			
			biologiczne		z podwyższonym usuwaniami biogenów				biologiczne		z podwyższonym usuwaniami biogenów	
	liczba	przepustowość w m3/d	liczba	przepustowość w m3/d	liczba	przepustowość w m3/d	liczba	przepustowość w m3/d	liczba	przepustowość w m3/d	liczba	przepustowość w m3/d
2015	-	x	-	x	-	x	5	10958	3	3177	2	7781
2016	-	x	-	x	-	x	5	10958	3	3177	2	7781
2017	-	x	-	x	-	x	5	10958	3	3177	2	7781
2018	-	x	-	x	-	x	5	10958	3	3177	2	7781

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

³⁴Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nakielskiego na lata 2017-2021 z perspektywą na lata 2022-2025, <https://pow-nakielski.rbp.mojregion.info/uchwala-w-sprawie-przyjecia-powiatowego-programu-ochrony-srodowiska-dla-powiatu-nakielskiego-na-lata-2017-2021-z-perspektywa-na-lata-2022-2025> (dostęp: 08.11.2010r.)

Stan powietrza atmosferycznego jest uwarunkowany przez emisje zanieczyszczeń do atmosfery. Jego skład chemiczny może ujemnie wpłynąć na zdrowie człowieka, roślin i zwierząt, a także na inne elementy środowiska. Źródłem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są przede wszystkim elektrociepłownie, kotłownie przydomowe, środki transportu i zakłady przemysłowe. Zatem największy wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi i zwierząt obserwuje się w rejonach przemysłowych i zurbanizowanych. Zanieczyszczenia powietrza są najbardziej niebezpieczne ze wszystkich zanieczyszczeń, gdyż są mobilne i mogą skażać na dużych obszarach praktycznie wszystkie komponenty środowiska. Ogólnie zanieczyszczenia powietrza dzieli się na pyłowe i gazowe.

Tabela 39. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu nakielskiego.

rok	Emisja zanieczyszczeń w t				zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych	
	pyłowych		gazowych (bez dwutlenku węgla)		pyłowe	gazowe (bez dwutlenku węgla)
	ogółem	w tym ze spalania paliw	ogółem	w tym dwutlenek siarki		
2015	81	78	432	164	92,1	x
2016	35	31	465	168	97,1	x
2017	30	23	538	208	97,4	x
2018	32	22	530	198	97,1	x

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 40. Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone) oraz tereny ich składowania - na terenie powiatu nakielskiego.

rok	Odpady w tys. t						Tereny składowania odpadów, niezrehabilitowane (stan w końcu roku)
	wytworzone w ciągu roku					dotychczas składowane (nagromadzone, stan w końcu roku)	
	ogółem	poddane odzyskowi	unieszkodliwione	przekazane innym odbiorcom	magazynowane czasowo		
2015	44,5	25,0	-	13,5	6,0	-	-
2016	95,0	44,8	-	24,9	25,3	-	-
2017	114,1	54,2	-	28,0	31,9	-	-
2018	119,0	46,1	-	37,5	35,4	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 41. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według wybranych kierunków inwestowania na terenie powiatu nakielskiego.

rok	Ochrona środowiska				Gospodarka wodna	
	ogółem	w tym na		ogółem	ogółem	w tym na ujęcia i doprowadzenia wody
		ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarkę ściekową i ochronę wód	gospodarkę odpadami, ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz ochronę wód podziemnych i powierzchniowych		
w tys. zł						
2015	11738,7	-	10071,4	400,4	6094,3	6091,0
2016	3159,4	314,8	1620,0	-	1910,9	1895,3
2017	5470,5	-	3054,8	-	2142,8	2142,8
2018	27420,1	1498,5	10497,0	-	2213,2	2213,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 42. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania na terenie powiatu nakielskiego.

rok	Ogółem	Środki						Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty, dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe, w tym bankowe	Inne środki, w tym nakłady niesfinansowane
		własne	z budżetu				z zagranicy			
			centralnego	województwa	powiatu	gminy (współudział)				
w tys. zł										
2015	11738,7	4172,8	-	-	-	-	5843,8	822,4	899,7	-
2016	3159,4	2600,4	-	-	-	-	-	559,0	-	-
2017	5470,5	5021,5	-	-	-	-	-	449,0	-	-
2018	27420,1	14543,1	-	-	-	-	8519,9	4243,1	125,0	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego, roczniki statystyczne pt. „Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy” rok 2016, 2017, 2018 i 2019.

Tabela 43. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia – 2019.

strefa	Klasa strefy dla:	Klasa strefy
strefa kujawsko – pomorska	dwutlenku siarki (SO ₂)	A
	dwutlenku azotu (NO ₂)	A
	tlenku węgla (CO)	A
	benzenu (C ₆ H ₆)	A
	ozonu (O ₃)	A
	pyłu zawieszonego PM ₁₀	C
	pyłu PM _{2,5}	A (I faza), C1 (II faza)
	ołowiu Pb w pyle PM ₁₀	A
	arsenu As w pyle PM ₁₀	A
	kadmii Cd w pyle PM ₁₀	A
	niklu Ni w pyle PM ₁₀	A
	benzo(a)pirenu w pyle PM ₁₀	C

Źródło: opracowanie własne za podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska Departamentu Monitoringu Środowiska, Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Bydgoszczy, „Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko – pomorskim” raport wojewódzki za 2019rok, <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1182> (dostęp: 08.11.2020r.).

Badaniem stanu środowiska oraz kontrolą przestrzegania przepisów o ochronie środowiska na terenie województwa kujawsko – pomorskiego zajmuje się Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Na terenie powiatu nakielskiego prace w przedmiotowym zakresie realizuje Wydział Środowiska w Starostwie Powiatowym w Nakle nad Notecią.

4. Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami końcowymi

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych instytucji pomocy społecznej, funkcjonujących na terenie powiatu, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców powiatu. Strategia opracowana dla struktury powiatowej jest dokumentem szczególnym. Odnosząc się do zadań i możliwości realizacyjnych samorządu powiatowego trzeba brać pod uwagę przesłanki wynikające z działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego. W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła

zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Opracowywanie strategii rozwiązywania problemów społecznych opiera się na założeniu i koncepcji poprawy sytuacji w powiecie w oparciu o dokumenty oraz opinie ekspertów i mieszkańców powiatu nakielskiego. Materiałem wyjściowym nad opracowywaniem „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Nakielskiego na lata 2021-2026” były dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, analiza sprawozdawczości Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią, oceny zasobów pomocy społecznej gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin oraz dane jednostek działających na terenie powiatu nakielskiego.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadającym godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom trudnym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem³⁵.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa,
- 2) sieroctwa,
- 3) bezdomności,
- 4) bezrobocia,
- 5) niepełnosprawności,
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- 7) przemocy w rodzinie,
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- 10) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- 12) alkoholizmu lub narkomanii,
- 13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- 14) klęski żywiołowej lub ekologicznej³⁶.

³⁵ art. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

³⁶ art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

Tabela 44. Powody udzielenia pomocy rodzinom ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w roku 2019.

LICZBA RODZIN w GMINIE w roku 2019	Gmina Nakło nad Notecią	Gmina Szubin	Gmina Mrocza	Gmina Kcynia	Gmina Sadki
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem , rodziny niepełne	142	116	32	46	9
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem , rodziny wielodzietne	54	48	7	4	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

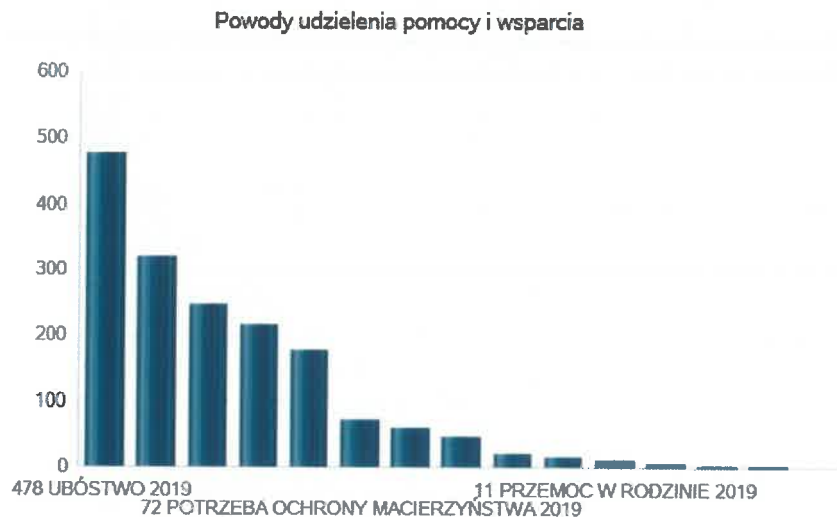
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

Tabela 45. Powody udzielania pomocy i wsparcia według gmin w powiecie nakieleckim w latach 2017 – 2019.

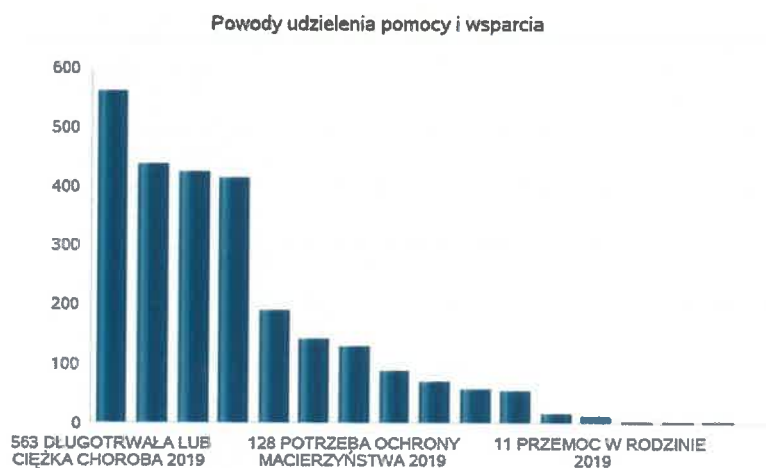
WYSZCZEGÓLNIENIE	GM. KCYNIA		GM. MROCZA		GM. NAKŁO NAD NOTECIĄ		GM. SADKI		GM. SZUBIN						
	2017r.	2018r.	2019r.	2017r.	2018r.	2019r.	2017r.	2018r.	2017r.	2018r.	2019r.				
UBÓSTWO	619	530	478	74	257	145	582	460	439	60	48	56	733	540	514
BEZROBOCIE	432	373	319	254	185	141	570	493	415	55	45	42	486	406	338
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	230	209	216	109	109	110	437	415	424	55	49	52	401	399	374
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	212	205	247	72	92	114	553	582	563	85	71	67	608	655	662
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH ogółem	144	141	178	68	57	43	188	192	191	18	11	17	205	218	251
ALKOHOLIZM	39	25	21	27	26	25	96	76	71	13	12	12	57	58	49
NARKOMANIA	0	1	0	0	1	1	8	7	4	0	1	0	2	2	5
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	82	76	72	74	86	66	215	143	128	2	4	13	211	178	167
w tym wieloletniość	73	62	60	38	45	35	104	93	87	2	2	8	118	114	106
BEZDOMNOŚĆ	15	11	16	3	9	11	60	65	56	1	2	2	36	40	36
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	7	3	5	8	7	10	22	19	17	1	0	0	14	12	9
ZDARZENIA LOSOWE	3	1	3	2	2	2	4	2	3	2	4	1	21	8	5
SYTUACJA KRYZYSOWA	2	3	1	0	1	1	2	1	2	3	0	0	1	0	0
PRZEMOC W RODZINIE	4	4	11	2	3	8	23	18	11	2	2	2	4	8	10
OCHRONA OFIAR HANDLU LUDŹMI	0	1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2017-2019” gminy Kcynia, Mroczka, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

Wykres 1. Powody udzielania pomocy w gminach powiatu nakielskiego w 2019 roku.

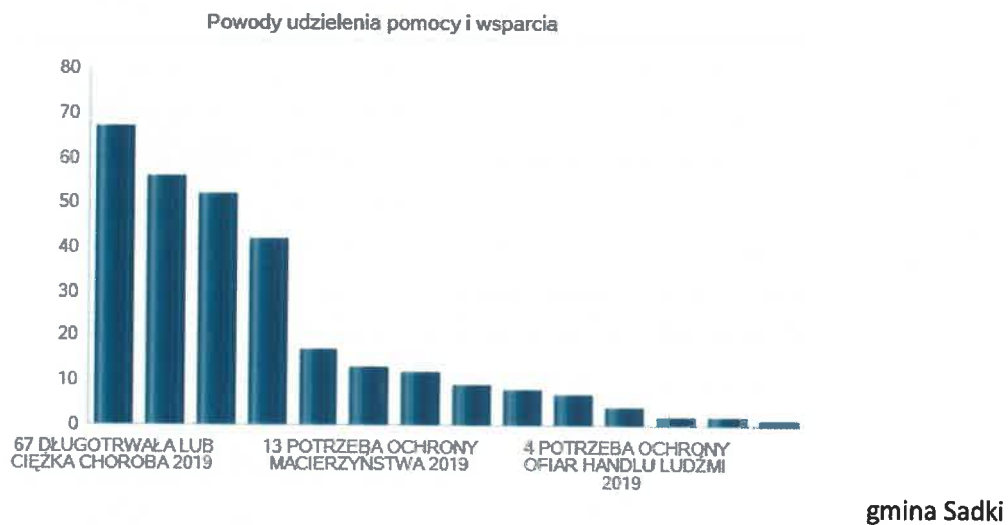
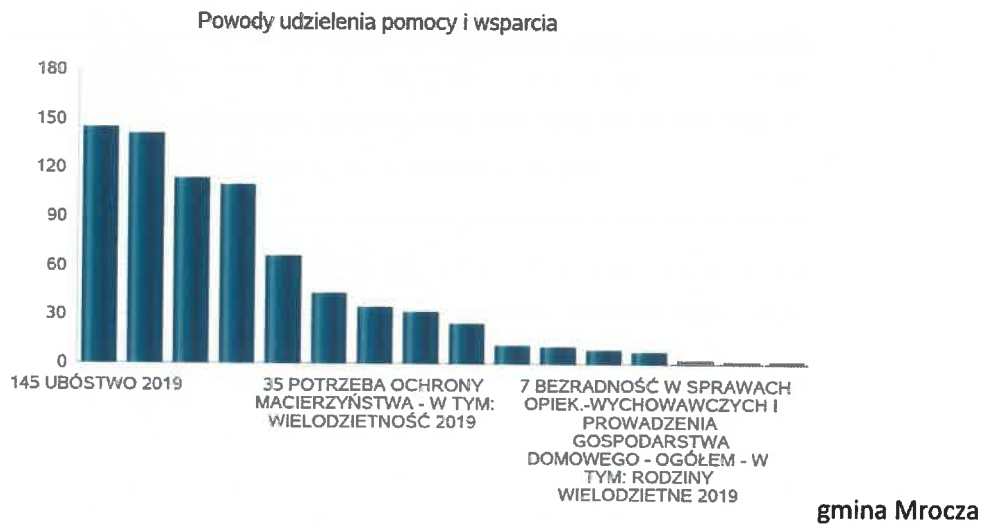
gmina Kcynia

gmina Nakło nad Notecią

gmina Szubin

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mroczka, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

4.1 Ubóstwo

Zachodzące przemiany gospodarcze na przełomie minionych lat skutkowały przesunięciami w rozkładzie dochodów, w wyniku których nastąpił m.in. wzrost rozwarstwienia społeczeństwa pod względem sytuacji materialnej oraz pogorszenie warunków bytu niektórych grup społecznych. Dokonująca się transformacja ustrojowa ujawniła ukryte w realnym socjalizmie problemy społeczne, takie jak bezrobocie, czy ubóstwo, niosąc tym samym szereg wyzwań dla polityki społecznej i służb pomocy społecznej. Szczególnie dotkliwym, ze względu na swój zasięg i formę, jest problem ubóstwa. Dodatkowych kłopotów przysparza fakt, że ubóstwo nie jest tworem jednolitym, towarzyszą mu często inne problemy, takie jak: bezrobocie, bezradność, niepełnosprawność, wielodzietność. Do oceny zasięgu ubóstwa stosuje się miernik, zwany stopą ubóstwa lub wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem. Jest to iloraz liczby jednostek (gospodarstw domowych lub osób) ubogich do liczby jednostek w całej populacji. Podawany w procentach mówi nam, jaki jest odsetek ubogich w danej populacji. Co jednak kryje się za terminem „ubóstwo”? Kiedy możemy mówić o tym, że osoby, czy gospodarstwa domowe zaliczają się do grona ubogich? Ubóstwo możemy definiować zarówno w sposób absolutny, jak i względny. Linie ubóstwa absolutnego (bezwzględnego) określone są w oparciu o ustalenie, a następnie wycenę potrzeb niezbędnych (elementarnych). Linia ubóstwa względnego (relatywnego) opiera się na odniesieniu poziomu zaspokojenia potrzeb jednostek (osób, rodzin, gospodarstw domowych) do poziomu ich zaspokojenia przez innych członków społeczeństwa i wyznaczana jest przeważnie jako pewien procent mediany lub średniego dochodu w danym kraju. Bardzo ważną kwestią, która przysparza kolejnych dylematów metodologicznych, jest sposób pomiaru ubóstwa. Ubóstwo możemy mierzyć zarówno w sposób obiektywny (osoby i rodziny uznaje się za ubogie, jeżeli poziom ich dochodów jest niższy od wartości przyjętej za granicę ubóstwa), jak i subiektywny (linie ubóstwa wyznacza się w tym przypadku w oparciu o odpowiedzi respondentów na temat ich subiektywnego poczucia ubóstwa, tj. określenia poziomu dochodów, poniżej którego ich zdaniem związanie końca z końcem nie jest możliwe oraz oceny własnego statusu materialnego).

Tabela 46. Uporządkowane wartości indeksu dla poszczególnych jednostek analizy (oznaczenia przy nazwach gmin: 1 – gmina miejska, 2 – gmina wiejska, 3 – gmina miejsko-wiejska).

powiat/miasto na prawach powiatu	wartość indeksu
miasto Toruń (1)	25
Bydgoszcz (1)	38
Powiat Nakielski	42
Nakło nad Notecią (3)	43
Sadki (2)	51
Szubin (3)	51
Kcynia (3)	54
Mrocza (3)	58

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu „Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie kujawsko - pomorskim”, 07marzec2017, <https://www.rops.torun.pl/badania/analizy/opracowania/badania/file/6-indeks-zagrozenia-ubostwem-w-województwie-kujawsko-pomorskim> (str. 126-127).

Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla powiatu nakielskiego wynosi 42. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 21%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 5; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 13,2%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 3; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 29% ogółu, z zasadniczym zawodowym 33% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 38% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 6; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności powiatu wynosi 13,7%, co daje wartość wskaźnika równą 3; dochody własne budżetu powiatu wynoszą w przeliczeniu na osobę 914 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 9; udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu powiatu ogółem wynosi 0,6%, co daje wartość wskaźnika równą 1; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 3 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 54,4 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 11,7%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 5; na jedną organizację pozarządową przypada 3888 mieszkańców, co daje wartość wskaźnika równą 3. Na powiat nakielski składa się 5 gmin, w tym 4 miejsko-wiejskie oraz 1 wiejska: Kcynia – gmina miejsko-wiejska, Mrocza – gmina miejsko-wiejska, Nakło nad Notecią – gmina miejsko-wiejska, Szubin – gmina miejsko-wiejska, Sadki- wiejska.

Kcynia. Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla gminy Kcynia wynosi 54. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 25,7%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 7; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 14,3% dając tym samym wartość wskaźnika równą 4; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 23% ogółu, z zasadniczym zawodowym 32% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 45% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 7; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy wynosi 14,2%, co daje wartość wskaźnika równą 3; dochody własne budżetu gminy wynoszą w przeliczeniu na osobę 707 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 10; udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu gminy ogółem wynosi 4,8%, co daje wartość wskaźnika równą 6; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 4 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 56,2 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 12%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 5.

Mrocza. Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla gminy Mrocza wynosi 58. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 25,5%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 7; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 13,8% dając tym samym wartość wskaźnika równą 4; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 21% ogółu, z zasadniczym zawodowym 32% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 47% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 7; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy wynosi 12,4%, co daje wartość wskaźnika równą 2; dochody własne budżetu gminy wynoszą w przeliczeniu na osobę 596 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 10; udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu gminy ogółem wynosi 3,2%, co daje wartość wskaźnika równą 4; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 4 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 56,6 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 14,5%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 7; na jedną organizację pozarządową przypada 9296 mieszkańców, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 7.

Nakło nad Notecią. Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla gminy Nakło nad Notecią wynosi 43. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 16,8%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 4; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 12,6% dając tym samym wartość wskaźnika równą 3; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym

i średnim stanowią razem 35% ogółu, z zasadniczym zawodowym 32% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 33% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 5; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy wynosi 14,3%, co daje wartość wskaźnika równą 3; dochody własne budżetu gminy wynoszą w przeliczeniu na osobę 1176 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 8; udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu gminy ogółem wynosi 3,2%, co daje wartość wskaźnika równą 4; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 3 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 53,6 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 11,4%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 5; na jedną organizację pozarządową przypada 5354 mieszkańców, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 4.

Sadki. Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla gminy Sadki wynosi 51. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 25,5%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 7; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 14,2% dając tym samym wartość wskaźnika równą 4; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 22% ogółu, z zasadniczym zawodowym 31% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 47% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 7; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy wynosi 13%, co daje wartość wskaźnika równą 2; dochody własne budżetu gminy wynoszą w przeliczeniu na osobę 676 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 10. Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu gminy ogółem wynosi 3,4%, co daje wartość wskaźnika równą 4; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 5 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 56,9 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 10,8%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 4; na jedną organizację pozarządową przypada 1430 mieszkańców, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 1.

Szubin. Wartość indeksu zagrożenia ubóstwem dla gminy Szubin wynosi 51. Wartości poszczególnych wskaźników budujących indeks przedstawiają się następująco: udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 21,1%, dając tym samym wartość wskaźnika równą 5; udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem wynosi 12,8% dając tym samym wartość wskaźnika równą 3; poziom wykształcenia mieszkańców – osoby z wykształceniem wyższym i średnim stanowią razem 28% ogółu, z zasadniczym zawodowym 36% ogółu, natomiast z podstawowym ukończonym oraz bez wykształcenia razem stanowią 36% ogółu, co daje wartość wskaźnika równą 7; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy wynosi 13,2%, co daje wartość wskaźnika

równą 2; dochody własne budżetu gminy wynoszą w przeliczeniu na osobę 877 złotych, co daje wartość wskaźnika równą 9; udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach budżetu gminy ogółem wynosi 3,8%, co daje wartość wskaźnika równą 5; wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje wartość równą 2 – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 52,9 osób w wieku nieprodukcyjnym; udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 10,9%, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 5; na jedną organizację pozarządową przypada 11691 mieszkańców, co przekłada się na wartość wskaźnika równą 9.

4.2 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, zdefiniowanym jako brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do pracy i gotowych do jej podjęcia na typowych warunkach płacowych występujących w gospodarce. Bezpośrednią przyczyną bezrobocia jest z reguły niewystarczająca liczba wolnych miejsc pracy dla ubiegających się o nie, przyczynami mogą być również: wadliwa organizacja rynku pracy, brak odpowiednich kwalifikacji bezrobotnych, trudności mieszkaniowe uniemożliwiające przesuwanie nadwyżek siły roboczej do ośrodków wykazujących jej niedobór, oferowanie zbyt niskich stawek płac (np. w porównaniu z zasiłkiem dla bezrobotnych). Na wielkość bezrobocia wpływają wahania koniunktury (cykl koniunkturalny), sezonowe wahania poziomu zatrudnienia, wprowadzanie osiągnięć techniki do procesów produkcyjnych (automatyzacja), stopień wykorzystania zasobów siły roboczej w rolnictwie (przeludnienie agrarne); w największych rozmiarach bezrobocie występuje w okresach kryzysów ekonomicznych. Urząd Statystyczny podał informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pod koniec maja 2020r. Według danych GUS stopa bezrobocia wynosiła 8,6 proc. i wzrosła w skali roku o 0,5 p. procentowego. W przeciągu ostatnich kilku lat bezrobocie systematycznie malało: w maju 2017r. wynosiło 10,9, w 2018r. – 9,1, w 2019r. – 8,1. Poza tym wciąż województwo kujawsko-pomorskie jest wśród województw o najniższej stopie bezrobocia, więcej osób bez pracy jest w warmińsko-mazurskim (10,4 proc.) i podkarpackim (8,9 proc.). Dla porównania najniższą stopę bezrobocia odnotowano pod koniec maja w województwie wielkopolskim – 3,6 proc.

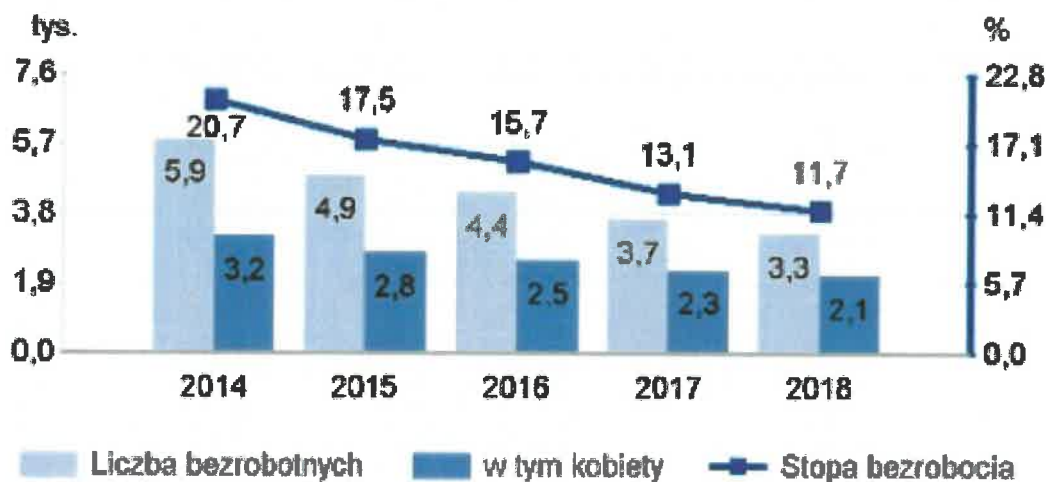
Obecnie zarejestrowanych bezrobotnych jest w Kujawsko-Pomorskim 71,4 tys. osób.

Miarą przeciętnego wynagrodzenia jest stopa bezrobocia stanowiąca stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie. Pewien poziom bezrobocia jest w gospodarce nieunikniony (bezrobocie naturalne). Jednakże zbyt wysoka stopa bezrobocia wpływa niekorzystnie na sytuację społeczno– ekonomiczną kraju, a co za tym idzie na pogorszenie sytuacji materialnej osób pozostających bez zatrudnienia i członków ich rodzin. Pośród szeregu negatywnych skutków bezrobocia najczęściej wyróżnia się trudności materialne osoby pozostającej bez pracy oraz członków najbliższej rodziny, utratę statusu społecznego, problemy rodzinne, obniżenie samooceny i wiary we

własne siły (co w konsekwencji może prowadzić do problemów natury psychicznej) a nawet w niektórych przypadkach bezdomność.

Bezrobocie rejestrowane bywa definiowane w różny sposób. Najczęściej definiuje się stopę bezrobocia rejestrowanego jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie (zasobu siły roboczej danej populacji).

Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nakielskim, stan na 31.XII.2018r.

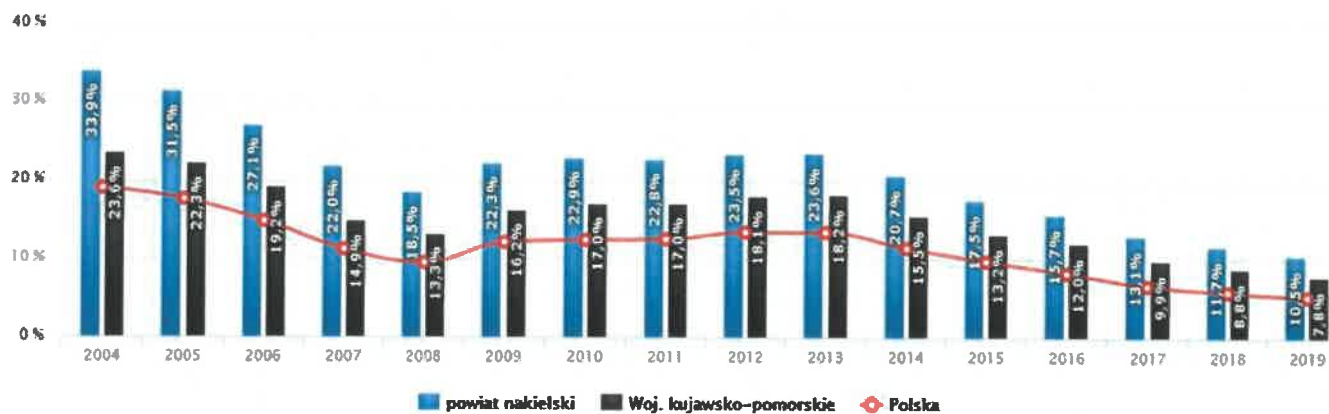

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z „Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019r.” https://bydgoszcz.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_kujawskopomorskie/portrety_powiatow/powiat_nakielski.pdf.

Wykres 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nakielskim w latach 2004-2019

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nakielskim w latach 2004 - 2019

(Źródło: GUS)

Źródło: dane ze strony www.polskawliczbach.pl/powiat_nakielski

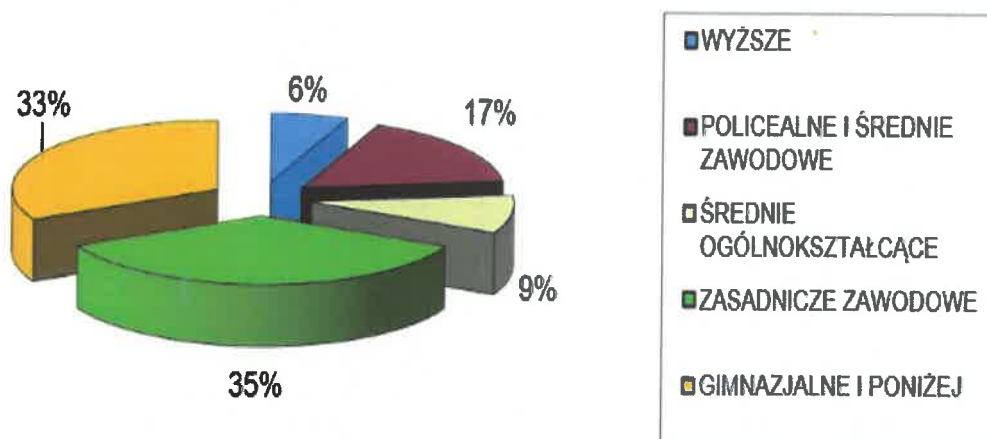
Liczbę osób w latach 2017-2019 zarejestrowanych bezrobotnych oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku wg miast w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nakle nad Notecią prezentuje poniższa tabela.

Tabela 47. Średnia liczba osób bezrobotnych w powiecie nakielskim w latach 2017 – 2019 (stan na ostatni dzień roku).

Miasto (bez terenów wiejskich)	Liczba bezrobotnych			Bezrobotni z prawem do zasiłku		
	2017r.	2018r.	2019r.	2017r.	2018r.	2019r.
Nakło nad Notecią	797	724	662	139	129	130
Kcynia	207	182	149	30	32	28
Mrocza	227	190	168	42	30	42
Szubin	374	282	255	108	73	74
Sadki	336	302	268	56	48	54
Ogółem PUP	3677	3290	2949	7-7	673	642

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Nakle nad Notecią, Program promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy powiatu nakielskiego na lata 2015 – 2020”. https://naklo.praca.gov.pl/zarejestrowani-bezrobotni-wgmiastiwsi/?p_p_id=101_INSTANCE_5C148Qxw9jwJ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2&p_r_p_564233524_resetCur=true&_101_INSTANCE_5C148Qxw9jwJ_navCategoryId=8326940

Wykres 4. Liczba osób bezrobotnych według wykształcenia w latach 2013 – 2014.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Nakle nad Notecią, „Program promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy powiatu nakielskiego na lata 2015 – 2020”.

Bezrobocie jest to niemożność znalezienia pracy zarobkowej przez ludzi w wieku produkcyjnym, zdolnych i chętnych do pracy oraz aktywnie jej poszukujących. Bezrobotni stanowią więc część ludności w wieku produkcyjnym. Rozmiary bezrobocia zależą od trzech czynników: współczynnika aktywności zawodowej, liczby ludności w wieku produkcyjnym i rozmiarów zatrudnienia.

Opisując i analizując sytuację na rynku pracy, używa się najczęściej wielkości zwanej stopą bezrobocia. Jest to wyrażony w procentach stosunek liczby bezrobotnych do zasobów siły roboczej. Na podstawie tego wskaźnika wiadomo, jaka część zasobów pracy stanowią bezrobotni. W nowszej literaturze dokonuje się podziału na bezrobocie dobrowolne i przymusowe. Ogólnie rzecz biorąc bezrobocia nie można nigdy wyeliminować całkowicie. Istnieje zawsze tzw. naturalna stopa bezrobocia, która jest zawsze większa od zera.

Aby być uznanym za bezrobotnym trzeba spełnić trzy warunki:

- pozostawać bez pracy,
- aktywnie poszukiwać pracę,
- być zdolnym do pracy.

Osoby bezrobotne w sytuacji, kiedy posiadane zasoby pieniężne nie wystarczają im na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych mogą ubiegać się o zasiłek okresowy. Świadczenie przyznawane jest terminowo przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy i zależy od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Przyznawanie zasiłku okresowego z powodu braku możliwości zatrudnienia zobowiązuje do aktywnego poszukiwania zatrudnienia.

Brak pracy może wynikać z wielu przyczyn (a nie wszystkie z nich są równie szkodliwe), w związku z tym istnieją różne klasyfikacje bezrobocia:

Bezrobocie frykcyjne (przejściowe), cykliczne (koniunkturalne) i sezonowe: pierwsze z nich jest stanem czasowej dezaktywizacji zawodowej, spowodowanej relokacją na rynku pracy, np. przejściem z jednego miejsca na pracy do drugiego, wymagającego podobnych kwalifikacji. Bezrobocie frykcyjne trwa od kilku dni do kilku tygodni i nie wynika z braku miejsc pracy, a z naturalnych ruchów kadrowych. Bezrobocie koniunkturalne z kolei, jak wynika z samej nazwy, powiązane jest z cyklami koniunkturalnymi gospodarki – głównie z fazą recesji (czyli spadkową). Trwa zwykle przez kilka tygodni lub miesięcy, aż wzrost poziomu działalności gospodarczej doprowadzi do wzrostu produkcji i popytu na siłę roboczą. Bezrobocie sezonowe związane jest ze zmianami popytu na daną pracę na przestrzeni roku, np. latem rośnie zapotrzebowanie na pracę w zbieractwie (nie bez powodu nazywa się to „pracami sezonowymi”), a zimą – maleje.

Bezrobocie strukturalne i technologiczne: wynika z niedostosowania kwalifikacji i oferowanej pracy do zmieniających się warunków rynkowych. Szczególnie mocno jest ono widoczne w okresach gruntownej restrukturyzacji (np. po likwidacji PGR-ów) lub w regionach, gdzie dominuje jedna gałąź

przemysłu (np. w zagłębiach górniczych lub hutniczych). Bezrobocie technologiczne jest jednym z elementów bezrobocia strukturalnego, w którym główną przyczyną braku pracy jest postęp techniczny (np. zastąpienie pracy ludzkiej maszynami w fabrykach).

Bezrobocie naturalne: składa się z bezrobocia frykcyjnego i strukturalnego. Jest to poziom bezrobocia występujący, gdy rynek pracy znajduje się w stanie równowagi. Uważa się, że stopa bezrobocia naturalnego powinna wynosić ok. 3-4%. Pozwala ona na niezbędne rotacje na rynku pracy (zmiana pracy między konkurencyjnymi firmami, awanse pracowników, relokacja między oddziałami tej samej firmy, przekwalifikowanie itd.).

Bezrobocie jawne i ukryte: bezrobociem jawnym nazywamy to odnotowane w oficjalnej ewidencji statystycznej (a więc przede wszystkim zarejestrowanych w urzędach pracy). Bezrobociem ukrytym jest więc to występujące poza oficjalnymi statystykami. Przede wszystkim są to osoby pracujące na roli (bezrobocie ukryte często nazywa się agrarnym) lub w gospodarstwie domowym, ale też niezarejestrowani bezrobotni. Do bezrobocia ukrytego często zalicza się również pracę poniżej kwalifikacji: osoby z wyższym wykształceniem pracujące na stanowiskach czysto fizycznych, zatrudnienie w niepełnym wymiarze pracy mimo gotowości do pracy w pełnym wymiarze. Ostatnią grupą ukrytego bezrobocia są tzw. „puste” etaty – pracownicy niegenerujący żadnej wartości dodanej (co było częste w PRL-u, kiedy firmy zatrudniały dużo więcej pracowników niż wynosiło faktyczne zapotrzebowanie).

Tabela 48. Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia wypłacany przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu nakielskiego w 2019 roku

wyszczególnienie	MGOPS Kcynia	GOPS Sadki	MGOPS Nakło nad Notecią	MGOPS Mrocza	MGOPS Szubin
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU BEZROBOCIA					
Liczba osób	293	92	295	69	255
Kwota świadczeń w złotych	755 647	89 890	597 472	116 583	382 627

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

4.3 Niepełnosprawność

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wskazuje, że niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności

ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej³⁷. Pośród zdefiniowanej grupy osób wyróżniamy osoby niepełnosprawne prawnie, czyli te, które posiadają potwierdzoną orzeczeniem niepełnosprawność, wydane przez odpowiedni organ do tego uprawniony i osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, które subiektywnie odczuwają ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych właściwie do swojego wieku. Orzecznictwo o niepełnosprawności służy osobom, które chcą uzyskać prawne potwierdzenie statusu osoby niepełnosprawnej, umożliwiające korzystanie z przewidzianych dla nich świadczeń i przywilejów takich jak np. odliczenia podatkowe, zasiłki, ulgowe przejazdy, umieszczenie w domu pomocy społecznej. Pozwala ukierunkować działania osoby niepełnosprawnej bądź jej opiekunów związane z prowadzoną terapią i rehabilitacją.

Orzekanie o niepełnosprawności

W przypadku osób, które ukończyły 16 rok życia orzeka się o stopniu niepełnosprawności. Dzieci do 16 roku życia zalicza się do osób niepełnosprawnych bez określania stopnia niepełnosprawności. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności (osób, które ukończyły 16 rok życia) jest, w myśl przepisów, orzecznictwem dla celów pozarentowych. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności nie może być bowiem podstawą ubiegania się o rentę z ubezpieczenia społecznego (z tytułu niezdolności do pracy, czyli tzw. renty ZUS). Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności powinno zawierać wskazania do szeroko pojętej rehabilitacji.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (na cele pozarentowe) jest, dla prawnego potwierdzenia niepełnosprawności, równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS oraz dawnym orzeczeniem Komisji ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia (na cele rentowe). Zasadniczo, by korzystać ze specjalnych świadczeń i przywilejów, osoby posiadające orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub d. KIZ nie muszą uzyskiwać orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Jest to jednak konieczne jeśli dla uzyskania określonych świadczeń jest potrzebne precyzyjne ich wskazanie (np. skierowanie do uczestnictwa w warsztacie terapii zajęciowej).

Osoby posiadające ważne orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów (dawne orzeczenie KIZ), niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym lub orzeczenie o niezdolności do pracy (lekarza orzecznika ZUS) mogą składać do zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności oraz wskazań do ulg i uprawnień. Przy tego rodzaju orzekaniu bierze się pod uwagę: posiadane orzeczenie oraz posiadaną dokumentację medyczną, ocenę aktualnego stanu zdrowia wystawioną przez lekarza - członka powiatowego zespołu (ocena ta musi być dokonana na podstawie badania), zakres i rodzaj ograniczeń spowodowany naruszoną sprawnością organizmu. Stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych orzeczeń lekarza

³⁷ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2020r.poz.426 ze zm.)

orzecznika ZUS lub d. Komisji ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia. Od orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydanego w tym trybie nie przysługuje odwołanie.

W Polsce orzeczenia o niepełnosprawności wydawane są do celów rentowych przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, lekarzy rzeczoznawców i komisje lekarskie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dla rolników i ich rodzin), a także komisje lekarskie Ministerstwa Obrony Narodowej lub Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (tzw. „służby mundurowe” i ich rodziny) na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych³⁸. Natomiast orzeczenia do celów pozarentowych wydawane są przez powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³⁹.

W powiecie nakielskim o niepełnosprawności (w stosunku do osób do 16 r.ż.) oraz o stopniu niepełnosprawności (wobec osób powyżej 16 r.ż.) orzeka Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nakle nad Notecią.

Tabela 49. Liczba złożonych wniosków i wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w latach 2017 – 2019.

rok	Liczba przyjętych wniosków o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 r.ż.	Liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 r.ż.	Liczba przyjętych wniosków o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci poniżej 16 r.ż.	Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r.ż.
2017	1804	1784	461	442
2018	1932	1849	445	440
2019	2036	1917	386	364

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności orzeczenie może zawierać od jednego do trzech symboli przyczyny niepełnosprawności, które są oznaczone w następujący sposób:

- 01-U – upośledzenie umysłowe,
- 02-P – choroby psychiczne,
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04-O – choroby narządu wzroku,
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu,
- 06-E – epilepsja,

³⁸ ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2020r.poz.266 ze zm.)

³⁹ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2020r.poz.426 ze zm.)

- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08-T – choroby układu pokarmowego,
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego,
- 10-N – choroby neurologiczne,
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe⁴⁰.

Tabela 50. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności z danym symbolem przyczyny niepełnosprawności według stopnia niepełnosprawności w latach 2017 – 2019.

Symbol przyczyny niepełnosprawności	2017r.			2018r.			2019r.		
	znaczny	umiarkowany	lekki	znaczny	umiarkowany	lekki	znaczny	umiarkowany	lekki
01 – U	9	25	7	25	28	0	11	25	1
02 – P	58	137	121	81	183	89	84	157	77
03 – L	12	33	37	10	34	39	15	61	24
04 – O	8	21	6	17	13	5	16	24	6
05 – R	100	330	177	142	384	168	203	422	144
06 – E	5	15	10	4	17	9	3	14	10
07 – S	96	84	86	85	92	56	92	105	57
08 – T	28	16	18	33	12	8	28	20	7
09 – M	34	21	10	34	20	7	27	34	8
10 – N	32	35	23	37	28	19	46	32	8
11 – I	23	14	32	29	35	16	46	26	14
12 – C	0	3	2	0	3	0	7	5	2
Razem:	405	734	529	497	849	416	578	925	358
Suma razem:	1668			1762			1861		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

⁴⁰ art. 32 ust. 2, 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U.2018r.poz.2027 ze zm.)

Na podstawie danych za 2019 rok Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wydał 1861 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności (wartość liczona narastająco według stanu na 31.12.2019r.).

Z uwagi na fakt, że niepełnosprawność jest stanem, który może prowadzić do wykluczenia społecznego ważne jest aktywne i skuteczne wspieranie osób niepełnosprawnych w różnych sferach życia. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią obejmuje pomocą osoby niepełnosprawne i ich rodziny w zakresie rehabilitacji społecznej. Natomiast wsparcie w zakresie rehabilitacji zawodowej oferuje Powiatowy Urząd Pracy w Nakle nad Notecią.

Tabela 51. Wybrane zadania powiatu w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w latach 2017 – 2019.

wyszczególnienie	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH				
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	2 355 026,00	951 778,00	915 461,00	1030 392,60
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	47	23	52	49
Wartość dofinansowania w złotych	109 000,00	63 587,00	164 199,00	169 877,80
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	28	130	108	89
Wartość dofinansowania w złotych	42 928,00	168 790,00	163 528,00	160 084,00
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	399	395	365	382
Wartość dofinansowania w złotych	493 164,00	442 196,00	458 066,00	486 123,20
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	16	12	12	9
Liczba niepełnosprawnych uczestników	207	267	254	123
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	31 344,00	31 184,00	21 924,00	17 740,00
PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”				
Liczba świadczeń	35	53	35	51
Wartość dofinansowania w złotych	82 887,00	154 021,00	89 044,00	144 781,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Program „Aktywny samorząd”

Realizacja programu trwa do 15 kwietnia roku następującego po roku, w którym program się zaczął.

„Aktywny samorząd” stan na 31 grudnia danego roku

	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.
Liczba świadczeń	35	53	35	51
Wartość dofinansowania w zł	82 887,00	154 021,00	89 044,00	144 781,60

„Aktywny samorząd” tylko środki wypłacone w roku następującym po roku, w którym realizacja programu się rozpoczęła

	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.
Liczba świadczeń	23	14	17	17
Wartość dofinansowania w zł	62 569,00	49 725,00	60 035,34	32 405,00
	Wypłaty śr. od 01.01.2017-15.04.2017	Wypłaty śr. od 01.01.2018-15.04.2018	Wypłaty śr. od 01.01.2019-15.04.2019	Wypłaty śr. od 01.01.2020-15.04.2020

„Aktywny samorząd” stan na 15 kwietnia roku następującego po roku, w którym program się zaczął (całość programu za dany rok)

	2016r.	2017r.	2018r.	2019r.
Liczba świadczeń	58	67	52	68
Wartość dofinansowania w zł	145 456,00	203 746,00	149 079,34	177 186,60
	Wypłaty w 2016r. + wypłaty do 15.04.2017	Wypłaty w 2017r. + wypłaty do 15.04.2018	Wypłaty w 2018r. + wypłaty do 15.04.2019	Wypłaty w 2019r. + wypłaty do 15.04.2020

Ponadto osoby niepełnosprawne oraz ich rodziny mogą ubiegać się o pomoc i świadczenia w ośrodkach pomocy społecznej.

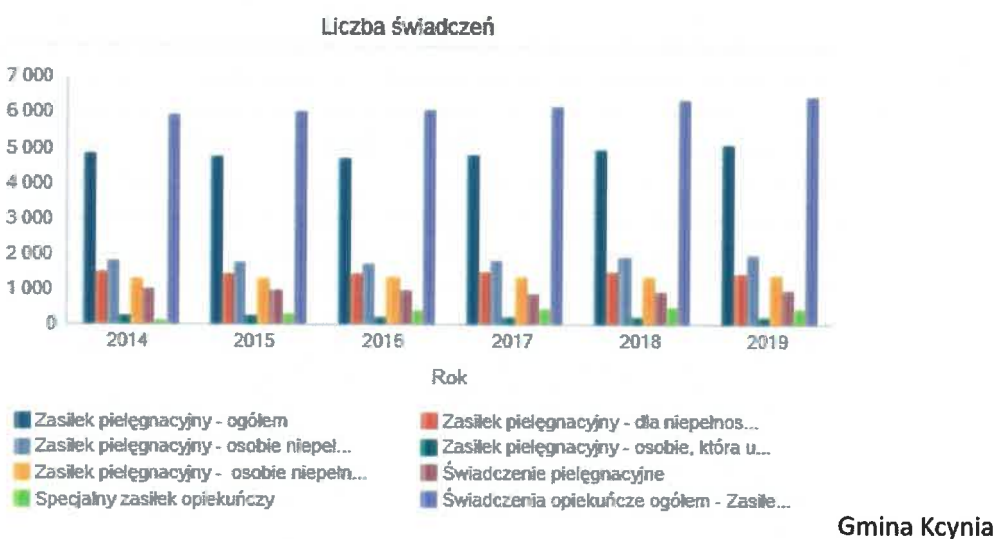
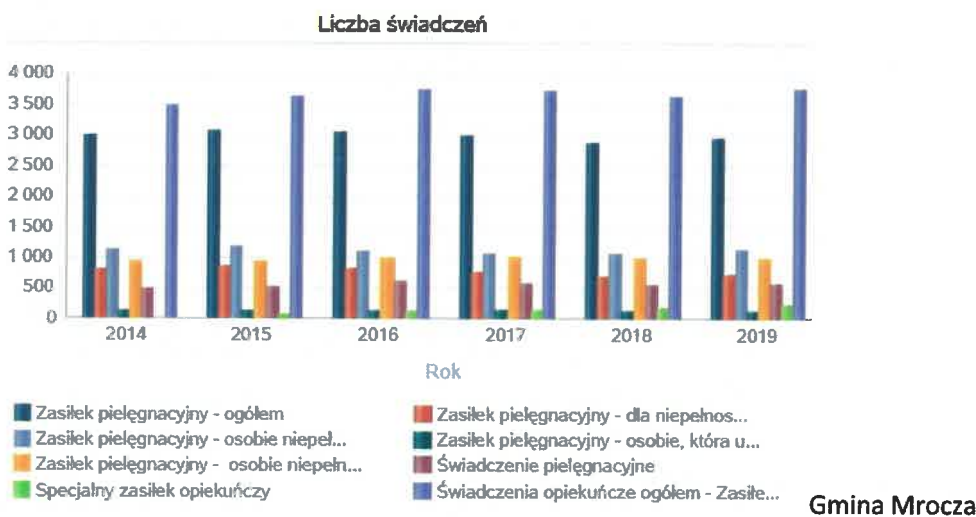
Tabela 52. Wybrane rodzaje pomocy i świadczeń dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów realizowane przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu nakielskiego w 2019 roku.

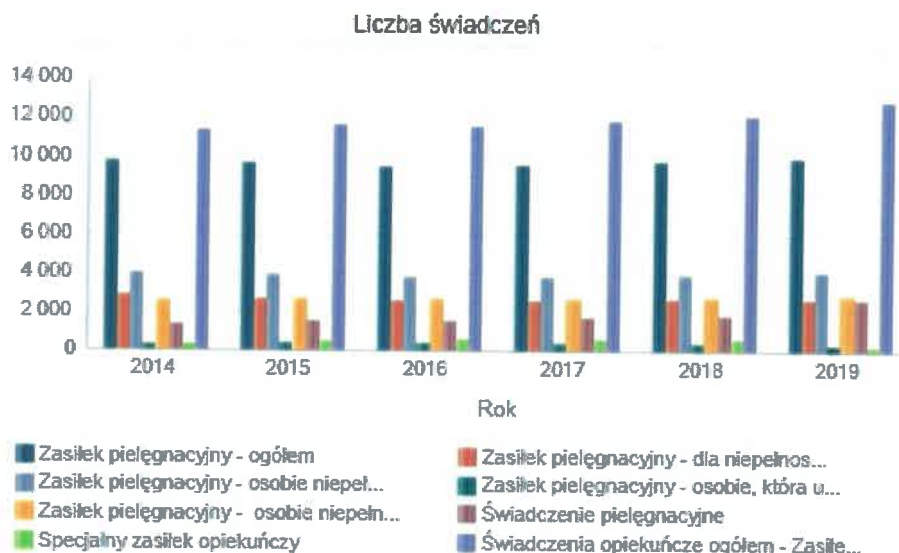
wyszczególnienie	MGOPS Kcynia	GOPS Sadki	MGOPS Nakło nad Notecią	MGOPS Mrocza	MGOPS Szubin
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI					
Liczba osób	54	7	43	21	33
Kwota świadczeń w złotych	88 371	3 515	42 081	24 175	37 420
ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE					
Liczba świadczeń	942	757	2 694	573	1 998
Kwota świadczeń w złotych	1 485 405,00	1 168 978,00	4 210 274,00	904 294,00	3 137 500,00
Świadczenie opiekuńcze ogółem- zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy					
Liczba świadczeń	6 463	3 189	12 903	3 774	9 396
Kwota świadczeń w złotych	2 729 033,00	1 632 612,00	6 231 981,00	1 609 800,00	4 641 155,00
ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA					
Liczba świadczeń	1 461	608	2 715	712	2 588
Kwota świadczeń w złotych	276 727,00	114 924,00	513 488,00	134 826,00	489 533,00
ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNA CZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI					
Liczba świadczeń	1 968	979	4 116	1 146	2 598
Kwota świadczeń w złotych	373 024,00	185 574,00	780 093,00	217 095,00	492 131,00
ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA					
Liczba świadczeń	1 399	800	2 847	987	1 835

Kwota świadczeń w złotych	265 419,00	151 464,00	539 340,00	188 282,00	347 962,00
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY					
Liczba świadczeń	464	8	209	236	241
Kwota świadczeń w złotych	284 969,00	3 189	127 769,00	142 544,00	148 257,00

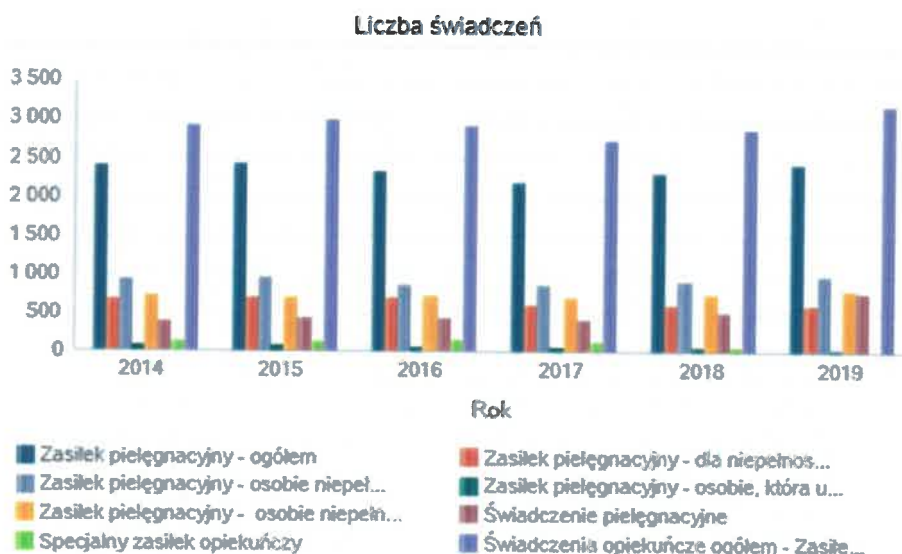
Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

Tabela 53. Liczba świadczeń: świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat o różnych stopniach niepełnosprawności, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna w latach 2014-2019 w gminach w powiecie nakielskim.

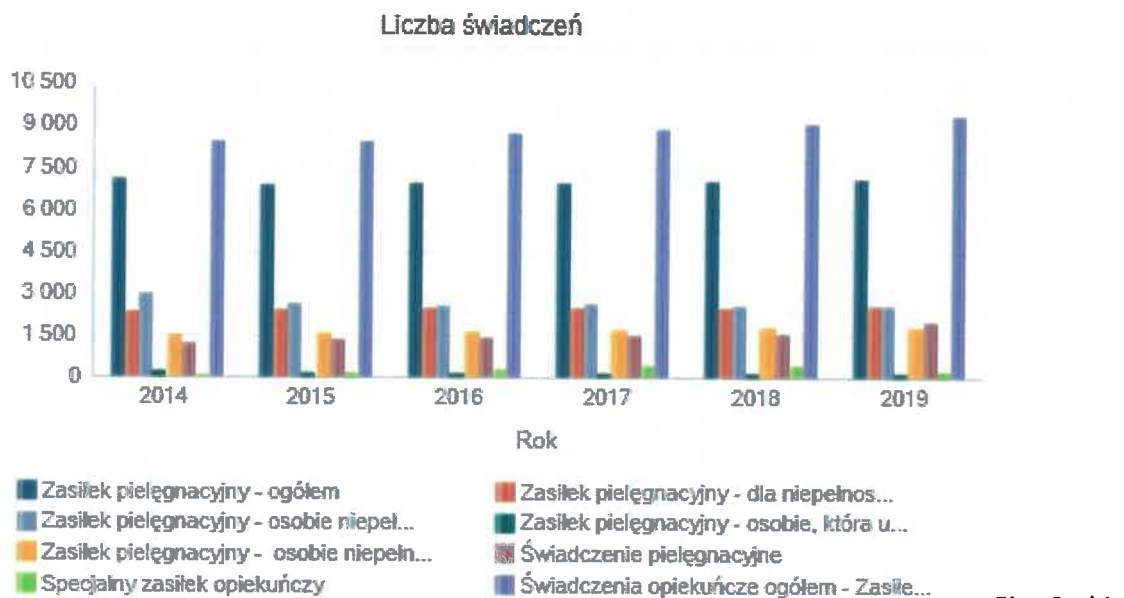

Gmina Nakło nad
Notecią

Gmina Sadki

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

4.4 Długotrwała lub ciężka choroba

Długotrwała lub ciężka choroba stanowi jeden z kluczowych problemów społecznych, choć ustawa o pomocy społecznej nie definiuje pojęcia, a jedynie wymienia ją jako jeden z powodów udzielania pomocy osobom i rodzinom. W terminologii medycznej częściej spotykany jest termin „choroba przewlekła” (ang. chronic disease), którą Światowa Organizacja Zdrowia charakteryzuje jako chorobę o długim czasie trwania i powolnym przebiegu. Długotrwała choroba nie jest stanem przejściowym, lecz wiąże się z dolegliwościami, które utrzymują się przez długie lata, a często w miarę upływu czasu nasilają się co utrudnia, a czasem uniemożliwia sprawne funkcjonowanie w środowisku. Do negatywnych następstw choroby przewlekłej można zaliczyć pogorszenie samopoczucia, obniżenie sprawności fizycznej, ograniczenia w podjęciu zatrudnienia, jak również utrudnienia w kontaktach społecznych. Chronicznie utrzymujący się niekorzystny stan organizmu może wywoływać wiele negatywnych emocji, co może nierzadko prowadzić do zaburzeń psychicznych (w tym do depresji). Konsekwencją przewlekłych problemów ze zdrowiem bywa często niepełnosprawność.

Człowiek przez całe życie narażony jest na utratę zdrowia z różnych powodów. Niejednokrotnie choroba jest skutkiem niedbałości o własne zdrowie wynikającym z sytuacji i/lub warunków życia, a często pojawia się wraz z wiekiem. Choć starość nie jest chorobą to stan zdrowia w tym okresie bywa coraz słabszy. Stąd też trudno wyraźnie określić, czy trudności życiowe są skutkiem choroby,

czy też wynikają z zaawansowanego wieku danej osoby i związanych z nim ograniczeniami⁴¹. W pierwszej kolejności pomoc i opiekę winna świadczyć rodzina, jednakże kiedy najbliższych nie ma bądź z jakichś powodów nie mogą zaopiekować się chorym to niezbędne jest zapewnienie wsparcia przez jednostki pomocy społecznej. W przypadku opieki dziennej można zapewnić usługi opiekuńcze w domu chorego, natomiast kiedy osoba chora wymaga całodobowej opieki organizowana jest pomoc instytucjonalna. Na terenie powiatu nakielskiego całodobową opiekę dla osób przewlekle somatycznie chorych zapewnia Dom Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią.

Zaburzenia zdrowotne często pociągają za sobą zwiększone wydatki na leki czy też artykuły spożywcze wymagane przy zalecanej diecie lub spowodują ograniczenia w możliwościach znalezienia zatrudnienia⁴²

Osoba samotnie gospodarująca lub rodzina w trudnej sytuacji finansowej może zwrócić się o wsparcie ośrodka pomocy społecznej w celu przyznania zasiłku okresowego ze względu na szczególne okoliczności tj. długotrwała choroba. Świadczenie przyznawane jest terminowo przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy i zależy od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny.

Tabela 54. Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby wypłacany przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu nakielskiego w 2019 roku

wyszczególnienie	MGOPS Kcynia	GOPS Sadki	MGOPS Nakło nad Notecią	MGOPS Mrocza	MGOPS Szubin
ZASIŁEK OKRESOWY Z TYTUŁU DŁUGOTRWAŁEJ CHOROBY					
Liczba osób	68	10	46	18	87
Kwota świadczeń w złotych	88 933	7 209	36 091	13 629	85 416

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

4.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych

Rodzina jako najważniejsza, podstawowa grupa społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo⁴³ winna zaspokajać potrzeby społeczne, psychiczne i emocjonalne swoich członków. To w niej dokonuje się podstawowy proces wychowywania dziecka oraz wprowadzenia go w szereg

⁴¹ M. Maciejasz, P. Kubicki, *Niepełnosprawność i długotrwała choroba – definiowanie, koszty i zadania dla lokalnej polityki społecznej*, http://www.academia.edu/10354190/Niepe%C5%82nosprawno%C5%9B%C4%87_i_d%C5%82ugotrwa%C5%82a_choroba_-_definiowanie_koszty_i_wyzwania_dla_lokalnej_polityki_spo%C5%82ecznej (dostęp: 15.01.2016r.)

⁴² por. S. Nitecki, *Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2008, s. 169.

⁴³ Z. Tyszką, *Rodzina w świecie współczesnym – jej znaczenie dla jednostki i społeczeństwa*, [w:] *Pedagogika Społeczna*, pod red. T. Pilch, I. Lepalczyk, Warszawa 1995, s. 137.

kontaktów społecznych. Na środowisko rodzinne składa się struktura rodziny, atmosfera wychowawcza, warunki materialne, warunki zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców oraz ogólna struktura środowiska.

Zaburzenia równowagi systemu rodzinnego mogą skutkować bezradnością rodziny w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz zakłócić wchodzenie jej członków w określone role społeczne. Problemy wychowawcze w najbliższym środowisku głównie przejawiają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych i/lub konfliktowych demonstrowanych przez dorosłych i dzieci, a także poprzez łamanie panujących obyczajów, norm i wartości.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami:

- uzależnieniami od środków psychoaktywnych,
- przemocą w rodzinie,
- zaburzoną równowagą systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych,
- problemami w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych,
- niedojrzałością emocjonalną,
- trudnościami adaptacyjnymi,
- niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- problemami wychowawczymi zarówno w środowisku rodzinnym jak i szkolnym.

W rodzinach zaburzonych opiekunom brakuje umiejętności tworzenia właściwego modelu, klimatu życia rodzinnego, łagodzenia napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji między poszczególnymi członkami rodziny. Poczucie bezpieczeństwa oraz obdarzanie dzieci uwagą i troską nie należy również do łatwych zachowań w takich rodzinach, a społeczność w których najczęściej funkcjonują nie chce ingerować lub nie potrafi pomóc, ponieważ najczęściej borykają się z takimi samymi problemami. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych pozostawiane są same sobie. Większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku. Częściej pojawiają się u nich problemy szkolne (tj. brak przygotowania do lekcji) co w efekcie przyjmowane jest przez takie dzieci jako porażka i najczęściej w dalszym czasie rezygnują z podejmowania wysiłku w zdobywaniu wiedzy. W takiej sytuacji rodzice zamiast wspierać dziecko najczęściej wykazują również lekceważący stosunek do jego problemów i przestają się nim interesować. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne, szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadają w konflikt z prawem.

Najskuteczniejszą metodą wspierania rodzin z zaburzoną strukturą winno być kompleksowe działanie, ukierunkowane na wszystkich członków rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem problemów dzieci i młodzieży znajdującej się w tej rodzinie.

Wszelaka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielenia rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umocnienia własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielanie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Analizując dane dotyczące powiatu nakielskiego w oparciu o informacje uzyskane z ośrodków pomocy społecznej w zakresie powodów przyznania pomocy można zauważyć, iż problem związany z bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest jednym z wiodących powodów przyznania świadczeń z pomocy społecznej.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do zapewnienia dziecku bądź dzieciom opieki poza rodziną naturalną. Jednakże działania interwencyjne powinny być podejmowane w ostateczności.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴⁴ obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej, poprzez zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Wskazany obowiązek jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Tabela 55. Wybrane zadania gminy realizowane przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu nakielskiego w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w 2019 roku.

<i>wyszczególnienie</i>	<i>gm. Kcynia</i>	<i>gm. Mrocza</i>	<i>gm. Nakło nad Notecią</i>	<i>gm. Sadki</i>	<i>gm. Szubin</i>
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	40	26	49	13	49
Liczba rodzin wspierających	0	0	0	0	0
Liczba asystentów rodziny	3	2	4	2	5
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	125 037	78 233	708 555	68 412	159 784

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców sprawowana jest piecza zastępcza rodzinna i instytucjonalna, którą organizuje powiat. Na terenie powiatu nakielskiego jednostką realizującą zadania w tym zakresie jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

⁴⁴ *ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.2020r.poz.821 t.j.)*

Formami rodzinnej pieczy zastępczej, które zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie są rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Wg stanu na 31.12.2019r. na terenie Powiatu Nakielskiego funkcjonowało 76 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których przebywało łącznie 161 dzieci i pełnoletnich wychowanków.

Tabela 56. Rodziny zastępcze w Powiecie Nakielskim w 2019r.

rodziny zastępcze / rodzinne domy dziecka	Liczba rodzin zastępczych	Rodziny zastępcze powstałe w 2019r.	Rodziny zastępcze rozwiązane w 2019r.
Spokrewnione	39	8	2
Niezawodowe	19	4	0
Zawodowe	10	1	1
zawodowe pełniące funkcję pogotowia	2	0	0
rodzinne domy dziecka	6	0	1
Ogółem	76	13	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

W 2019r. utworzonych zostało 13 nowych rodzin zastępczych, w tym jedna rodzina zastępcza zawodowa. W okresie od 01.01.2019r. do 31.12.2019r. rozwiązano 4 rodziny zastępcze. W przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych, dzieci z tych rodzin zostały umieszczone w innych formach rodzinnej pieczy zastępczej – rodzinie zastępczej niezawodowej i rodzinnym domu dziecka z uwagi na niewydolność tych rodzin i zastrzeżenia dotyczące ich funkcjonowania. Ponadto doszło do rozwiązania umowy z rodziną zawodową z uwagi na opinię Opiniodawczego Zespołu Specjalistów Sądowych oraz jej rezygnację. Prowadzący Rodzinny Dom Dziecka sam zrezygnował z jego dalszego prowadzenia, dzieci przebywające w RDD znalazły miejsca w innych formach rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 57. Dzieci w rodzinach zastępczych w Powiecie Nakielskim w 2019r.

rodziny zastępcze / rodzinne domy dziecka	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	Liczba dzieci w rodziny zastępcze powstałych w 2019r.	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych rozwiązanych w 2019r.
Spokrewnione	58	13	3
Niezawodowe	23	4	0
Zawodowe	26	2	4
zawodowe pełniące funkcję pogotowia	7	0	0
rodzinne domy dziecka	47	0	3
Ogółem	161	19	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Institutionalną formę pieczy zastępczej na terenie Powiatu Nakielskiego realizuje **Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu socjalizacyjnego w Szubinie**, przeznaczona dla 14 wychowanków. Na dzień 31.12.2019r. przebywało w niej 14 wychowanków w wieku od 19-10 lat. W roku 2019 do placówki trafiło 6 wychowanków, opuściło również 6 wychowanków, z czego troje pełnoletnich. Dwoje trafiło do rodzinnej pieczy zastępczej, jedna wychowanka trafiła do innej, specjalistycznej placówki – Dom dla Matki z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Ciąży w Łabuniach. Poza Powiatem Nakielskim w 2019r. przebywało 7 wychowanków. Wydatki za pobyt dzieci w placówkach, na podstawie zawartych porozumień, pokrywał Powiat Nakielski. Kwoty wydatków ilustruje poniższa tabela.

Tabela 57. Dzieci z terenu Powiatu Nakielskiego w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

ilość dzieci	POW Szubin	RPOT/ ROPS Gdańsk	RDD we Fiałkach/ ROPS Brodnica	Dom Dziecka w Brodnicy/ PCPR Brodnica	POW w Kołdrąbiu /PCPR Żnin	POW w Lipnie/ PCPR Lipno
	14	2	2	1	1	1
miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka	3.547,29zł.	8.325,79zł.	2.839,22zł.	3.899,19zł./ do 16.11.2019r.	3.300,63zł.	5.461,41zł./ do 15.06.2019r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Objęcie dziecka którąkolwiek z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która ukończyła 18 rok życia przebywając w pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce opiekuńczo-wychowawczej, za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia⁴⁵.

4.6 Ochrona macierzyństwa lub wielodzietności

Dokonujące się w naszym kraju w ciągu ostatnich kilkunastu lat przemiany w polityce, ekonomii, kulturze i obyczajowości wywarły znaczący wpływ na kształt i dynamikę poglądów, postaw, systemów wartości, wzorów zachowań i dokonywanych wyborów. Kobiety wychodząc poza przypisywane im stereotypowo role społeczne, poza triadę kuchnia-kościół-dzieci, odkryły gamę alternatywnych propozycji, jakie zdały się być do ich dyspozycji wraz ze wzrostem autonomii i niezależności w niemal wszystkich dziedzinach życia. W tej sytuacji realizowanie zadań kobiet, jakimi jest przekazywanie życia i socjalizacja, winno być szczególnie wspierane przez państwo, ze względu na ważność funkcji zapewnienia reprodukcji biologicznej i kulturowej, docenianych w wymiarze całego

⁴⁵ art. 37 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

społeczeństwa, stąd ochrona macierzyństwa leży w interesie społeczeństwa. W rozwoju cywilizowanych społeczeństw europejskich opieka prawna nad rodziną pojawiła się stosunkowo niedawno, bo na początku XIX wieku i oznaczało to wzięcie przynajmniej częściowej odpowiedzialności przez państwo za tych, którzy potrzebują wsparcia, uznanie uprawnień opiekuńczych potrzebującym i obligatoryjności ich realizacji przez powołane do tego podmioty. Prawną sytuację kobiet-matek szczegółowo reguluje szereg uregulowań legislacyjnych, które zawierają zobowiązania państwa wobec matki i dziecka. Zapewnienie o opiece i ochronie małżeństwa, rodziny i macierzyństwa odnaleźć można już w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁶ - uznaje ona macierzyństwo za samoistną wartość konstytucyjną i w art. 18 poręcza mu ochronę i opiekę. Również z art. 71 § 2 (w którym mowa o tym, że matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa) wynika gwarancja prawnej ochrony macierzyństwa. Szereg zapisów chroniących kobiety, które wkrótce będą lub już są jednocześnie matkami i pracownikami, zostało umieszczonych w Kodeksie pracy, szczególnie w dziale VIII, poświęconym kwestiom uprawnień pracowniczych związanych z rodzicielstwem⁴⁷. Zgodnie z art. 176 nie wolno zatrudniać kobiet w ciąży przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia. Artykuł 178 natomiast chroni kobiety w ciąży przed zatrudnianiem w godzinach nadliczbowych i w porze nocnej oraz delegowaniem bez jej zgody poza stałe miejsce pracy oraz zatrudnianiem w systemie przerywanego czasu pracy według z góry ustalonego rozkładu przewidującego nie więcej niż jedną przerwę w pracy w ciągu doby, trwającą nie dłużej niż 5 godzin. Na mocy art. 185 pracodawca jest obowiązany udzielać pracownicy ciężarnej zwolnień od pracy na zalecone przez lekarza badania lekarskie przeprowadzane w związku z ciążą (stan ciąży powinien być jednak stwierdzony świadectwem lekarskim), jeżeli badania te nie mogą być przeprowadzone poza godzinami pracy, przy czym za czas nieobecności w pracy z tego powodu pracownica zachowuje prawo do wynagrodzenia.

Medyczna ochrona macierzyństwa.

Kobiety w ciąży, okresie porodu i połogu, niezależnie od uprawnień z tytułu ubezpieczenia, objęte są w Polsce uprawnieniem w zakresie dostępu do opieki medycznej w postaci przysługującego im prawa do świadczeń zdrowotnych udzielanych bezpłatnie. Macierzyństwo znajduje się w Polsce pod szczególną ochroną prawną, dlatego polityka rodzinna państwa musi być skoordynowana z polityką zdrowotną nakierowaną na zapewnienie kompleksowej, czynnej, odpowiedniej do potrzeb, bezpłatnej opieki nad matką i dzieckiem. Nadanie priorytetu zdrowiu matek i małych dzieci może walnie przyczynić się do rozerwania błędnego koła choroby i biedy. Dlatego niezbędne jest przyjęcie na mocy ustawy całościowego, trwałego systemu opieki zdrowotnej nad matką i dzieckiem, z dostosowaniem do tego celu struktury organizacyjnej Ministerstwa Zdrowia, organów władzy rządowej i samorządowej

⁴⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z 1997 r.).

⁴⁷ ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U.2020r.poz.1320 t.j.)

w terenie i wprowadzeniem zasady, iż poprawa zdrowia matki i dziecka stanowi integralny element oceny działalności tych organów.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wskazuje, że państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Ponadto do szczególnej ochrony i pomocy władz publicznych ma również prawo matka przed i po urodzeniu dziecka. Dlatego ochrona macierzyństwa i wielodzietności jest ważnym elementem polityki społecznej szczególnie w sferze zabezpieczenia socjalnego. Zważywszy na występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (ujemny przyrost naturalny) i gospodarczych (zmiany statusu materialnego), rodzina powinna móc liczyć na pomoc materialną, społeczną i prawną.

Ochrona socjalna macierzyństwa.

Świadczenia z tytułu macierzyństwa mają na celu przede wszystkim zagwarantowanie ochrony kobiecie w ciąży, porodu i połogu oraz bezpośrednio po połogu, a także zagwarantowanie realizacji funkcji opiekuńczej nad dzieckiem, uniemożliwiającej aktywność zawodową. W polskim prawie mają one charakter mieszany, tzn. są wśród nich świadczenia o charakterze ubezpieczeniowym (np. zasiłek macierzyński z ubezpieczenia chorobowego - Funduszu Ubezpieczenia Społecznego czy zasiłek macierzyński przysługujący z tytułu ubezpieczenia społecznego rolników) oraz świadczenia o charakterze socjalnym - zaopatrzeniowym (np. świadczenia rodzinne związane z urodzeniem dziecka, choć tytułem do ich otrzymania jest fakt urodzenia dziecka, a nie ochrona macierzyństwa). Obecnie pomoc społeczna nie adresuje do podopiecznych świadczeń tylko z tytułu macierzyństwa ale przyznawane świadczenia pieniężne (zasiłek celowy, zasiłek celowy specjalny, zasiłek okresowy) mają charakter świadczeń z tytułu ogólnie trudnej sytuacji materialnej rodziny lub dysfunkcji rodziny.

Pozytywne i negatywne aspekty specyfiki funkcjonowania rodzin wielodzietnych.

Naiwnym byłoby wyjaskrawianie wyłącznie negatywnych lub wyłącznie pozytywnych aspektów związanych z istnieniem rodzin wielodzietnych, dlatego właściwym jest ukazanie obu tych perspektyw. Najczęściej w kreśleniu obrazu przeciętnych współczesnych polskich rodzin wielodzietnych pojawia się w pierwszej kolejności przekonanie o nasyceniu ich patologią i biedą. Rodzicom przypisuje się zespół cech sprzyjających ubóstwu i dziedziczeniu niskiego statusu społecznego: niski poziom wykształcenia, niższe kwalifikacje zawodowe, bierność zawodową, a w konsekwencji uzyskiwanie niewielkich dochodów i niemożność zaspokajania potrzeb członków tak licznej rodziny oraz minimalne aspiracje życiowe (w zdecydowanej większości te tezy znajdują potwierdzenie w przeprowadzanych badaniach). Często wielodzietność postrzega się jako wyraz niefrasobliwości, lekkomyślności, nieodpowiedzialności, braku kultury seksualnej i świadomości w zakresie planowania liczby dzieci. Ich trudna sytuacja ekonomiczna tłumaczona jest jako efekt

uzyskiwania dochodów niższych niż w rodzinach małodziejnych z jednoczesnym nadmiernym obciążeniem ekonomicznym związanym ze zwiększonymi potrzebami i wydatkami oraz biernością zawodową matki (która nie pracuje zawodowo, bo zajmuje się domem i dziećmi), ale także, znacznie częściej, jako efekt niezaradności i nieumiejętnego gospodarowania budżetem domowym. Niski status materialny rodzin może również ograniczać szanse pełnego rozwoju wychowywanych w nich dzieci, a w konsekwencji wywoływać u nich kolejne skutki socjalizacyjne, psychologiczne i społeczne: mogą one utrzymywać w sobie poczucie niskiej wartości, poczucie bycia gorszym, innym, mogą doświadczać poczucia izolacji społecznej, stygmatyzacji i deprywacji oraz w efekcie przyjmować postawy bierne, wyczekujące bądź roszczeniowe. Ponadto w rodzinach wysokowielodziejnych, z oczywistych względów, rodzice mogą poświęcać każdemu z nich niewiele czasu i uwagi, traktować je jednakowo, nie pielęgnować indywidualności każdego z nich, nie dostrzegać oryginalności cech ich osobowości, jednostkowych zainteresowań i potrzeb, co doprowadzić może do różnorodnych zaniedbań. Jak widać, dzieci z takich rodzin w pewnych aspektach mają gorszy start życiowy.

4.7 Alkoholizm lub narkomania

Pośród szeregu przesłanek udzielania pomocy społecznej znajdują się uzależnienia (alkoholizm, narkomania). Definicja uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychoaktywnych oznacza zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychotropowych na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem. Wskazany stan coraz częściej traktowany jest jako choroba ośrodkowego układu nerwowego, charakteryzująca się złożonymi zaburzeniami zachowania, polegającymi przede wszystkim na przymusie ciągłego lub okresowego używania substancji psychoaktywnej. W Polsce narasta problem łączenia nadużywania alkoholu i narkotyków. Uzależnienie od środków odurzających lub substancji psychoaktywnych dotknąć może w dużej mierze grupy ludzi wykluczonych, czyli tą część społeczeństwa, która nie może dostosować się do zmieniających się warunków życia społecznego.

Nadużywanie środków odurzających i psychoaktywnych przez kogoś z członków rodziny działa ze szkodą dla całej rodziny. Życie rodzinne może być poważnie zaburzone. Bardzo często nadmierne picie staje się źródłem trudności finansowych i ograniczenia perspektyw bytowych całej rodziny. Niejednokrotnie członkowie rodziny próbują przystosować się do zagrażających sytuacji tworzonych przez osobę uzależnioną. Małżonkowie i dzieci albo rozpaczliwie próbują powstrzymać jej picie, albo rezygnują w nadziei na lepsze życie. Oznacza to często uwikłanie w chorobę alkoholową małżonka lub rodzica, które nazywamy współuzależnieniem.

Nadużywanie alkoholu i/lub narkotyków jest najczęściej następstwem lub przyczyną nieradzenia sobie z problemami, jakie niesie życie i w ostateczności prowadzi do fizycznego i psychicznego wyniszczenia jednostki. Uzależnienie od substancji odurzających i środków psychoaktywnych rodzi sporo problemów społecznych, które najczęściej dotyczą samej jednostki, życia rodzinnego, środowiska pracy, a także naruszenia prawa i porządku przez osoby uzależnione.

Działania jednostek pomocy społecznej odnoszą się głównie do problemu alkoholizmu i narkomanii. W 2019 roku na terenie powiatu nakielskiego korzystało z pomocy ośrodka pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 178 rodzin. Natomiast zjawisko narkomanii dotyczy jednostkowych przypadków. We wskazanym okresie zaledwie 10 rodzin zostało objętych pomocą społeczną ze względu na tenże problem.

Tabela 59. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii na terenie powiatu nakielskiego w roku 2019.

Liczba rodzin wyszczególnienie	Gmina Nakło nad Notecią	Gmina Sadki	Gmina Szubin	Gmina Mrocza	Gmina Kcynia
ALKOHOLIZM	71	12	49	25	21
NARKOMANIA	4	0	5	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

Prowadzeniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu, w szczególności poprzez zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej zajmują się Gminne Komisje do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Nakle nad Notecią, Szubinie, Kcyni, Mroczy i Sadkach.

Dla osób, które mają problemy z hazardem, nadużywaniem alkoholu, narkotyków i leków pomoc świadczy Ośrodek Terapii Uzależnień „Koliber” z siedzibą w Nakle nad Notecią. Jednostka zajmuje się rozwijaniem i popularyzacją psychoterapii uzależnień oraz pomocą terapeutyczną osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Ponadto pomoc terapeutyczną oferuje Poradnia leczenia uzależnień (Nowy Szpital w Nakle i Szubinie) oraz Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii oddział w Bydgoszczy z punktem konsultacyjnym do spraw narkomanii w Nakle nad Notecią i Szubinie.

4.8 Bezdomność

Bezdomność najogólniej można określić jako względnie trwałą sytuację człowieka pozbawionego dachu nad głową albo nieposiadającego własnego mieszkania. Bezdomność wydaje się być szczególnie bolesnym zjawiskiem, gdyż człowiek, którego ona dotyczy, pozostając bez dachu nad głową, funkcjonuje bez przestrzeni, w której może się schronić przed trudnymi życiowymi

sytuacjami. Osobie, która ma dom, bardzo trudno zrozumieć bezdomnych, a przecież jest ich coraz więcej. Dzisiaj można ich spotkać w każdym mieście; do niedawna zaś stanowili zjawisko charakterystyczne jedynie dla dużych aglomeracji. Nierzadko zdarza się, że człowiek pozostaje bezdomny pomimo posiadania mieszkania. Dom oznacza odpowiednio urządzonej przestrzeń zapewniającą człowiekowi godną z punktu widzenia danej kultury egzystencję, poczucie stabilizacji oraz warunki wystarczające do spełnienia przezeń funkcji życiowych i urzeczywistnienia odczuwalnych potrzeb. Pojawia się także podział na bezdomnych schroniskowych i pozaschroniskowych. Takiego rozróżnienia dokonują często sami bezdomni. Osoby, które korzystają ze schronisk mają lepsze warunki bytowania, ale ograniczają je regulaminy tych placówek. Mieszkający poza schroniskami mają o wiele gorsze warunki bytowania, ale w mniemaniu bezdomnych cieszą się tzw. „wolnością”. W Polsce istnieje tzw. bezdomność ukryta, wyrażająca się zagęszczeniem w mieszkaniach. Wynika to z braku możliwości zmiany miejsca zamieszkania przez część lokatorów. Dorosłe potomstwo, które zakłada własną rodzinę, pozostaje nadal w domu rodzinnym, gdyż nie stać go na zakup czy wynajem oddzielnego lokum. Niektóre osoby znajdujące się w takiej sytuacji uważają, że wspólne zamieszkiwanie jest mniej kosztowne, dlatego nie dążą do tego, aby coś w tym aspekcie zmienić. Uzupełniając powyższe określenia i podziały, należy przedstawić pojęcie „bezdomny”. Bezdomny to człowiek nieposiadający dóbr materialnych, żyjący „na bieżąco”, czyli dniem dzisiejszym. Są mu obce zachowania dotyczące przezorności oraz dbałości o przyszłość własną i najbliższych. Biorąc pod uwagę powyższą definicję, można wyodrębnić cztery kategorie osób bezdomnych: –zdolni do samodzielności życiowej bezdomni z przymusu; –niezdolni do samodzielności życiowej bezdomni z przymusu; –zdolni do samodzielności życiowej bezdomni z wyboru; –niezdolni do samodzielności życiowej bezdomni z wyboru.

Ustawa o pomocy społecznej określa osobę bezdomną jako osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i niezameldowaną na pobyt stały, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania⁴⁸. Definicję tą trudno jednoznacznie odnosić do sytuacji bezdomności, ponieważ jest to zjawisko społeczne wielowymiarowe, niejednolite i niejednorodne.

Proces przechodzenia w stan bezdomności to długa i skomplikowana droga, na którą składa się szereg czynników obiektywnych (niezależnych od woli osoby), jak i subiektywnych. Proces ten trwa w czasie a jego dynamika jest uzależniona od indywidualnych cech osoby i jej losów.

W opracowaniach rządowych do najczęstszych powodów bezdomności zalicza się:

- uzależnienia,
- brak stałych dochodów,

⁴⁸ art. 6 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

- eksmisja,
- rozpad rodziny,
- opuszczenie zakładu karnego,
- przemoc w rodzinie,
- opuszczenie szpitala psychiatrycznego czy całodobowej placówki opiekuńczo wychowawczej.

Skala zjawiska bezdomności jest trudna do oszacowania z uwagi na fakt, iż część osób bezdomnych uzyskuje pomoc z kilku źródeł, ponadto bezdomni znacznie częściej niż inne grupy przemieszczają się po kraju, bądź nie korzystają z oferowanych oficjalnie form pomocy.

W świetle obowiązujących przepisów do udzielenia pomocy osobie bezdomnej zobowiązana zostaje gmina ostatniego miejsca zameldowania tej osoby na pobyt stały⁴⁹.

Działania na rzecz osób bezdomnych realizowane są nie tylko przez instytucje administracji rządowej i samorządowej, ale również organizacje pozarządowe. Oferowane wsparcie przyjmuje różnorodne formy m. in.: udzielanie schronienia, posiłku czy ubrania lub pomoc prawną, psychologiczną, w załatwianiu spraw urzędowych.

Schronienie osobom bezdomnym zgodnie z ustawą o pomocy społecznej świadczą schroniska, noclegownie i ogrzewalnie⁵⁰. Na terenie powiatu nakielskiego funkcjonuje punkt wydawania posiłków prowadzony przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mroczy oraz schronisko dla obu płci w Kołaczkowie administrowane przez Kujawsko – Pomorskie Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu „JUDYM”.

Wykaz schronisk, noclegowni, ogrzewalni w Powiecie Nakielskim (stan na 31.12.2019r);

POWIAT NAKIELSKI		
Schronisko dla Osób Bezdomnych „Judym”	ul. Powstańców Wielkopolskich 35 89-200 Szubin	52 384 59 17, 518 179 651
Noclegownia dla Osób Bezdomnych „Judym II”	ul. Powstańców Wielkopolskich 35 89-200 Szubin	52 384 59 17, 518 179 651
Schronisko dla Osób Bezdomnych z Usługami Opiekuńczymi „Judym”	ul. Powstańców Wielkopolskich 35 89-200 Szubin	52 384 59 17, 518 179 651

⁴⁹ art. 101 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

⁵⁰ art. 48a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

Wykaz jadłodajni w Powiecie Nakielskim;

NAZWA	ADRES
Punkt Wydawania Posiłków	ul. Łąkowa 5 89-115 Mrocza
Stołówka przy MGOPS w Nakle nad Notecią	ul. Ks. P. Skargi 6A 89-100 Nakło nad Notecią
Stołówka im. św. Faustyny	ul. Kcyńska 34A 89-200 Szubin

W zakresie dotyczącym zjawiska bezdomności należy przeciwdziałać i zmniejszać jego skutki, nie tylko poprzez pomoc doraźną, ale również poprzez pomoc w wychodzeniu z bezdomności. Podjęte działania powinny być kompleksowe w tym o charakterze profilaktycznym, osłonowym i aktywizującym.

4.9 Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

Pomoc osobom mającym trudności adaptacyjne po zwolnieniu z zakładu karnego to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. Wśród beneficjentów pomocy społecznej byli więźniowie stanowią grupę specyficzną poprzez swoje trudności w readaptacji społecznej, przede wszystkim z racji obciążenia przeszłością i często dłuższą izolacją. Wsparcie skierowane do nich musi więc być wielokierunkowe i trwałe. Inaczej rośnie ryzyko powrotu tych osób na drogę przestępczą. Osoby opuszczające zakłady karne i areszty śledcze mogą ze strony ośrodków pomocy społecznej liczyć jedynie na pomoc doraźną. Brakuje pomocy długofalowej i kompleksowej, która pozwoliłaby tym osobom na ponowną adaptację w społeczeństwie. Powrót do przestępstwa wynika najczęściej z problemów ze znalezieniem pracy, złych warunków lokalowych i materialnych oraz wykluczającego społecznie ostracyzmu. Stąd niezbędność pomocy postpenitencjarnej i konieczność zacieśnienia współpracy ośrodków pomocy społecznej z innymi instytucjami działającymi w tym zakresie.

Normą dla człowieka jest prawidłowe funkcjonowanie w środowisku otwartym, gdzie jednostka może właściwie wypełniać role społeczne. Izolacja więzienna jest systemem sztucznym. Wykonanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli kształtowania jego społecznie pożądanых postaw w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego. Osoby skazane prawomocnym wyrokiem sądu odbywają karę pozbawienia wolności w więzieniu określonego rodzaju. W gminie Nakło nad Notecią znajduje się zakład karny, który jest jednostką penitencjarną typu zamkniętego, dla skazanych mężczyzn odbywających karę po raz pierwszy. W placówce znajdują się także oddziały aresztu śledczego dla mężczyzn, zakładu typu zamkniętego dla młodocianych, dział terapeutyczny dla skazanych

z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, dział terapeutyczny dla skazanych uzależnionych od alkoholu. W jednostce zgodnie z jej przeznaczeniem osadza się także kobiety i mężczyźni podlegających leczeniu szpitalnemu w oddziałach hepatologicznym oraz gruźliczym i chorób płuc oraz tymczasowo aresztowanych i skazanych chorych na cukrzycę.

Z uwagi na fakt, iż osadzenie skazanego w jednostce penitencjarnej ma charakter przejściowy, konieczne jest wzajemne przenikanie się poszczególnych systemów polityki społecznej państwa, tak dla zabezpieczenia zasobów skazanego w środowisku otwartym jak i możliwości wyrównania deficytów społecznych w trakcie odbywania kary. I jedno i drugie służy ułatwieniu readaptacji po opuszczeniu zakładu karnego, czyli odzyskaniu zdolności do prospołecznego funkcjonowania.

W celu ułatwienia społecznej readaptacji powinno udzielać się skazanym oraz ich rodzinom niezbędnej pomocy, zwłaszcza materialnej, medycznej, w znalezieniu pracy i zakwaterowaniu, a także porad prawnych. Wskazane rodzaje wsparcia osobom opuszczającym zakład karny i ich najbliższym świadczą organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego, kuratorska służba sądowa, organizacje pozarządowe (w tym stowarzyszenia, fundacje), kościoły, związki wyznaniowe i osoby godne zaufania.

W okresie 6 miesięcy przed spodziewanym warunkowym zwolnieniem lub końcem kary następuje przygotowanie skazanego do zwolnienia z zakładu karnego z udziałem kuratora sądowego i innych podmiotów. Sytuacja osób zwalnianych z zakładów karnych jest bardzo zróżnicowana i zależy od wielu czynników. Są to wiek, płeć, stan zdrowia, właściwości psychospołeczne, w tym kondycja psychiczna, rozwój intelektualny, a także doświadczenia związane z pełnieniem ról społecznych. Zatem zostaje przygotowany indywidualny „program wolnościowy”, który obejmuje szereg działań w zakresie niezbędnej pomocy w społecznej readaptacji jednostki i sposobie jej udzielenia.

Zgodnie z wykładnią prawa kurator sądowy zawodowy organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji oraz kieruje pracą sądowych kuratorów społecznych i innych osób wykonujących dozór samodzielnie lub z upoważnienia stowarzyszeń, organizacji i instytucji⁵¹. W powiecie nakielskim znajdują się dwie jednostki sądownictwa – Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią i Szubinie, przy których działają Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej.

Rola systemu pomocy społecznej w głównej mierze polega na wzajemnej informacji o osobach zwalnianych i ich rodzinach, m. in. o terminie zwolnienia i potrzebach socjalnych skazanego, bieżących potrzebach jego rodziny oraz wywiązywania się przez umawiające się strony z realizacji zadań statutowych sprzyjających readaptacji społecznej. Ponadto jednostki pomocy społecznej realizują szereg zadań w formie pieniężnej i niepieniężnej (pomoc materialną, usługową, doradczą).

⁵¹ art. 173 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U.2020r.poz.523 ze zm.)

W zakresie przewycięzania trudności w adaptacji skazanego po opuszczeniu jednostki penitencjarnej ważną rolę odgrywają organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, organizacje), a także kościoły i inne związki wyznaniowe, jak również osoby godne zaufania. Wskazane podmioty według aktualnego stanu prawnego mogą ubiegać się o środki na udzielanie pomocy opuszczającemu więzienie z funduszu przeznaczzonego na pomoc postpenitencjarną.

4.10 Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie definiowana jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁵² jest problemem niezwyklej wagi.

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna kształtuje osobowość, styl życia i poglądy jej członków. Wartości wyniesione z domu rodzinnego wpływają na to jak jednostka funkcjonuje w społeczeństwie. Dom rodzinny winien być miejscem, które kojarzy się z bezpieczeństwem i komfortem. Jednakże wiele osób swoje najbliższe środowisko kojarzy z cierpieniem, które negatywnie oddziałuje na jednostkę i jej postrzeganie świata.

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że jest intencjonalna, siły są nierównomierne, narusza prawa i dobra osobiste oraz powoduje cierpienie i ból. W literaturze wyróżnia się przemoc:

- fizyczną - naruszanie nietykalności fizycznej,
- psychiczną - naruszenie godności osobistej,
- seksualną - naruszenie intymności,
- ekonomiczną - naruszenie własności,
- zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

Powiat nakielski realizując zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie podejmuje kompleksowe działania mające na celu udzielenie pomocy ofiarom, w zakresie profilaktyki przemocy oraz pomocy skierowanej do osób stosujących przemoc.

Zaplecze instytucjonalne we wskazanym zakresie obejmuje wielopłaszczyznową współpracę jednostek tj.:

1. Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią i Szubinie,
2. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Nakle nad Notecią i Szubinie,
3. Prokuratura Rejonowa w Nakle nad Notecią i Szubinie,
4. Powiatowa Komenda Policji w Nakle nad Notecią,

⁵² art. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2020r.poz.218 t.j.)

5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią,
6. Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nakle nad Notecią,
7. Punkt Interwencji Kryzysowej w Nakle nad Notecią,
8. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie,
9. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie,
10. zakłady opieki zdrowotnej i punkty medyczne na terenie powiatu,
11. placówki oświatowe.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” obejmującej ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie na przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (pracownik socjalny),
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- policji (funkcjonariusz),
- oświaty,
- ochrony zdrowia (osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny)⁵³.

Ponadto zakłada możliwość powiadomienia przez jednostkę policji odpowiednich podmiotów zewnętrznych, które z racji prowadzonej działalności są także zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zgodnie z decyzją Wojewody Kujawsko-Pomorskiego realizuje program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, która w danym roku sprawozdawczym zakwalifikowała się do Programu Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Sprawców Przemocy w Rodzinie oraz liczbę osób, która Program ukończyła i uzyskała stosowne zaświadczenie.

⁵³ art. 9d ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2020r.poz.218 t.j.)

Tabela 60. Liczba osób objętych programem dla sprawców przemocy w rodzinie.

wyszczególnienie	2017r.	2018r.	2019r.
Liczba osób objętych programem	15	16	13
Liczba osób, które ukończyły szkolenie	8	7	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

4.11 Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe

Ustawa o pomocy społecznej wskazuje zdarzenie losowe i sytuację kryzysową jako powód udzielenia osobom i rodzinom pomocy społecznej⁵⁴. Osoba, rodzina, która poniosła straty w wyniku jakiegoś zdarzenia losowego np. kradzieży, pożaru, zalania mieszkania, klęski żywiołowej lub ekologicznej bądź znalazła się w sytuacji kryzysowej i własnym staraniem nie jest w stanie przezwyciężyć tychże trudności, może liczyć na pomoc ze strony ośrodków pomocy społecznej.

Formy pomocy dostępne w ośrodkach pomocy społecznej:

- pomocą obejmuje się osoby lub rodziny bez względu na posiadany dochód,
- zasiłek celowy, który nie musi podlegać zwrotowi,
- pomoc w odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie,
- proponuje się poradnictwo specjalistyczne w szczególności: pomoc konsultanta psychologa, pomoc konsultanta prawnika, terapeuty rodzinnego,
- w ramach interwencji kryzysowej udziela się schronienia dostępnego przez całą dobę.

W polityce społecznej, w tym pomocy społecznej, coraz częściej zwraca się uwagę na efektywność i racjonalność podejmowanych działań. Zawsze zbyt mała ilość dostępnych środków finansowych w stosunku do zwiększającej się wciąż skali potrzeb, wymusza szukanie i podejmowanie prób implementowania na grunt społeczny rozwiązań wcześniej kojarzonych głównie z biznesem, pochodzących z teorii zarządzania. Od pracownika socjalnego wymaga się umiejętności menadżerskich, jego zadaniem jest „zarządzanie przypadkiem”, „generowanie zmiany”. Wymaga się od niego znajomości instrumentów nowego zarządzania publicznego oraz rozumienia uwarunkowań decydujących o skuteczności ich stosowania.

Wiąże się to z tym, że zdarzenie losowe musi spowodować zaistnienie sytuacji kryzysowej. Stąd z uwagi na brak wyznaczenia zakresu pojęciowego obu tych terminów w ustawie, w każdym przypadku

⁵⁴ art. 7 pkt 14 ustawy z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

będzie zachodziła konieczność interpretacji sytuacji osoby ubiegającej się o świadczenie, czy w jej przypadku nastąpiło zdarzenie losowe skutkujące powstaniem sytuacji kryzysowej. W zakresie terminologicznym oba zagadnienia mieszczą się w obrębie szerszego, bogatszego pojęcia kryzysu, przyjmując jego postacie. Kryzys dotyczy każdej osoby, która znajduje się w sytuacji ocenianej jako trudna i przełomowa. Większość badaczy zajmujących się analizą zjawiska jest zdania, że kryzys:

- jest zjawiskiem o złożonej symptomatologii,
- jest ograniczony w czasie,
- to sytuacja zagrożenia, jak i okazja do samorozwoju oraz samorealizacji,
- to wyzwanie, które stawia człowieka przed koniecznością wyborów, dokonywania zmian oraz wewnętrznej pracy nad sobą.

Sytuacje kryzysowe mogą przydarzyć się każdemu w dowolnym momencie życia. W przypadku nieradzenia sobie osoby lub rodziny z zaistniałą sytuacją, wyspecjalizowane służby kryzysowe bądź powołane do tego instytucje udzielają pomocy poprzez instytucjonalne działania pomocowe w postaci interwencji kryzysowej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu⁵⁵. Polega ona na kontakcie terapeutycznym, skoncentrowanym na problemie wywołującym kryzys, czasowo ograniczonym, w którym dochodzi do konfrontacji osoby z kryzysem i do jego rozwiązania. Splotają się w niej różne formy pomocy: psychologiczna, medyczna, socjalna i prawna, mające na celu przywrócenie równowagi psychicznej po krytycznym wydarzeniu życiowym i odzyskanie zdolności samodzielnego pokonania kryzysu. Złożoność oddziaływań interwencyjnych wynika z charakteru doświadczenia kryzysowego i rodzaju kryzysu. Kryzys obejmować może prawie wszystkie sfery funkcjonowania wewnętrznego i zewnętrznego jednostki, dlatego też interwencja może mieć charakter pomocy udzielanej ze strony specjalistów różnych dziedzin. Najczęściej są to psychologowie, pedagodzy, kuratorzy, pracownicy socjalni, policjanci, prawnicy oraz służby specjalistyczne (medyczne i ratownicze). Z danych ośrodków pomocy społecznej znajdujących się na terenie powiatu nakielskiego w 2019 r. udzielono pomocy w postaci udzielonego świadczenia w ramach interwencji kryzysowej 23 rodzinom.

Tabela 61. Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej w gminach na terenie powiatu nakielskiego w roku 2019.

Liczba rodzin					
Udzielone świadczenia	gm. Kcynia	gm. Mrocza	gm. Nakło nad Notecią	gm. Szubin	gm. Sadki
Interwencja kryzysowa	0	12	11	0	0

⁵⁵ art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2019” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

Od 1 stycznia 2016 roku na mocy ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej na terenie powiatu realizowane jest zadanie polegające na udzielaniu obywatelom nieodpłatnej pomocy prawnej. Od początku 2019 roku z nieodpłatnej pomocy prawnej oraz z nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego może skorzystać każda osoba, której nie stać na uzyskanie odpłatnej porady prawnej i która złoży stosowne oświadczenie. Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie. Osoby, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu lub doświadczają trudności w komunikowaniu się, mogą uzyskać nieodpłatne porady również za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (telefon, internet), przez zorganizowanie wizyty w ich miejscu zamieszkania lub w miejscu wyposażonym w urządzenie ułatwiające porozumiewanie się z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się lub w miejscu, w którym zapewnia się możliwość skorzystania z pomocy tłumacza języka migowego.

Wsparcie świadczone jest przez adwokatów i radców prawnych w punktach pomocy prawnej zlokalizowanych w Nakle nad Notecią, Sadkach, Mroczy, Kcyni i Szubinie.

Ustawa przewiduje także działania polegające na kształtowaniu świadomości prawnej obywateli. Zadanie to będzie realizowane wspólnie z organizacjami pozarządowymi i będzie stanowić bazę do przyszłych działań na rzecz pogłębiania świadomości prawnej społeczeństwa. Zgodnie z ustawą organy administracji publicznej realizując pozostające w ich właściwości zadania z zakresu edukacji prawnej społeczeństwa będą zobligowane do podejmowania działań edukacyjnych zmierzających do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa⁵⁶. W Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nakle nad Notecią został powołany zespół do spraw interwencji kryzysowej i terapii psychologicznej (wsparcia psychologicznego). Osoby w kryzysie mogą uzyskać pomoc psychologiczną, prawną i terapeutyczną w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią, który powstał w kwietniu 2003r. Punkt jest jednostką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej należące do zadań własnych powiatu – finansowanych od 2011r. w całości ze środków własnych powiatu. Porady prawne w PIK są bezpłatne i udziela ich radca prawny zatrudniony w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie. Terapeuta rodzinny prowadzi terapię indywidualną lub rodzinną po wcześniejszym umówieniu, której celem jest rozwiązanie problemów i konfliktów w rodzinie oraz odbudowa więzi między jej członkami. Polega na odnalezieniu źródła kryzysu oraz sposobów na jego pokonanie, czemu służyć ma cykl spotkań, w których uczestniczą rodzice, dzieci i terapeuta prowadzący.

⁵⁶ Ministerstwo Sprawiedliwości, Darmowa pomoc prawna, <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/darmowa-pomoc-prawna>

Tabela 62. Liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

rok	Porady udzielone przez psychologa	Porady udzielone przez radcę prawnego	Terapia rodzinna
2017r.	256	767	937
2018r.	346	622	867
2019r.	355	439	1077

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

4.12 Sieroctwo

Sieroctwo należy zaliczyć do zjawisk bezpośrednio związanych z funkcjonowaniem rodziny i towarzyszących człowiekowi od momentu wyodrębnienia rodziny jako komórki życia społecznego. Z biegiem czasu, w miarę wydzielania się rodziny z większych wspólnot, zjawisko sieroctwa podlegało swoistej ewolucji stając się problemem społecznym, wymagającym wsparcia z zewnątrz.

Sieroctwo jest zjawiskiem biopsychospołecznym, wyrażającym się układem stosunków między rodzicami a dziećmi, któremu towarzyszy stan pozbawienia rodziny własnego poczucia przynależności społecznej⁵⁷. S. Badora uważa, że sieroctwo to „szczególny psychologiczny i społeczny stan, w jakim znalazło się dziecko, które charakteryzuje się pozbawieniem go opieki przez rodziców i przejęciem tej opieki przez inne osoby lub instytucje, przy czym kontakt z rodzicami jest niedostateczny lub nie ma go wcale”⁵⁸. Ogólnie można więc przyjąć, że jest to sytuacja dziecka pozbawionego rodziców lub właściwej opieki rodzicielskiej. Do lat 60-tych, używano tego określenia w odniesieniu do dzieci, które straciły rodziców w wyniku śmierci. Takie dzieci określano mianem sierot naturalnych czy też biologicznych. Natomiast przypadki, w których rodzice nie zajmowali się swoimi dziećmi czy je porzucali nazywano opuszczeniem. Obecnie w celu wprowadzenia rozróżnień w sytuacji losowej dzieci obok pojęcia sieroctwo dodaje się określnik „naturalne”, czyli tradycyjne, zaś wszystkie inne przypadki określa się jako „sieroctwo społeczne” (polegające na pozbawieniu dziecka należytej opieki rodziny naturalnej na skutek rozbicia jej struktury, patologii czy jakichś dewiacji). Po raz pierwszy termin sieroctwo społeczne został użyty w literaturze naukowej w 1958 roku przez W. Żelazko, zaś w statystyce GUS termin ten pojawił się w 1967 roku, natomiast do literatury pedagogicznej pojęcie to wprowadziła A. Szyborska, która to jako pierwsza podjęła próbę całościowej analizy tego zjawiska. Nazwała ona ten stan jako

⁵⁷ B. Czeredrecka, *Potrzeby psychiczne sierot społecznych*, Warszawa 1988, s.44

⁵⁸ S. Badora, *Teoretyczne aspekty sieroctwa i jego opiekuńczej kompensacji*, w: *System opieki kompensacyjnej w zjednoczonej Europie*, (red.) S. Badora, D. Marzec, Kraków 2002, s. 72 – 73

„obiektywną sytuację, której wspólnymi elementami są: brak opieki i oddziaływań wychowawczych ze strony żyjących rodziców w stosunku do swego dziecka, a także fakt długotrwałego pobytu dziecka w środowisku innym niż dom jego rodziców, połączony z brakiem kontaktów lub kontaktem niewystarczającym pomiędzy dzieckiem a rodzicami”. Za sierotę społeczną powinniśmy uważać dziecko pozbawione właściwej opieki ze strony żyjących rodziców. T. E. Olearczyk używa określenia dziecko społeczne – czyli wspólne, nie przynależące do rodziców, niczyje, nikomu konkretnie nie przypisane, któremu zagraża zaburzenie tożsamości, dziecko poza rodziną, a więc przynależące do społeczeństwa⁵⁹. Osieroczone dziecko porzucone zostaje przez rodziców biologicznych, nie zaś odtrącone przez społeczeństwo, które to możliwie dostępnymi środkami i przy pomocy kompetentnych instytucji publicznych utrzymuje system opieki dla tego typu podopiecznych, oferując im środowisko zastępcze. Według niego sierotą społeczną nazwać można, tylko tą osobę, która nie doświadcza ze strony społeczeństwa należytej jej opieki. J. Izdebska zaś uważa, iż termin sieroctwo należy utożsamiać z osamotnieniem dziecka w rodzinie, bowiem stan ten sprawia młodemu człowiekowi wiele przykrych przeżyć, związany jest ponadto z brakiem rodzicielskiego wsparcia wymagającym od dziecka szukania pomocy, opieki, akceptacji u osób z zewnątrz. Co powoduje niejednokrotnie zbyt wczesne stykanie się młodych ludzi ze zjawiskami patologicznymi, dewiacyjnymi, destrukcyjnymi.

Klasyfikacja sieroctwa społecznego:

a) sieroctwo jawne - pojawia się w momencie odseparowania dziecka od rodziny biologicznej. Zanim to nastąpi dziecko ukrywa swoją sytuację, by uniknąć domu dziecka. Ten rodzaj sieroctwa może być kompensowany przez stworzenie środowiska zastępczego z opieką całodobową, bądź w niektórych przypadkach opiekę częściową, na przykład w świetlicach czy ogniskach wychowawczych.

b) sieroctwo utajone (subiektywne) – występuje, gdy dziecko jest odrzucane przez rodziców, w taki sposób, że jest to niewidoczne z zewnątrz. Charakteryzuje je: brak więzi uczuciowych pomiędzy rodzicami a dzieckiem, traktowanie obowiązków rodzicielskich w sposób formalny, bądź nieumiejętność okazywania dziecku uczuć poprzez co czuje się ono niechciane, niekochane. W rodzinach tych dzieci są zadbane, odpowiednio ubrane, żywione, lecz bardzo nieszczęśliwe.

c) sieroctwo wtórne - zachodzi w momencie gdy sierota naturalny bądź społeczny znajdzie opiekunów zastępczych, zaakceptuje ich, przywiąże się do nich, a na skutek różnych okoliczności zostanie od nich zabrany lub przez nich odrzucony.

Dzieci sieroce stanowią bardzo zróżnicowaną grupę, której nie należy przypisywać podobnych właściwości. Elementy, które je różnicują uzależnione są od wieku osierocenia, przyczyn sieroctwa, ogólnej sytuacji rodzinnej, stanu zdrowia, zasobu negatywnych doświadczeń, przeżytych traum

⁵⁹ Jundziłł I., *Sytuacja dziecka osieroczonego a zadania w zakresie opiekuńczo – wychowawczym*.

psychicznych, jakości ewentualnych, utrzymywanych z rodziną naturalną kontaktów, wartości wychowawczej nowego środowiska, w którym przebywa dziecko po rozłączeniu go z rodziną biologiczną, itp., a fakt posiadania przez nie pewnych podobnych cech psychicznych, może być spowodowany wczesnym i długotrwałym pobytem w placówce opiekuńczej.

4.13 Ochrona ofiar handlu ludźmi

Handel ludźmi to przestępstwo będące współczesną formą niewolnictwa, które dotyka kobiety, mężczyzn i dzieci wszystkich narodowości. Ustawa kodeks karny wskazuje, że handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

- 1) przemocy lub groźby bezprawnej,
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,
- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą, w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte wyżej wymienione metody lub środki⁶⁰.

Zjawisko handlu ludźmi jest problemem międzynarodowym, stąd w celu ochrony, pomocy i wsparcia ofiar handlu ludźmi przepisy Unii Europejskiej przyznają im prawo m. in. do pomocy prawnej, medycznej oraz pobytu czasowego.

Cudzoziemcom, którzy są ofiarami handlu ludźmi zgodnie z ustawą o pomocy społecznej przysługuje prawo do świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego⁶¹. Jednakże z danych ośrodków pomocy społecznej w powiecie nakielskim wynika, że w latach 2017-2019 zdarzyły się pojedyncze przypadki ubiegania się o pomoc z uwagi na ochronę ofiar handlu ludźmi. Ponadto w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią nie odnotowano konieczności objęcia pomocą i wsparciem cudzoziemców oraz ofiar handlu ludźmi.

⁶⁰ art. 115 § 22 ustawy z 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz.U.2020r.poz.1444 ze zm.)

⁶¹ art. 5a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020r.poz.1876 t.j.)

Zaplecze instytucjonalne w zakresie pomocy ofiarom handlu ludźmi stanowią:

- jednostki sądownicze,
- jednostki policji,
- jednostki pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe.

4.14 Klęska żywiołowa lub ekologiczna

Klęska żywiołowa to katastrofa naturalna lub awaria techniczna, której skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem. Katastrofa naturalna to z kolei zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi, albo też działanie innego żywiołu.

Katakizm, który w roku 2017 wraz z burzami i nawałnicami nawiedził nasz region, w takiej skali nie zdarzył się nigdy dotąd na tym terenie. Skutki i problemy spowodowane przez silny wiatr i gwałtowne ulewy, są na bieżąco usuwane i rozwiązywane, co nie oznacza, że problemów nie ma. Najbardziej poszkodowanymi w województwie kujawsko-pomorskim były powiaty: tucholski, sępoleński, żniński, nakielski, bydgoski, częściowo inowrocławski i radziejowski, a spośród gmin: Sośno, Tuchola, Szubin, Kęsowo, Koronowo, Gostycyn, Rogowo, Nakło, Gąsawa oraz Żnin. Na tych obszarach, w większym lub mniejszym stopniu uszkodzonych zostało ponad dwa tysiące zabudowań mieszkalnych, z których dwadzieścia trzy zostały przez nadzór budowlany całkowicie lub częściowo wyłączone z użytkowania. Stan budynków gospodarczych został sprawdzony i okazało się, że wiele z nich nie nadawało się do wykorzystywania.

Na drogach wojewódzkich zniszczeniu uległo 812 drzew, 112 znaków drogowych, 9 tablic oraz 236 mb barier. Koszty usuwania skutków nawałnic wyniosły ok. 1 mln zł. W dniach 11-16 sierpnia w akcji likwidowania skutków uczestniczyło 15,5 tys. ratowników i 3,8 pojazdów, ogółem odnotowano 6 tys. zdarzeń. W dniach 16-17 sierpnia 2017 r. marszałek Piotr Całbecki wizytował tereny objęte kataklizmem. Powołany został zespół kryzysowy składający się z przedstawicieli urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Podczas konferencji omówiono plan pomocy osobom i rodzinom, które najbardziej ucierpiały podczas nawałnicy:

- wsparcie dla poszkodowanych rodzin, które było koordynowane przez parafie – obejmowało ono zakup artykułów żywnościowych, środków czystości, chemii gospodarczej, pościeli, koców;
- wsparcie dla rodzin, których budynki mieszkalne uległy największemu uszkodzeniu – wsparcie udzielone było w porozumieniu z samorządami gmin;
- zakup sprzętu dla OSP – zakupiono 25 pilarek wraz z częściami zapasowymi, które przekazano do OSP w gminach objętych kataklizmem;
- zakup ok. 500 plandek, które zostały rozdysponowane do potrzebujących;
- dla dzieci z terenów objętych nawałnicą zorganizowane zostały tygodniowe ferie w ośrodkach edukacyjno-szkoleniowych będących w dyspozycji Urzędu Marszałkowskiego WKP.

Ponadto planowany był zakup agregatów prądotwórczych, które umożliwiłyby w przyszłości uniknięcie sytuacji związanych z brakiem prądu elektrycznego. Przewidziana była też współpraca z operatorami Energa i Enea w zakresie modernizacji linii energetycznych na obszarach objętych kataklizmem.

5. Analiza SWOT

Każda organizacja, aby jak najbardziej precyzyjnie określić swoje silne i słabe strony oraz szanse rozwojowe i zagrożenia, musi dokonywać analizy swojego potencjału. Również jednostki samorządu terytorialnego powinny nieustannie badać swoją sytuację, aby jak najlepiej działać dla realizacji zakładanych celów.

Analiza SWOT to jedna z popularnych i podstawowych technik analitycznych, która stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest ona efektywną metodą określenia słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed polityką społeczną powiatu. SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

- „mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony polityki społecznej i które należy wykorzystać sprzyjając będą jej wzmocnieniu,
- „słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony polityki społecznej, i które nie wyeliminowane będą ją osłabiać,
- „szans” – uwarunkowań zewnętrznych, niezależne bezpośrednio od zachowania społeczności powiatu, przy odpowiednio podjętych działaniach mogą być wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych,
- „zagrożeń” – uwarunkowań zewnętrznych, niezależne bezpośrednio od zachowania społeczności powiatu, ale które mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza SWOT jest kontynuacją i podsumowaniem diagnozy stanu i w niej znajduje uzasadnienie większość rozstrzygnięć.

Tabela 63. Analiza SWOT – Opieka nad dzieckiem i rodziną.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowanie problemami rodziny władz samorządowych, • świadomość rangi problemów społecznych w obszarze opieki nad dzieckiem i rodziną, • specjalistyczna kadra służb społecznych, • realizacja lokalnych programów i akcji profilaktyczno-edukacyjnych, • rozwinięta sieć instytucji, • system rodzinnej pieczy zastępczej, • zwiększenie zakresu usług pomocy społecznej, • promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, • wzorce przekazywane w rodzinach wielopokoleniowych, • działalność zgromadzeń lokalnych na obszarach wiejskich (np. Koło Gospodyń Wiejskich), • działanie klubów sportowych i instytucji kulturalno-oświatowych, • otwartość na nowe rozwiązania, • nieodpłatna pomoc prawna, psychologiczna i terapeutyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający przepływ informacji pomiędzy instytucjami, • ograniczenia finansowe na rozwój systemu pomocy dzieciom i rodzinom, • mała liczba specjalistów w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • niewystarczająca profilaktyka i brak intensywnej terapii we wczesnych fazach uzależnień dzieci i młodzieży, • niewystarczająca oferta profilaktyczna i terapeutyczna dla całej rodziny, • rosnąca biurokracja, • brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, • niewystarczająca oferta na zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i całych rodzin.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • akty prawne, • zaangażowanie mediów, • środki zapobiegawcze stosowane przez wymiar sprawiedliwości i organy ścigania, • powołanie zespołów interdyscyplinarnych, • ulepszenie procedur, • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, • wzrost świadomości społecznej, • budowanie lokalnych partnerstw, • inicjowanie działań mających na celu wzmocnienie rodziny jako podstawowej komórki społecznej, • dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, • realizacja programu wspierania rodziny, • promocja działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej, • współpraca z organizacjami pozarządowymi, • budowanie świadomości społecznej dotyczącej potencjalnych zagrożeń, ich skutków i sposobów postępowania, • intensyfikacja programów profilaktycznych, • zwiększenie i rozszerzenie dostępności usług dla rodzin zastępczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwarstwienie społeczne i wzrastająca liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, • zatracanie rodzinnych wartości (pogłębiający się kryzys rodziny) oraz degradacja relacji rodzinnych, • ryzyko wykluczenia społecznego, • niż demograficzny, • eurosieroctwo, • ubożenie społeczeństwa (w tym dziedziczenie ubóstwa) powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży, • rosnące zadłużenie gospodarstw domowych, • narastanie zjawiska wyuczonej bezradności, • niska świadomość społeczeństwa oraz silnie utrwalone mity i stereotypy, • zwiększająca się niewydolność wychowawcza rodziców oraz brak zainteresowania sprawami dzieci, • brak aktywności społecznej i chęci do działania na rzecz społeczności lokalnej, • zmieniające się procedury i uwarunkowania prawne oraz wydłużony tryb postępowania, • destrukcyjna rola mediów, • napływ negatywnych wzorców z zewnątrz, • narastający problem uzależnień wśród dzieci, młodzieży i dorosłych (w tym nowe formy uzależnień), • rosnące zjawisko demoralizacji wśród dzieci i młodzieży, • bierność świadków oraz rodzin dotkniętych problemem przemocy (ukrywanie problemu przemocy), • wiktyimizacja wtórna ofiar.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 64. Analiza SWOT – Integracja grup podatnych i zagrożonych marginalizacją oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowanie problemami społecznymi władz samorządowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • niestabilne finansowanie zadań realizowanych ze środków PFRON,

<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie działające organizacje pozarządowe działające na rzecz osób wykluczonych społecznie w tym osób niepełnosprawnych, • wykwalifikowana kadra, • doświadczenie w świadczeniu usług oraz dbałość o ich jakość, • aktywna działalność instytucji kultury oraz duża ilość zabytków i innych dóbr kultury, • efektywność w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków finansowych, • realizacja projektów, programów, konferencji, i/lub kampanii w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, • krzewienie wiedzy i świadomości społecznej, • korzystne położenie geograficzne, • zapewnione ratownictwo medyczne, • zainteresowanie problemami społecznymi władz samorządowych, • świadomość problemów społecznych, • upowszechnianie informacji i inicjowanie działań w środowisku lokalnym na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym o możliwościach skorzystania z usług i form wsparcia), • budowanie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • otwartość na nowe rozwiązania, • nieodpłatna pomoc prawna, psychologiczna i terapeutyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak tłumaczy w tym języka migowego w urzędach służb społecznych, • system edukacji niedostosowany do potrzeb rynku pracy, • niedostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, • ograniczona ilość nowych lokalnych inicjatyw w zakresie wspierania grup szczególnego ryzyka, • mała liczba specjalistów w określonych branżach, • utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia (w tym sezonowość rynku pracy), • mała liczba podmiotów gospodarczych, • słabo rozwinięty transport publiczny na terenie powiatu, • zmniejszająca się liczba uczniów, • słaba oferta na zagospodarowanie czasu wolnego, • niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych, • niedoposażenie szkół, • brak opieki pielęgniarstwo – higienicznej w szkołach, • duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej, • istniejące bariery urbanistyczne, architektoniczne, w komunikowaniu się i techniczne, • niewystarczający system wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • słaby system opieki dla osób starszych, niepełnosprawnych i/lub długotrwale chorych w miejscu zamieszkania, • brak podmiotów ekonomii społecznej, • niewystarczające środki finansowe, • mało rozwinięta sieć instytucji w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • akty prawne, • zaangażowanie mediów, • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, • promowanie i wspieranie dobrych praktyk, • planowane inwestycje w powiecie, • rozwijająca się infrastruktura drogowa, • kampanie, programy, akcje propagujące zdrowy styl życia, • inicjowanie i realizowanie projektów integracyjnych, • e-learning i krótkie formy kształcenia pozwalające uzyskać nowy zawód/specjalność, • zapotrzebowanie na fachowców po kierunkach zawodowych, • wzrastająca świadomość potrzeb edukacyjnych, • budowanie lokalnych partnerstw obejmujących wszystkie sektory z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, • wdrażanie programów tematycznych dla określonych grup odbiorców, • prowadzenie edukacji i profilaktyki przeciw uzależnieniom we wszystkich grupach wiekowych, • rozwijająca się oferta form wsparcia społeczeństwa lokalnego, 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca biurokracja, • wysoki poziom osób bez kwalifikacji zawodowych, • niska świadomość społeczeństwa oraz silnie utrwalone mity i stereotypy, • dyskryminacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • mała aktywność, niechęć do zmian, niska samoocena osób zagrożonych wykluczeniem społecznym szczególnie w obszarach wiejskich, • zagrożenie poczucia bezpieczeństwa, • ograniczone środki finansowe w systemie (kryzys ekonomiczny), • spadek liczby podmiotów gospodarczych, • wysoki wskaźnik bezrobocia (w tym sezonowość rynku pracy), • emigracja specjalistów za granicę, • szara strefa zatrudnienia, • zmieniające się uwarunkowania prawne, • ubożenie społeczeństwa (w tym dziedziczenie ubóstwa) pogłębiające różnicowanie socjalne grup społecznych, • system edukacyjny oparty na zasadach ekonomii, • kryzys szkolnictwa zawodowego,

<ul style="list-style-type: none"> • postęp techniczny i technologiczny wprowadzający do procesów produkcji nowe rozwiązania. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie koszty pracy nie sprzyjające zatrudnieniu, • niż demograficzny (starzenie się społeczeństwa), • częste zmiany systemowe i programowe w edukacji, • zbyt mała oferta wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pozwalająca na uczestnictwo w życiu społecznym, • alienacja i polaryzacja społeczna, • postęp techniczny i technologiczny wprowadzający do procesów produkcji nowe rozwiązania, które przyczyniają się do redukcji zatrudnienia, • postęp technologiczny determinujący wzrost cen specjalistycznego sprzętu dla osób niepełnosprawnych. • wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi.
--	--

Źródło: opracowanie własne

Tabela 65. Analiza SWOT – Zintegrowana polityka społeczna i rozwój zasobów społecznych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z władzami samorządowymi w zakresie polityki społecznej, • wykształcona i zaangażowana kadra, • dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi i kościelnymi, • rozwinięty system rodzinnej pieczy zastępczej, • współpraca z mediami, • aktywna działalność instytucji kultury, • mieszkańcy zainteresowani świadczeniem pomocy w formie wolontariatu, • położenie komunikacyjne powiatu, • pozyskiwanie środków zewnętrznych przez jednostki działające na terenie powiatu, • gotowość do współpracy międzyinstytucjonalnej i partnerskiej pomiędzy regionami, • wzrost liczby szkoleń w tym dla rodzin zastępczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak integracji działań w obszarze polityki społecznej, • ograniczona współpraca pomiędzy jednostkami pomocy społecznej na płaszczyźnie gmina – powiat, • ograniczone środki finansowe na działalność w obszarze polityki społecznej, • brak środków na dodatkowe zatrudnienie osób w służbach publicznych, • brak rozwiniętej infrastruktury społecznej, • bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej, • rosnąca biurokracja.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rozwijająca się infrastruktura w tym drogowa, • budowanie zintegrowanego systemu wsparcia w obszarze polityki społecznej, • promowanie wolontariatu, • prospołeczne nastawienie organów ustawodawczych, • pozyskiwanie środków zewnętrznych, • szkolenia kadry pomocy społecznej, • zwiększenie i rozszerzenie dostępności usług dla rodzin zastępczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie środków finansowych na realizację zadań pomocy społecznej, • niestabilność prawa (zmiany przepisów), • przekazywanie nowych zadań do pomocy społecznej, • brak systemowych rozwiązań, • słaba komunikacja pomiędzy instytucjami.

Źródło: opracowanie własne.

6. Misja, cele strategiczne i kierunki działania

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Nakielskiego na lata 2021 – 2025 jest budowa powiatowego zintegrowanego systemu pomocy społecznej, który ma służyć wspieraniu i integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Po dokonaniu analizy stanu sytuacji w sferze pomocy społecznej, uwzględniając grupy zagrożone szczególnym ryzykiem wykluczenia społecznego określono główne obszary problemowe dla powiatu nakielskiego, wyznaczono cele strategiczne i kierunki działania.

CEL STRATEGICZNY 1. OPIEKA NAD DZIECKIEM I RODZINA

- 1.1 Profilaktyka i wsparcie rodzin,
- 1.2 Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży oraz zapobieganie demoralizacji,
- 1.3 Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną,
- 1.4 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

CEL STRATEGICZNY 2. INTEGRACJA GRUP PODATNYCH I ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

- 2.1 Podnoszenie świadomości społecznej,
- 2.2 Edukacja i aktywizacja zawodowa,
- 2.3 Integracja i rehabilitacja społeczna,
- 2.4 Profilaktyka i promocja zdrowia,
- 2.5 Wspieranie i aktywizacja osób zagrożonych marginalizacją.

CEL STRATEGICZNY 3. ZINTEGROWANA POLITYKA SPOŁECZNA I ROZWÓJ ZASOBÓW SPOŁECZNYCH

- 3.1 Doskonalenie zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów społecznych,
- 3.2 Profesjonalizacja służb społecznych,
- 3.3 Rozwój infrastruktury służb społecznych.

Tabela 66. Opieka nad dzieckiem i rodziną - cel strategiczny i kierunki działania.

OPIEKA NAD DZIECKIEM I RODZINĄ			
SPOSÓB REALIZACJI	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA KOORDYNACJĘ/REALIZACJĘ	WSKAŹNIKI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
PROFILAKTYKA I WSPARCIE RODZIN			OKRES REALIZACJI
<ul style="list-style-type: none"> inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć promujących wartości rodzinne, szeroko prowadzona polityka informacyjna na temat istniejących form pomocy dla rodziny i dziecka, monitorowanie potrzeb rodzin i dzieci, które znalazły się w sytuacji kryzysowej, poradnictwo specjalistyczne (w tym pomoc prawna, psychologiczna, terapeutyczna) oraz realizacja pracy socjalnej, pomoc finansowa i rzeczowa, inicjowanie i realizacja lokalnych programów na rzecz pomocy rodzinom i dzieciom. 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> powiat, gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, <p>Sądy</p> <p>Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba przygotowanych przedsięwzięć promujących wartości rodzinne, liczba punktów udzielania pomocy prawnej, psychologicznej, terapeutycznej, liczba osób/rodzin objętych pracą socjalną, liczba świadczeń udzielonych rodzinom w ramach zadań jednostek pomocy społecznej, liczba zrealizowanych programów na rzecz pomocy rodzinom i dzieciom. 	<ul style="list-style-type: none"> budżet państwa, budżety samorządów lokalnych, środki UE, inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2025</p>
WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY ORAZ ZAPOBIEGANIE DEMORALIZACJI			

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, • zwiększenie szans edukacyjnych i dostępności do placówek oświatowych dzieci i młodzieży, • angażowanie rodziców w procesy edukacyjne i wychowawcze dzieci i młodzieży przy współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi, • zwiększenie dostępności zajęć korekcyjno – kompensacyjnych, • zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego (w tym rodzinnego psychologiczno – pedagogicznego), • organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży (w tym rozwijanie oferty kulturalnej, sportowo – rekreacyjnej, edukacyjnej), • promowanie alternatywnych metod spędzania czasu wolnego, • inicjowanie i realizacja lokalnych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, • zapobieganie przestępczości wśród dzieci i młodzieży. 	<p>Samorzady lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy. <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzine, • placówki opiekuńczo-wychowawcze, • placówki oświatowe • Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, • Policja, • Straż miejska. <p>Sądy</p> <p>Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opracowania i analizy na temat istniejących sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, • liczba dzieci i młodzieży uczęszczająca do placówek oświatowych, • liczba przedsięwzięć, w których zaangażowano rodziców, • liczba dzieci korzystających z zajęć korekcyjno – kompensacyjnych, • liczba udzielonych specjalistycznych porad (w tym rodzinnych psychologiczno – pedagogicznych), • oferta kulturalna, sportowo – rekreacyjna i edukacyjna dla dzieci i młodzieży, • oferta alternatywnych metod spędzania czasu wolnego, • liczba zrealizowanych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, • dane statystyczne dotyczące przestępczości wśród dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2025</p>
--	---	--	---

DOSKONALENIE SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ			
<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • placówki opiekuńczo-wychowawcze, • placówki oświatowe • Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, • szkoły • Policja, • Straż miejska. <p>Sądy</p> <p>Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój interdyscyplinarnych form pomocy, opieki i wsparcia dzieci i rodzin, • realizacja działań z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, • nawiązywanie partnerstw lokalnych w zakresie wsparcia rodziny, • rozwijanie zabezpieczenia socjalnego dla dzieci i rodzin (w tym w sytuacji kryzysowej). • współpraca instytucji służb społecznych w zakresie pomocy dla dzieci i rodzin (w tym w sytuacji kryzysowej) • realizacja działań przewidzianych przepisami prawa, • zwiększenie i rozszerzenie dostępności usług dla rodzin zastępczych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje pomocy, opieki i wsparcia dzieci i rodzin oraz liczba osób nimi objętych, • liczba działań w zakresie wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej, • liczba nawiązanych partnerstw lokalnych w zakresie wsparcia rodziny, • zakres zabezpieczenia socjalnego dla dzieci i rodzin (w tym w sytuacji kryzysowej). 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2025</p>
PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE			

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • inicjowanie i realizacja programów na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy, • podejmowanie działań profilaktyczno – edukacyjnych oraz pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy, • poradnictwo specjalistyczne (w tym pomoc prawna, pomoc psychologiczna, terapia indywidualna i grupowa) • wsparcie i zabezpieczenie ofiar przemocy w rodzinie (w tym zapewnienie schronienia). 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Policja, <p>Sądy</p> <p>Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej</p> <p>Prokuratura</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zrealizowanych programów na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy, • liczba podjętych działań profilaktyczno – edukacyjnych oraz pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy, • liczba udzielonych porad specjalistycznych (prawnych, psychologicznych, terapeutycznych) • liczba i zakres udzielonego wsparcia i zabezpieczenia ofiar przemocy w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. 	<p>praca ciągła w latach 2021 - 2025</p>
---	--	--	--	--

Prognoza zmian: Efektem osiągnięcia wskazanego celu strategicznego będzie stworzenie podstaw do rozwoju zintegrowanego społeczeństwa, w którym rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej będą miały zapewnione odpowiednie wsparcie i pomoc. W rezultacie zastosowane środki zaradcze pozwolą na wsparcie jednostki w przetrwaniu sytuacji kryzysowej oraz pomoc w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodziny. Ponadto wdrożenie celu strategicznego pozwoli na zwiększenie działań profilaktycznych szczególnie skierowanych do dzieci i młodzieży w tym poprzez przeciwdziałanie demoralizacji i eliminację niepożądanych postaw społecznych.

Tabela 67. Integracja grup podatnych i zagrożonych marginalizacją oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu - cel strategiczny i kierunki działania.

INTEGRACJA GRUP PODATNYCH I ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU		ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	OKRES REALIZACJI
SPOSÓB REALIZACJI	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA KOORDYNACJĘ/REALIZACJĘ	WSKAŹNIKI	
PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ			
<ul style="list-style-type: none"> inicjowanie i realizacja lokalnych programów na rzecz pomocy osobom podatnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób podatnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, szeroko prowadzona polityka informacyjna na temat wartości jednostki w społeczeństwie z uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, monitorowanie i diagnozowanie problemu wykluczenia społecznego, upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym osób bezdomnych, bezrobotnych, niepełnosprawnych, seniorów, długotrwale chorych, uzależnionych, cudzoziemców), upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach pomocy dla osób mających trudności z integracją (w tym cudzoziemcy, osoby po zwolnieniu z zakładu karnego), podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przeciwdziałania i ochrony ofiar handlu ludźmi. 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> powiat, gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Policja, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna <p>Sądy</p> <p>Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej</p> <p>Jednostki penitencjarne</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych programów na rzecz pomocy osobom podatnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, liczba zorganizowanych przedsięwzięć na rzecz kształtowania i rozwijania świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób podatnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, liczba zorganizowanych przedsięwzięć na temat wartości jednostki w społeczeństwie z uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, rodzaj upowszechnionych informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rodzaj upowszechnionych informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach pomocy dla osób mających trudności z integracją, liczba zorganizowanych przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania i ochrony ofiar handlu ludźmi. 	<ul style="list-style-type: none"> budżet państwa, budżety samorządów lokalnych, środki UE, inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>

EDUKACJA I AKTYWIZACJA ZAWODOWA	
<ul style="list-style-type: none"> • upowszechnianie informacji na temat istniejących form kształcenia, • monitorowanie rynku pracy (w tym w kierunku zapotrzebowania na określone kierunki kształcenia), • dostosowanie oferty edukacyjnej (w tym do potrzeb rynku pracy, określonej grupy odbiorców), • szeroko prowadzona polityka informacyjna na temat istniejących form pomocy dla osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem oraz dla przedsiębiorców, • aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym poprzez poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy), • organizacja giełd pracy oraz targów pracy, • pomoc w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej, • wspieranie przedsiębiorców w zakresie prowadzenia działalności, tworzenia miejsc pracy oraz zatrudnianiu osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, • rehabilitacja zawodowa, • inicjowanie i realizacja programów na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i podjęcia zatrudnienia przez osoby podatne i zagrożone wykluczeniem społecznym • rozwój ekonomii społecznej, • wspieranie rozwoju gospodarczego. 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaj upowszechnianych informacji na temat istniejących form kształcenia, • oferta edukacyjna placówek oświatowych, • rodzaj upowszechnianych informacji na temat istniejących form pomocy dla osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem oraz dla przedsiębiorców, • opracowania i analizy na temat aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • liczba osób bezrobotnych w tym objętych pośrednictwem pracy i poradnictwem zawodowym, • liczba zorganizowanych giełd pracy oraz targów pracy, • liczba osób/podmiotów, które rozpoczęły własną działalność gospodarczą, • liczba dofinansowań przyznanych w ramach rehabilitacji zawodowej, • liczba zrealizowanych programów na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i podjęcia zatrudnienia przez osoby podatne i zagrożone wykluczeniem społecznym, • liczba nowoutworzonych miejsc pracy w wybranych sektorach. <p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • Powiatowy Urząd Pracy, • szkoły. <p>Ośrodki kształcenia</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>
<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>	
INTEGRACJA I REHABILITACJA SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> • szeroko prowadzona polityka informacyjna na temat istniejących form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, • monitorowanie potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • inicjowanie i realizacja programów i innych form integracji osób podatnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ze społeczności lokalną, • realizacja działań w zakresie organizowania społeczności lokalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych pracą socjalną i pomocą jednostek pomocy społecznej, • rodzaj udzielonych informacji na temat istniejących form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, • liczba zrealizowanych programów i innych form integracji osób podatnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ze społecznością lokalną, <p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, • Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, • Policja,
<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • pomoc w likwidowaniu barier urbanistycznych, architektonicznych, technicznych i komunikowaniu się, • zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego (w tym prawnego, psychologicznego, terapeutycznego), • zwiększenie dostępu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do oferty kulturalnej, sportowo – rekreacyjnej, edukacyjnej, turystycznej. 	<p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podjętych działań w zakresie organizowania społeczności lokalnej, • liczba udzielonych dofinansowań w zakresie likwidacji barier urbanistycznych, architektonicznych, technicznych i komunikowaniu się, • liczba udzielonych porad specjalistycznych, • oferta kulturalna, sportowo – rekreacyjna, edukacyjna, turystyczna z uwzględnieniem dostępu dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. 	
<p>PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • zaspakajanie potrzeb oraz poszerzanie oferty w zakresie ochrony zdrowia (w tym dla określonych grup społecznych), • prowadzenie akcji promującej zdrowy styl życia, • inicjowanie i realizacja programów na rzecz ochrony zdrowia (w tym profilaktycznych i leczniczych dla określonych grup odbiorców), • rozwój i podnoszenie jakości usług opiekuńczych, środowiskowych i instytucjonalnych, • organizowanie i dofinansowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną, • szeroko prowadzona polityka informacyjna na temat uzależnień, • monitorowanie i diagnozowanie problemu uzależnień, • organizowanie różnych form pracy uzupełniającej proces leczenia terapeutycznego osób uzależnionych. 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • Powiatowe Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, • Policja, • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, • jednostki ochrony zdrowia <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych akcji promujących zdrowy styl życia, • liczba przeprowadzonych programów na rzecz ochrony zdrowia, • liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi oraz usługami opiekuńczymi i środowiskowymi, • liczba zorganizowanych akcji, kampanii dotyczących uzależnień, • rodzaj zorganizowanych form pracy uzupełniającej proces leczenia terapeutycznego osób uzależnionych. 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>
<p>WSPIERANIE I AKTYWIZACJA OSÓB ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • poradnictwo specjalistyczne (w tym pomoc prawna, psychologiczna, terapeutyczna) oraz realizacja pracy społecznej, • zapewnienie świadczeń w celu zabezpieczenia socjalno-bytowego dla osób w trudnej sytuacji życiowej/kryzysowej, • monitorowanie potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym osób bezdomnych, bezrobotnych, niepełnosprawnych, seniorów, długotrwale chorych, uzależnionych, cudzoziemców, osób po zwolnieniu z zakładu karnego), 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • Powiatowy Urząd Pracy, • Powiatowe Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, • Policja, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób, którym udzielono specjalistycznych porad oraz pracy społecznej, • liczba i rodzaj świadczeń zapewnionych w celu zabezpieczenia socjalno-bytowego dla osób w trudnej sytuacji życiowej/kryzysowej, • liczba miejsc i osób umieszczonych w domu pomocy społecznej, ośrodkach wsparcia, • liczba zrealizowanych programów na rzecz pomocy i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2025</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • pomoc rzeczowa, finansowa i socjalna dla osób w trudnej sytuacji życiowej/kryzysowej, • zapewnienie usług specjalistycznych (w tym pomoc instytucjonalną w domu pomocy społecznej, ośrodkach wsparcia), • tworzenie grup wsparcia, • inicjowanie i realizacja lokalnych programów na rzecz pomocy i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • działania aktywizujące prowadzące do usamodzielnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub w trudnej sytuacji życiowej/kryzysowej, • realizacja działań przewidzianych przepisami prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dom Pomocy Społecznej, • Ośrodki wsparcia <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaj podjętych działań aktywizujących prowadzące do usamodzielnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub w trudnej sytuacji życiowej/kryzysowej. 	
---	--	---	--

Prognoza zmian: Rezultatem celu strategicznego będzie umożliwienie osobom podatnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Wskazane działania wpłyną na podniesienie świadomości społecznej na temat wartości jednostki w społeczeństwie z uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto wpłynę na zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych oraz pozwoli na zmniejszenie skali wykluczenia społecznego.

Tabela 68. Zintegrowana polityka społeczna i rozwój zasobów społecznych - cel strategiczny i kierunki działania.

ZINTEGROWANA POLITYKA SPOŁECZNA I ROZWÓJ ZASOBÓW SPOŁECZNYCH			
SPOSÓB REALIZACJI	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA KOORDYNACJĘ/REALIZACJĘ	WSKAŹNIKI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
DOSKONALENIE ZINTEGROWANEGO SYSTEMU ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH			
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie szerokiego partnerstwa społecznego, • systemowe i techniczne wzmocnienie działających służb społecznych, • współpraca służb społecznych w zakresie ograniczenia zagrożeń występujących w społeczeństwie oraz rozwiązywania problemów społecznych, • systemowa integracja działań służb społecznych (w tym w zakresie bezpieczeństwa socjalnego, ładu społecznego i życia rodzinnego), 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat, • gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki pomocy społecznej, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, • Powiatowy Urząd Pracy, • Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zawartych partnerstw i wspólnych inicjatyw/przedsięwzięć w zakresie ograniczenia zagrożeń występujących w społeczeństwie oraz rozwiązywania problemów społecznych, • liczba zrealizowanych projektów (programów) społecznych, kampanii edukacyjnych i profilaktycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • budżet państwa, • budżety samorządów lokalnych, • środki UE, • inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> partnerstwo w działaniach poprzez inicjowanie i realizację projektów (programów) społecznych, kampanii edukacyjnych i profilaktycznych, wspieranie inicjatyw społecznych podejmowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz rozwiązywania i zapobiegania problemom społecznym, realizacja działań przewidzianych przepisami prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> Policja, Straż Miejska, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Jednostki ochrony zdrowia, Dom Pomocy Społecznej, Ośrodki wsparcia, Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, Państwowa Straż Pożarna. <p>Sądy Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej Prokuratura Jednostki penitencjarne Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej. 	
PROFESJONALIZACJA SŁUŻB SPOŁECZNYCH			
<ul style="list-style-type: none"> stworzenie odpowiedniego systemu zatrudniania oraz wynagradzania kadr służb społecznych, monitorowanie potrzeb w zakresie szkoleń, interdyscyplinarne i wielopoziomowe szkolenia kadr służb społecznych, rozszerzenie personelu o dodatkowych specjalistów, podnoszenie kwalifikacji kadry służb społecznych, szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze i istniejących rodzin zastępczych, wspieranie rozwoju wolontariatu. 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> powiat, gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Policja, jednostki ochrony zdrowia, <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba zrealizowanych szkoleń dla pracowników służb społecznych, liczba i wykształcenie pracowników jednostek pomocy społecznej w tym pracowników socjalnych, liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i istniejących rodzin zastępczych, liczba wolontariuszy w jednostkach służb społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> liczba państwa, liczba samorządów lokalnych, środkami UE, inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SŁUŻB SPOŁECZNYCH			
<ul style="list-style-type: none"> tworzenie, rozwój i/lub modernizacja zasobów infrastrukturalnych służb społecznych, tworzenie, rozwój i/lub modernizacja infrastruktury społecznej (w tym mieszkania komunalne, socjalne, żłobki, przedszkola, świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży, kluby dla seniorów, hospicja, ośrodki dla cudzoziemców), tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego i ośrodków wsparcia (w tym środowiskowych domów samopomocy), tworzenie i rozwój dziennych domów pomocy i domów pomocy społecznej, 	<p>Samorządy lokalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> powiat, gminy, <p>Jednostki organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, <p>Organizacje pozarządowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> liczba nowopowstałych jednostek służb społecznych, liczba jednostek infrastruktury społecznej (w tym mieszkań komunalnych, socjalnych, żłobków, przedszkoli, świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży, klubów dla seniorów, hospicjów, ośrodków dla cudzoziemców), liczba placówek wsparcia dziennego i ośrodków wsparcia, 	<ul style="list-style-type: none"> liczba państwa, liczba samorządów lokalnych, środkami UE, inne źródła. <p>praca ciągła w latach 2021 - 2026</p>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE NAKIELSKIM NA LATA 2021 – 2026

<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie, rozwój i/lub modernizacja noclegowni, schronisk i domów dla osób bezdomnych, • tworzenie i rozwój klubów samopomocy, • tworzenie i rozwój mieszkań chronionych, • tworzenie i rozwój ośrodków interwencji kryzysowej, • tworzenie i rozwój ośrodków specjalistycznego poradnictwa, • tworzenie i rozwój centrów i klubów integracji społecznej, • tworzenie i rozwój warsztatów terapii zajęciowej, • tworzenie i rozwój zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, • tworzenie i rozwój ośrodków i/lub punktów opieki zdrowotnej (w tym terapii uzależnień), • tworzenie i rozwój form wspierania rodziny i pieczy zastępczej (w tym rodzinne i instytucjonalne), • zwiększenie i rozszerzenie dostępności usług dla rodzin zastępczych, • wspieranie rozwoju sektora pozarządowego i wolontariatu. 		<ul style="list-style-type: none"> • liczba dziennych domów pomocy i domów pomocy społecznej, • liczba noclegowni, schronisk i domów dla osób bezdomnych, • liczba klubów samopomocy, • liczba mieszkań chronionych, • liczba ośrodków interwencji kryzysowej, • liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa, • liczba centrów i klubów integracji społecznej, • liczba warsztatów terapii zajęciowej, • liczba zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, • liczba ośrodków i/lub punktów opieki zdrowotnej (w tym terapii uzależnień), • liczba osób/rodzin i formy pomocy w ramach wspierania rodziny i pieczy zastępczej, • liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej. 	
--	--	--	--

Prognoza zmian: Skutkiem realizacji celu strategicznego będzie podjęcie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi i rozwój wolontariatu. Podniesienie kwalifikacji pracowników służb społecznych pozwoli na bardziej profesjonalną obsługę klientów. Realizacja wskazanych kierunków działania pozwoli na dostosowanie funkcjonowania usług publicznych oraz przestrzeni publicznych do potrzeb odbiorców.

7. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych.

Monitorowanie pozwala z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i na wprowadzenie ewentualnych korekt w tych zadaniach. Wskazany proces umożliwi bieżącą ocenę realizacji zadań oraz osiągnięcia celów, prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji, dokonanie bieżących korekt i poprawek oraz podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych. Monitoring jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania strategii, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i wytyczonymi celami.

Zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne, jak również potrzeby i oczekiwania społeczne, a także treści nadrzędnych dokumentów strategicznych mogą spowodować konieczność zmian zapisów strategii w okresie jej obowiązywania. Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań.

8. Podsumowanie
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Nakielskiego jest istotnym dokumentem uwzględniającym programy i projekty, które zostały przyjęte do realizacji bądź zostaną przyjęte w późniejszych terminach. Ma charakter otwarty, co pozwala na jej aktualizację i dostosowanie do zmieniających się problemów i rozwiązań. Pozwala na doskonalenie i modyfikację kierunków i sposobów realizacji założonych celów. Będąc dokumentem stanowiącym lokalny element polityki społecznej pozwoli na osiągnięcie założonych, zaplanowanych i wytyczonych celów strategicznych, co w efekcie przyczyni się do rozwiązywania problemów społecznych bądź ich ograniczenia.

Przedstawiana strategia jest też kontynuacją istniejącego w powiecie systemu wsparcia, z jednoczesną kontynuacją założonych działań. Warto podkreślić, że strategia uwzględnia zasadę pomocniczości i współodpowiedzialności wszystkich podmiotów potencjalnie biorących w niej udział.

8. Podsumowanie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Nakielskiego jest istotnym dokumentem uwzględniającym programy i projekty, które zostały przyjęte do realizacji bądź zostaną przyjęte w późniejszych terminach. Ma charakter otwarty, co pozwala na jej aktualizację i dostosowanie do zmieniających się problemów i rozwiązań. Pozwala na doskonalenie i modyfikację kierunków i sposobów realizacji założonych celów. Będąc dokumentem stanowiącym lokalny element polityki społecznej pozwoli na osiągnięcie założonych, zaplanowanych i wytyczonych celów strategicznych, co w efekcie przyczyni się do rozwiązywania problemów społecznych bądź ich ograniczenia.

Przedstawiana strategia jest też kontynuacją istniejącego w powiecie systemu wsparcia, z jednoczesną kontynuacją założonych działań. Warto podkreślić, że strategia uwzględnia zasadę pomocniczości i współodpowiedzialności wszystkich podmiotów potencjalnie biorących w niej udział.